

НОВИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ ЗАКОН:
БРАТИМУТЬ І НАДАЛІ

БІЛОРУСИ ПЕРЕСТАЮТЬ
МОВЧАТИ

КІНЕЦЬ
КОСМІЧНОЇ ЕРИ

Тиждень

український www.tyzhden.ua

№ 28 (193) 8 – 14 ЛИПНЯ 2011 р.

ОЛЕКСАНДР
ЯРМОЛА ПРО
МАЙБУТНЄ
УКРАЇНСЬКОГО
РОК-Н-РОЛУ

ДЛЯ КОГО ЄВРО?

На законодавчому рівні можуть
пролобіювати сумнівну схему ввезення
товарів під Євро-2012. Чи зуміють
відповідальні за проведення чемпіонату
запобігти ймовірній корупції?

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

ВІДКРИЙТЕ ДЛЯ СЕБЕ СВІТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КНИГИ!

ЖІК

Клуб інтелектуальної книги

У НАШОМУ КЛУБІ:

Найкраща література всесвітньо відомих авторів, ретельно відібрана для інтелектуалів та любителів якісної літератури

Своєчасні та якісні анотації, відгуки та фахові рецензії допоможуть вибрати книжку, що відповідає саме вашим запитам

Клубна ціна на 20% нижча за роздрібну. Лише для членів клубу ми пропонуємо значно дешевші книжки. Такого ви не знайдете у книгарнях!

Унікальна можливість замовити нову книжку, яка ще не надійшла у продаж

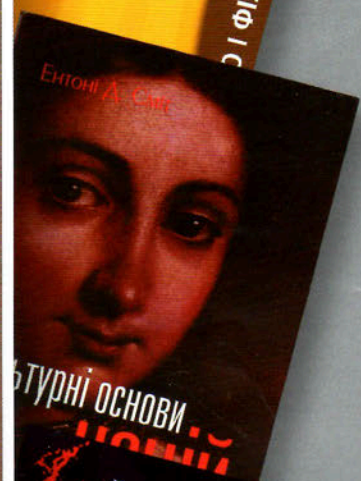
Різні варіанти оплати і доставки, які ви можете обрати для своєї зручності

ПРО ІНШІ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ЧЛЕНІВ КЛУБУ
ДІЗНАЙТЕСЯ НА НАШОМУ САЙТІ:

www.ibookclub.com.ua

тел. (044) 209-34-94

(067) 402-28-64

Передплатникам журналу «Український тиждень» надається додаткова знижка 10% клубної ціни

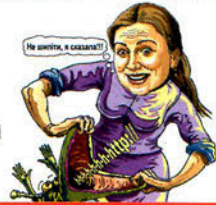
Фото тижня
День незалежності Лукашенки від народу

Потреба змінити позицію
Схема, яку пропонує Україні Кремль, — об'єднання Газпрому з Нафтогазом в обмін на знижку в ціні на паливо, — класичний «лохотрон»

4

Троль-контроль
Чому боротьба влади з «екстремізмом в інтернеті» може завершитися закриттям нелояльних сайтів

10

ВПРИТУЛ

Краще з корупцією, ніж без неї
Новий закон: за хабарі саджати, але не всіх

12

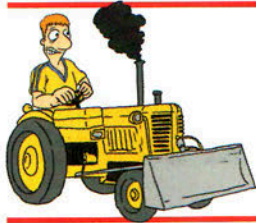
Паперові тенета
Чи стануть державні послуги безкоштовними

16

Електронна демократія
Міністр економіки та комунікацій Естонії Юхан Партс про електронне врядування як спосіб побудови нового суспільства

18

Товар — ЄВРО — товар
Розслідування *Тижня* виявило: сумнівну схему ввезення/вивезення товарів під Євро-2012 можуть пролобіювати законодавчо

20

Юрій Макаров:
чому було б краще, якби Євро-2012 не проводили в Україні

24

Спиною до сходу
Від липня Польща головує в ЄС. Чи на користь Україні?

26

Залізна мадам
Директор МВФ Крістін Лаґард як загроза українським боргам

28

Зброя — кінематограф
Білоруська режисерка Вольґа Нікалайчик про революційну ситуацію в своїй країні

30

Кінець космічної ери
Чому амбіції людства можуть зупинитися на висоті 36 тис. км

34

Анонімний ворог
Чому загрози з боку хакерів перебільшені

36

Естонський Давид проти російського Голяфа
Історія маленького народу, який виборів собі державу, коли ми її втратили

38

Стара Самар
Унікальна й типова у степовому порубіжжі: Богородицька фортеця на околиці Дніпропетровська

42

Загадка Новосільського
Про польського художника, який хотів бути українцем

46

Проти варваризації
Михайло Слабошпицький про міжнародний конкурс української мови, мемуарами й панування невігластва

50

Не чекай на мене
Чому молоді й активні пристосовуються до подвійної моралі або намагаються податися геть

52

НАВІГАТОР

Діти підземелля
Як живуть українські гурти в андерграунді

54

Рок-екзистенція
Поради Олександра Ярмоли для музиканта-початківця, випробувані на власному досвіді

58

Реактивний смарагд
Тиждень подорожував Сіетлом, який дає простір альтернативному мистецтву й технічним інноваціям

62

Тиждень

№28 (193) 8–14.07.2011

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступники головного редактора
Ростислав Павленко, Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко, Андрій Дуда, Алла Лазарева
Редактори Жанна Безп'ятчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман Кабачий, Дмитро Крапивенко, Ігор Кручик, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Загорюдна, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова, Тимотій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменюв, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик, Лариса Мінченко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко

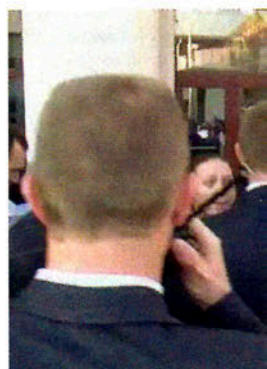
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: olena.andreeva@tyzden.ua
Skype: tyzhdnadvert
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 114994
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 6.07.2011 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

День незалежності

Влада від народу

Святування 3 липня Дня незалежності Білорусі перетворилося на безпрецедентний «хапун» (так місцеві опозиціонери називають масові затримання правоохоронними органами учасників акцій протесту). Його жертвами стали ті громадяни, що відгукнулися на поширені в соціальних мережах заклики іронічно «привітати» режим президента Аляксандра Лукашенки оплесками. Основні події розгорнулися на столічній привокзальній площі, куди вийшли сотні людей – сім'ями, з малюками. Каральну акцію провели коротко стрижені молодики в цивільному. Варто було комусь із перехожих сплеснути в долоні чи просто висловити незадоволення владою, як до людини кидалися кілька таких осіб, збивали з ніг (12, 13) і тягли (15, 18) до автозаків (9) або автобусів без номерів (1, 16). Брала навіть родини з дітьми (17), підлітків (10) та жінок (3). Діяли, не зважаючи на камери, хоча деяким журналістам теж перепало (6, 7, 11, 14). Зрештою, над площею було розпилено сльозогінний газ (5). За даними правоохоронців, у Мінську затримано понад 200 осіб. Учасників протестів засуджують переважно не до штрафів, а до арешту на 5–14 днів. Настільки гостра й невинувато жорстока реакція режиму на мирні акції протесту свідчить про його страх перед білоруським суспільством та бажання придушити опозиційний рух у зародку.

Фото: АНТОН МОТОЛЬКО

Продовження теми
на стор. 30

30 червня

Україна й Молдова закрили кордони на одній із ділянок автомобільної дороги «Одеса – Рені»

1 липня

Екс-директора МВФ Домініка Стросс-Кана звільнили з-під домашнього арешту

2 липня

Референдум у Марокко. Громадяни підтримали демократизацію монархії. Референдум ініціював сам король Мохаммед VI

Потреба в зміні позиції

никнути кільканадцять років. Безпосередньо чи через дрібні структури він зумів прибрати до рук частину магістральних та роздрібних газопроводів у країнах ЄС. Нещодавно ухвалений у ЄС Третій енергетичний пакет, який забороняє одній компанії бути водночас постачальником газу і власником труби, робить таку стратегію незаконною.

Відтак питанням витіснення Газпрому з трубопровідного ринку сьогодні активно перейнялися держави Східної Європи, що, як і Україна, залежать від російського газу. Польщі 2010 року знадобився весь дипломатичний арсенал Європейської комісії, щоб не допустити росіян до одного з магістральних газогонів «Ямал – Європа». Болгарія разом з іншими країнами регіону розбудовує «Набукко», шукаючи блакитне паливо в Азербайджані та Ірані. А Литва, керуючись Третім енергетичним пакетом, взагалі оголосила про розділення компанії Lietuvos dujos і зміну її акціонерів, серед яких є сьогодні й Газпром. Таке блокування доступу до стратегічних об'єктів уже викликало нервову реакцію Кремля – прем'єр Володимир Путін назвав Третій енергетичний пакет «дискримінацією Росії» та «конфіскацією» її власності в Європі.

Позбавлена можливості закріпитися всередині ЄС, РФ намагається втриматися на його зовнішніх кордонах. Найвигідніший для неї варіант – зберегти всі вхідні для Євросоюзу газопроводи під контролем Газпрому. Для цього будуються «Північний потік» і «Південний потік», а кошти на них максимально витягуються з бюджету ЄС та європейських компаній, унеможливаючи фінансування альтернативних проєктів. Також фактично отримано у власність газотранспортну систему Білорусі – минулого тижня її уряд передав пакет пропозицій на перехід в управління Газпрому решти 51% ГТС в обмін на «антикризовий» кредит (49% Белтрансгазу уже є в російській власності). Звідси й увага до української газотранспортної системи.

Останні події в центрі Європи засвідчили правдивість давнього правила війни: хто контролює інфраструктуру, в того найбільші шанси на перемогу. У галузі енергетики інтереси провідних гравців зіштовхнулися навколо трубопроводів і контролю над ними. Сьогодні основні дипломатичні та медійні баталії в регіоні відбуваються не так за обсяги газу, як за кілометри його доставки. Заява керівника російського газового монополіста Алексея Міллера про те, що знижку на газ Україна отримає тільки в разі злиття Нафтогазу та української газотранспортної системи з Газпромом, цілком відповідає логіці цієї боротьби.

Втрати Газпрому на європейському напрямку є відчутними. Європейська комісія активно підтримує дії країн-членів щодо витіснення його з внутрішнього ринку, куди той намагався про-

Тиждень в історії

8 липня 1944 року

У Радянському Союзі введено податок на бездітність і звання «Мати-героїня»

9 липня 1931 року

Народився Ігор Калинець, поет і прозаїк, дисидент-шістдесятник, політ'язень радянських концтаборів

10 липня 1991 року

КДБ підірвав пам'ятники Степанові Бандері та Євгенові Коновальцю в селах, де вони народилися

3 липня

У Таїланді на парламентських виборах перемогла опозиція. Прем'єр-міністр визнав поразку своєї партії

4 липня

Свободівців, які смажили яєчно на вічному вогні, випустили на підписку про невиїзд

5 липня

Польського журналіста Анджея Почубута білоруський суд засудив на три роки (з відтермінуванням)

6 липня

Під час судового засідання Юлію Тимошенко видалили із залу за «неповагу до суду»

Схема, яка пропонується Україні, – об'єднання в обмін на знижку в ціні на газ, – є класичним «лохотроном», від якого вже настраждалися білоруси. Півроку на те, щоб перевести дух, а далі запит на новий стратегічний об'єкт під загрозою підвищення ціни на газ, і так аж доки вся прибуткова частина енергетики не опиниться в руках сусіда.

Наш уряд поки що має намір зберігати ГТС у державній власності. Хоча перші тривожні дзвіночки вже з'явилися. До Верховної Ради внесено законопроект «Про гарантії держави щодо виконання рішень суду» від 14 січня цього року, яким, зокрема, пропонується надати... Кабінету Міністрів право вирішувати, на які підприємства трубопровідного транспорту поширюється заборона відчуження об'єктів. Тобто долю ГТС уряд вважає можливим вирішувати самостійно. Це дає надії російській стороні домогтися свого, посилюючи на переговорах тиск на українських чиновників, і послаблює позицію останніх, які вже не зможуть посилатися на законодавчу заборону відчуження газотранспортної системи.

Взагалі вітчизняна влада наразі не демонструє здатності на рівних опонувати росіянам. Справжнім контраргументом можна назвати хіба що погрозу підвищити вартість транзиту газу територією України. Нинішня ставка в розмірі \$2,84 за тис. м³ на 100 км нижча за аналогічну в ЄС, і збільшити її уряд погрожує в півтора рази. Утім, на відміну від Кремля, що ультимативно виставляє вартість газу, наше керівництво використовує нові транзитні ставки лише як гіпотетичний аргумент і може так і не наважитися на такий крок, сподіваючись на «полюбовні» домовленості.

Однак і український, і європейський досвід доводить: спроби домовитися з росіянами в закритому режимі й «без шуму» приречені на поразку. На цьому полі РФ є традиційно сильнішою й обов'язково знайде спосіб нав'язати вигідну для себе схему. Натомість Україні варто було б узяти на озброєння методи, які довели свою ефективність у країнах ЄС: відкриті й публічні переговори та судові позови. І, звісно, потужний дипломатичний та медійний супровід. Тоді в перемовинах із Росією можуть з'явитися шанси.

Оксана Кушнір

Гаряча кримська субота

2 липня Феодосія відзначила бійкою між представниками місцевих проросійських «казачьїх» організацій та міліцією. Близько сотні працівників спецпідрозділу МВС «Беркут» та 200 бійців внутрішніх військ стали на заваді встановленню «казачками» хреста, яке напередодні заборонив суд. У результаті бійки кількадесят учасників акції травмовано, десятеро затримані міліцією. «Казачки» погрожують протестами. Гнівної реакції влади на дії прокремлівських діячів, які мали підтримку Партії регіонів за часів її опозиційності, можна очікувати й надалі: Банкова не зацікавлена в будь-яких спробах піддати сумніву її контроль над Кримом і країною загалом. До того ж влада, схоже, не сприятиме активності проросійських організацій на час погіршення відносин між Києвом та Москвою.

Техогляд недоскасували

Верховна Рада зробила техогляд необов'язковим для приватних легкових, мотоциклів та мопедів. Тепер його конче мають проходити лише транспортні засоби юридичних осіб – автівки, використовувані з комерційною метою (таксі, службові тощо), вантажівки та громадський транспорт. На нові (до двох років) вантажні та інші «комерційні» автомобілі техконтроль не поширюватиметься.

Чимало водіїв полегшено зітхнули, вітаючи «прогресивну» норму. Однак майже відразу стало відомо про її підводне каміня. За чинним законодавством страхові компанії не мають права видавати автоцивілку власникам машин, що не пройшли техогляду. Так само неможливо виїхати без нього за межі України. Отже, для реального усунення цієї процедури парламент має вдосконалити ще й страхове законодавство, інакше рятування водіїв від зайвих витрат та бюрократичної мороки виявиться суто декларативним.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕРЬОВ, УНІАН

11 липня 1995 року

Геноцид боснійського чоловічого населення в Сребрениці, здійснений сербами

12 липня 1941 року

У СРСР прийнято рішення відправити на фронт 577 тис. в'язнів виправних таборів

13 липня 1908 року

У Лондоні почалися ІV Олімпійські ігри, у яких вперше взяли участь жінки

14 липня 1726 року

Царським указом в Україні ліквідовано сердюцькі полки

1 млн тонн зерна

знищила негода в Україні. Гідрометео-центр прогнозує втрати врожаю на рівні 15–20% у центральних областях та на Миколаївщині

600 тис. українців

затримують щороку в міліцейських відділках. Останніми роками наша держава стала лідером у Європі за кількістю арештів

\$17 млрд

термінової допомоги отримає від Єврокомісії Греція

5 ОБЛИЧ

ВОЛОДИМИР КЛИЧКО переміг Девіда Хейя

Тепер брати Клички володіють усіма чотирма чемпіонськими поясами професійного боксу в суперважкій ваговій категорії.

ЮРІЙ МЕШКОВ повернувся

Екс-президент Криму й один із натхненників сепаратизму на півострові повернувся з Москви, де жив від 1995 року. Експерти не виключають, що Мешков знову візьметься за старе.

ОЛЕКСАНДР ЄФРЕМОВ нагрубіяннів

Лідер фракції ПР вважає, що його однопартиїці не повинні повідомляти пресі про свої доходи. Один з аргументів: «Я не зобов'язаний перед вами звітувати!»

РОМАН ЛАНДІК стопами батька?

Депутата Луганської міськради звинувачують у побитті дівчини. Раніше у скандал із лупцюванням дашника потрапив його батько — нардеп Володимир Ландік.

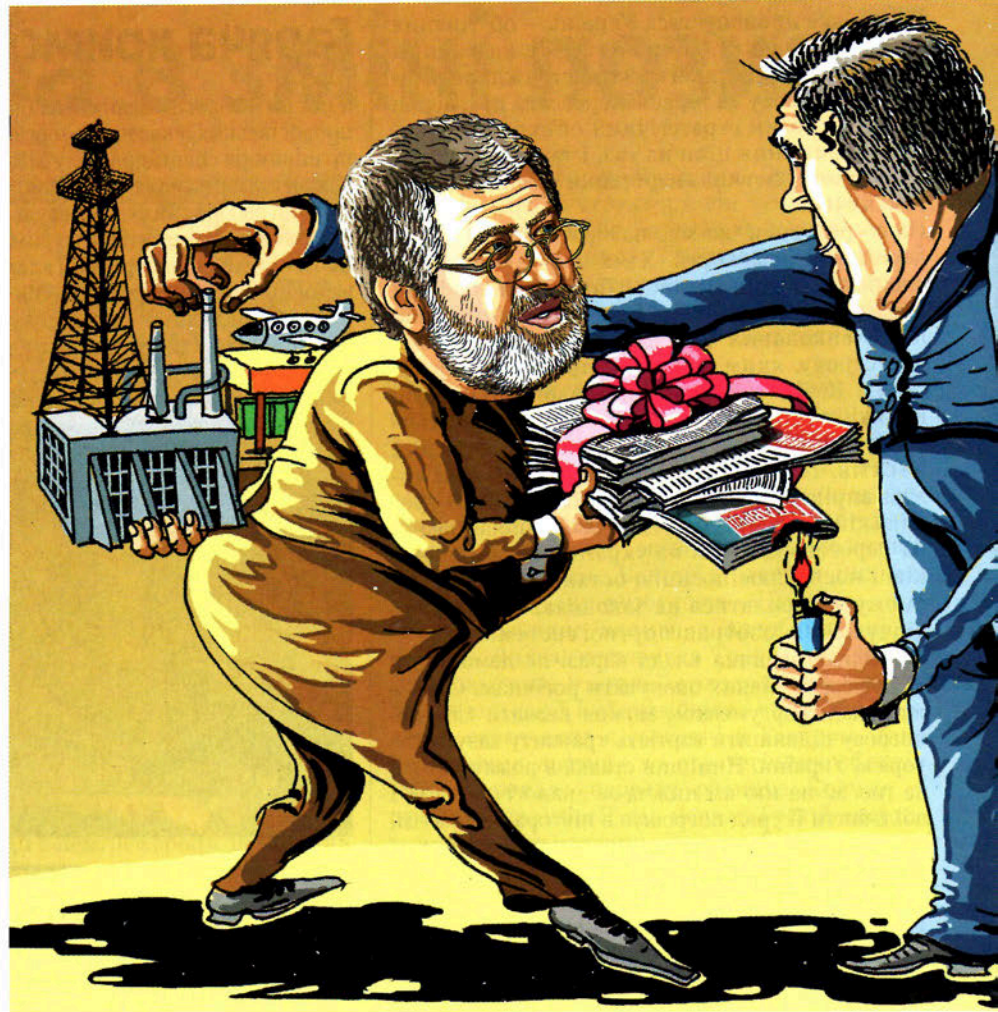

РЕГІОНАЛ не сів, бо партійний?

Суддя звільнив від покарання заступника голови Богородчанського осередку Партії регіонів (вкрав цистерну нафти), взявши до уваги, зокрема, наявність у нього подяки від Януковича.

МАЙЖЕ СЕРЙОЗНО

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Щасливі або налякані

Цьогорічні дослідження ЄБРР засвідчили, що лише 30% українців задоволені життям. Куди кращі показники мають європейські країни та... колишні азійські республіки СРСР, де висловлювати невдоволення навіть анонімно небезпечно.

1
МІСЦЕ

Швеція
89,4%

2
МІСЦЕ

Німеччина
75,8%

\$4,4 трлн

витратили США на боротьбу з тероризмом. Їхні військові видатки у Другу світову не перевищили \$360 млрд

17 млн

наших співвітчизників користуються світовим павутинням. Дані Інтернет-асоціації України

Слово і бізнес

В Україні меншає незалежних видань. Ні, навіть не так: не незалежних, а нелояльних. Торік закрилися «Новая газета» і журнал «Телекритика» (єдине в Україні профільне друковане видання про медіа), 1 січня 2011-го – «Главред». 23 червня востаннє вийшла улюблена сотнями тисяч киян «Газета по-київськи». На початку липня настала черга журналу «Профіль».

Усі ці видання об'єднували дві речі. По-перше, вони більше чи менше критично ставилися до влади – як до попередньої, так і до нинішньої. А по-друге, всі входили до медіа-холдингу «Главред-медіа», підконтрольного бізнесменіві Ігореві Коломойському. Його статки за 2010 рік український «Форбс» оцінив у \$5,3 млрд, а польський Wprost – у \$8,9 млрд.

Представники «Главред-медіа» запевняють, що газети закривають через неприбутковість. Але зазвичай підприємці, оптимізуючи свій бізнес, діють за цілісним і зрозумілим планом. Натомість у «Главред-медіа» працівників місяцями запевняли, що все «ось-ось налагодиться», при цьому не виплачуючи зарплату. А ще надто вже збігаються в часі закриття ЗМІ Коломойського і спроби близьких до влади ділків накласти руку на його активи.

КОРОТКО

СБУ і Росія проти Тимошенко

Служба безпеки України порушила кримінальну справу за фактом замаху на розтрату \$405 млн державних коштів колишніми службовими особами Кабінету Міністрів, керівництвом ПФК «Єдині енергетичні системи України», яку в 1995–1997 роках очолювала Юлія Тимошенко. 20 червня прес-секретар прем'єр-міністра Миколи Азарова підтвердив, що в Кабміні зареєстрований лист від Міністерства оборони Росії з проханням погасити борг корпорації ЄЕСУ, який виник у другій половині 1990-х років. Справа по ЄЕСУ вже двічі закривалася.

Свобода з підтекстом

Апеляційний суд міста Києва звільнив з-під варті екс-голову Державної митної служби Анатолія Макаренка та екс-начальника відділу Київської регіональної митниці Тараса Шепітька. Обидва проходять у справі розмитнення на користь держави 11 млрд м³ газу, які компанія «РосУкр-Енерго» вважала своїми. Є версія, що в такий спосіб влада намагається схилити колишніх чиновників до того, щоб вони почали давати свідчення проти Юлії Тимошенко вже у її газовій справі.

Телешоу «Український суд» закрили

Печерський районний суд Києва заборонив фото- і відеофіксацію, а також пряму телевізійну трансляцію розгляду кримінальної справи проти Юлії Тимошенко під час проведення судового слідства. Таке рішення було ухвалено для забезпечення положень Кримінально-процесуального кодексу про заборону спілкування свідків у справі один з одним під час допиту в судовому засіданні.

Шантаж «Зубрами»

«Рособоронекспорт» звинувачує Україну в порушенні права інтелектуальної власності Росії під час укладення договору на постачання Китаю малих десантних кораблів на повітряній подушці «Зубр». «Заяву Росії можна розцінювати як природну реакцію на загострення конкурентної боротьби на міжнародному ринку озброєнь. Також не виключено, що вона є одним з елементів тиску на Україну в контексті бажання Кремля залучити нашу країну до Митного союзу», – вважає військовий експерт Сергій Згурець.

Соцінтерн без Мороза і Цушка

На початку липня у Греції відбулося засідання Ради Соцінтерну (союз соціалістичних партій різних країн). З лав організації за «невідповідність дій цих партій основоположним цінностям та принципам Інтернаціоналу» було виключено кілька арабських партій, Болгарську партію лівих соціал-демократів та Соціалістичну партію України, яку очолює Василь Цушко, а почесним головою є її багаторічний лідер Олександр Мороз.

Троль-контроль

Проблеми «екстремізму в інтернеті» для України пов'язані з двома типами загроз: власне екстремізм і методи, якими влада намагається з ним боротися

На одному з ток-шоу депутатка від ПР Інна Богословська, відома своїми полум'яними звинуваченнями Юлії Тимошенко в усіх гріхах, заявила, що за її «принципову позицію» їй... погрожують убивством.

Погроза вбивством державному діячеві карається законом, і охоронці порядку відреагували блискавично. Але дещо дивно. Замість того щоб задіяти технічні можливості для пошуку автора погроз, столична міліція 30 червня викликала на допит керівництво УП. Після розмови зі слідчим журналіст газети Сергій Лещенко повідомив, що, на його думку, справа полягає в самопідарі Богословської, а може, і в пошуку владою нових шляхів тиску на незалежні ЗМІ.

«МОЧИТЬ В ІНТЕРНЕТІ»

Рік тому письменник і блогер Олег Шинкаренко розмістив у своєму Живому Журналі фотографію із зображенням Віктора Януковича і риторичне запитання внизу про те, хто ж і коли нарешті вб'є президента. 30 липня до нього підійшли троє, представилися працівниками СБУ й запросили «на бесіду».

Просто так бесідувати Шинкаренко не хотів, але наступного дня йому вручили офіційну повістку. Поспілкувавшись зі слідчими, блогер написав пояснювальну записку, в якій називав свої дії «виявом емоцій». Незабаром запис із ЖЖ Шинкаренка зник. Сам письменник запевняв тоді, що його не видаляв, на його думку, це могли зробити ті ж таки правоохоронці.

Та історія стала першою гучною спробою українських спецслужб протидіяти політичному онлайн-екстремізму, як вони його собі уявляють. Відтак вона спричинила гучний скандал: за Шинкаренка врешті-решт на-

Автор:
**Олександр
Михельсон**

віть «заступився» сам Янукович, який заявив, що «не підтримує» в цій справі дій СБУ.

Між тим обговорення скандалу в мережі розділило інтернет-спільноту: одні вважали подію виявом цензури, інші вимагали від влади жорсткіших кроків проти опозиційно налаштованих блогерів. Біда в тому, що з інтернет-коментарями достеменно невідомо, йдеться про вияв чиєїсь громадянської позиції чи про банальну роботу.

Ігор (ім'я змінено) ще 2008 року підробляв «інтернет-тролем». Тобто платним коментатором політичних сайтів на користь однієї з політичних сил. Тоді за таку роботу платили від \$200 до \$450. «Щотижня я надсилав кураторові електронною

щодавнього дослідження Київського міжнародного інституту соціології (див. *Тижень*, № 26), невинисницькі й агресивні послання відіаються в 70% (!) читачьких відгуків на політичні теми. При цьому, наприклад, у 18% коментарів на адресу мешканців Західної України є заклики до їх фізичного знищення, у той час як такі заклики щодо представників Сходу «практично не трапляються».

Це свідчить, найімовірніше, не про регіональні відмінності в толерантності, а про організацію спланованих кампаній ненависті. Тим більше що часто вони провадяться з-за кордону. Ще в серпні 2009 року головний редактор агентства УНІАН Олександр Харченко описав цю проблему в статті «Мочить хохлів в Інтернеті – єсть така робота». Зокрема, розкрив тактику «тролів»-провокаторів, які підписуються мешканцями українських міст (й іноді навіть пишуть українською), тоді як їхні IP-адреси зареєстровано в РФ.

Утім, якщо способи протидії ксенофобам із «братнього» зарубіжжя різко обмежені, з власними кібер-екстремістами і держава, і суспільство боротися можуть і мають. Питання в тому як.

СПРАВА НЕ ДЛЯ ВЛАДИ

Найпростіші методи – максимальне державне регулювання інтернету із суворим обмеженням цілих його сегментів, зокрема соціальних мереж. Так діють у Білорусі, Китаї та інших авторитарних країнах. Кіберконтроль посилюється репресивним судочинством: нещодавно, приміром, в Ірані блогера засудили за «антидержавну пропаганду» до 19 років тюрми.

Очевидно, що для України такі методи неприйнятні. Тож влада начебто шукає інші способи протидії онлайн-екстре-

ПРОВЕСТИ МЕЖУ МІЖ БОРТЬБОЮ З КІБЕР-ЕКСТРЕМІЗМОМ І ЦЕНЗУРОЮ ВКРАЙ ВАЖКО

поштою список своїх коментарів із зазначенням статей і часу, відповідно до чого мені нараховували гроші, які передавали в конвертах».

Ігор стверджує, що від кураторів надходили також «темники» – про що і в загальних рисах як треба писати.

Зазвичай механічно виконуючи таку роботу, «тролі» не надто переймаються раціональною аргументацією. Відтак найлегшим способом критики стають банальні образи. А там недалеко й до екстремізму, зокрема розпалювання ворожнечі на національному, релігійному чи іншому ґрунті.

Понад те, в українському сегменті інтернету діють цілі групи «тролів», для яких розпалювання такої ворожнечі є головним змістом роботи. За результатами не-

мізму. Так, спираючись на цитоване вище дослідження КМІС, нардеп-регіонал Олександр Фельдман заявив про підготовку закону, який дозволить силовикам боротися з інтернет-злочинністю та ксенофобією.

Яким буде цей документ, поки що сказати важко. Водночас у тій самій Росії таке законодавство вже діє. Тамтешні онлайн-ЗМІ зобов'язані самотужки стежити за змістом коментарів на своїх сторінках. Якщо вони цього не роблять, отримують попередження уповноваженого органу «Роскомсвязьнадзор», після чого відповідне медіа можуть просто закрити.

Провести межу між боротьбою з кібер-екстремізмом і цен-

зурою вкрай важко. «Це небезпечна тенденція. У Білорусі та Казахстані неугідні владі видання цілеспрямовано закривають за коментарі», – каже народний депутат від БЮТ Андрій Шевченко. За його словами, є випадки, коли провокатори «однією рукою пишуть на опозиційному сайті екстремістський коментар, а іншою – заяву в органи».

Спроби керівництва держави контролювати інтернет депутат називає ознакою тоталітарного режиму. Шевченко також нагадує, що у ВР ще рік тому подано урядовий законопроект про реєстрацію інформагентств, який, у разі його прийняття, змусить реєструватися навіть звичайних

блогерів, адже чинне законодавство надто широко тлумачить саме поняття «інформагентство». «Якщо ухвалить такий закон, тиснути на мережу буде значно легше», – зауважує народний обранець, наголошуючи, що опозиція домагатиметься відкликання документа.

Поки що, втім, контролювати блогосферу складно, не кажучи вже про коментаторів статей. «Якщо правоохоронці захочуть притягти до відповідальності конкретного блогера, вони це зроблять», – зазначає редактор просвітницького інтернет-видання MediaSapiens Андрій Черніков. – «Але фізично обсяги повідомлень у мережі такі, що поставити все на контроль неможливо».

Згоден із ним і згаданий вище блогер Олег Шинкаренко. «Реєстраційна машина в разі її створення буде паралізована. І це ще одна причина, чому вона не потрібна. Що ж до «тролінгу», то він мав би становити інтерес хіба що для податкової, адже інтернет-провокатори отримують гроші в конвертах», – іронізує він.

На думку пана Чернікова, боротьба з екстремістами в мережі має стати справою самих медіа. «Потрібна серйозна реєстрація учасників дискусій», – вказує він. За останні два роки більшість провідних українських онлайн-ЗМІ зробили певні зрушення в цьому напрямі. Серед них – введення реєстрації, яка дозволяє «забанити» коментатора (позбавити його доступу до коментарів або взагалі до сайту), а також висвічує його IP-адресу та місто перебування.

Звичайно, такі методи не дають достатніх гарантій проти спрямованих атак, та й технічно приховати свою справжню IP-адресу не так і складно (методи, які дають змогу все-таки встановити істину, є, але це досить клопітна справа). Водночас досвідчені юзери завдяки реєстрації та вказівці IP-адрес завжди можуть визначити, хто є хто, принаймні відрізнити «тролінг» від щирого «крику душі».

Оптимальний рецепт боротьби з кібер-екстремізмом в усіх його виявах **Тижню**, схоже, дав Олег Шинкаренко: «Нормальним людям треба просто не звертати на провокаторів уваги». ■

Продовження
теми
на стор. 36

Краще з корупцією, ніж без неї

Попри гучні декларації та зміну антикорупційного законодавства, влада відкладає на невизначений термін власне боротьбу з корупцією

1 липня 2011 року в Україні набрали чинності нові антикорупційні закони «Про засади запобігання і протидії корупції» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», ухвалені Верховною Радою 7 квітня 2011-го.

Цікаво, що від початку року і до цієї дати, за винятком Кримінального кодексу, в країні не діяв жоден антикорупційний закон – так «накрутили» під час скасування антикорупційних законопроектів попередників і протягування натомість «антикорупційних пропозицій президента».

Однак, незважаючи на загальном правилній норми документа, поставити корупції ефективний заслон влада не поспішає.

СТЕЖИТИМУТЬ, ТА НЕ ЗА ТИМИ

Відповідальними за корупційні діяння тепер є службові та посадові особи не лише органів державної влади і місцевого самоврядування, а й підприємств, установ організацій, що фінансуються з державного та місцевого бюджетів, аудитори, нотаріуси, оцінювачі, арбітражні керуючі, ті, хто виконує організаційно-розпорядчі й адміністративно-господарські функції у приватних компаніях, посадовці з міжнародних організацій тощо.

Щоправда, як відомо, для громадянина найбільш вразливою є так звана побутова корупція, з якою він стикається щодня: отримуючи послуги в ЖЕКу (зокрема, від технічних працівників), медичних установах, підносячи «дарунки» в

**Автор:
Андрій
Скумін**

школах. А про цих «суб'єктів» законодавець скромно промовчав. Виходить, державі нічого запропонувати лікарні чи школі, окрім як залишити їх на корупційному «кормлінні».

Крім того, у законі є новели «на злобу дня». Приміром, не входять до переліку осіб, яких можна притягнути до відповідальності за корупцію, члени територіальних/окружних та дільничних виборчих комісій. Не виключено, що це один із перших кроків до наповнення реальним змістом гасла «фальсифікаціям – так!» на виборах 2012.

Є в новому документі сліди лобізму й меншого масштабу. Якщо в антикорупційних зако-

клад, хоча для претендентів на посади в органах державної влади та місцевого самоврядування передбачено спеціальну перевірку, ніхто їх трусити до десятого коліна не збирається. Перевірятимуть лише відомості, подані кандидатом особисто, а саме щодо притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, щодо достовірності інформації про майно, доходи, витрати і фінансові зобов'язання, а також стосовно правдивості дипломів про освіту тощо. До того ж народні депутати в перехідних положеннях зазначили, що ця норма набирає чинності не з 1 липня 2011-го, а з 1 січня 2012-го. Що заважало ввести її з 1 липня цього року, логічним поясненням не піддається.

У червні 2009-го всі дивувалися майже революційній нормі антикорупційного закону про обов'язок декларування службовцями не лише доходів, а й витрат. Мовляв, як могли народні депутати України, яких це стосується безпосередньо, ухвалити такий мазохістський документ? Але все виявилось просто. Перед виборцем обранці справді відвітували про прийнятий закон, але набрання ним чинності спочатку відтермінували на чотири місяці, потім до 1 січня 2011-го, а перед новим роком узагалі скасували. Одне слово, досі ніхто зі службовців чи парламентаріїв про свої витрати не відвітував. І, найімовірніше, не зробить цього. Новий документ від 7 квітня 2011 року відстрочив набрання

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРАЦЮВАТИМЕ, ЛИШЕ ЯКЩО ГРОМАДЯНИ ВИКОРИСТОВУВАТИМУТЬ ЙОГО НОРМИ

нах, ухвалених 2009 року і скасованих новою владою, відповідати за корупцію мали, зокрема, «особи рядового і начальницького складу органів податкової міліції», то тепер згадану категорію звузили лише до «осіб начальницького складу». При цьому в МВС, прокуратурі, на митниці таких преференцій для «рядового складу» законодавець не встановив.

КОНТРОЛЮ – НІ, ПЕРЕВІРКАМ – НІ

Підготували депутати ще кілька приємних (для корупціонерів) сюрпризів. Напри-

«Антикумівська» стаття

У провінції найбільше наробила «шороху» стаття, яка забороняє держслужбовцям мати в безпосередньому підпорядкуванні родичів. Саме місцеві керівники найчастіше «обсідуються» на службі ріднею, зробивши з органу влади свою маленьку корпорацію. Але є ризик, що цю статтю здебільшого використовуватимуть місцеві князьки в боротьбі між собою.

Обмеження щодо роботи близьких осіб (ст. 9 Закону «Про засади запобігання і протидію корупції»)

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави і місцевого самоврядування, заборонено мати у безпосередньому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути безпосередньо підпорядкованими близькими їм особам.

1. У 15-денний термін посадові особи, близькі їм особи самостійно вживають заходів щодо усунення підпорядкування.
2. Якщо в 15-денний термін це питання не вирішено, у місячний термін посадову або близьку (підпорядковану) особу переводять на іншу посаду, що виключає підпорядкування.
3. Якщо переведення неможливе, підпорядкована особа підлягає звільненню.

ВИНЯТКИ

- народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад;
- народні засідателі та присяжні;
- близькі особи, які безпосередньо підпорядковані один одному у зв'язку з перебуванням кожного з них на виборній посаді;
- особи, які працюють у сільській місцевості, гірських населених пунктах;
- особи, які працюють у галузі освіти, науки, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту.

чинності ст. 12 («Фінансовий контроль») до 1 січня 2012-го.

Хоча що таке фінансовий контроль? Це: 1) подання декларацій про майно, доходи, витрати і фінансові зобов'язання за минулий рік; 2) повідомлення Державної податкової служби про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента. Здавалося б, що тут технологічно складного для реалізації, яка логіка у відтермінуванні цієї норми? Про це варто запитати і в депутатів, які закон ухвалювали, і в президента, який його підписував.

ЦЕ ВАМ ДАРУНОЧОК ВІД БАБУСІ

Закон забороняє, по-перше, отримувати дарунки (пожертви) на публічній службі за прийняття рішення, дії чи бездіяльність в інтересах інших осіб. По-друге, брати їх від підлеглих. За порушення

передбачено штраф від 850 до 1700 грн із конфіскацією презенту.

Але, як виявилось, не так усе страшно для вітчизняних корупціонерів. Адже в ч. 2 ст. 8 нового документа зазначено: особи, уповноважені на виконання функцій держави, «можуть приймати дарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, та пожертви». Звісно, чітких критеріїв «дарунків, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність», немає. Таким чином, під виглядом особистого підношення (у зв'язку з днем народження посадової особи, святом її патрона тощо) можуть надаватися такі, що пов'язані з виконанням посадовою особою її службових обов'язків. Інакше кажучи, якщо до кабінету Івана Івановича заходить чоловік із подарунком і каже: «Ось вам на знак подяки за те, що призначили мого племінника на посаду» – це корупційне діяння, а якщо дружньо підморгуєчи й зі словами: «Вітаю Вас, Іване Івановичу, з Новим роком (Трійцею, Днем Конституції, новосіллям, днем народження, днем патрона)», то це вже дарунок, що відповідає «загально визнаним уявленням про гостинність». Крім того, відчувається, що люди, які готували й ухвалювали закон,

мало знають про «корупційні тарифи» за межами Києва. Оскільки встановлено обмеження вартості одного «гостинного» презенту на рівні половини мінімальної зарплати станом на 1 січня поточного року (її розмір – 941 грн), службовець може приймати підношення, що відповідає «загально визнаним уявленням про гостинність», вартістю 470,5 грн, не боячись жодної відповідальності. Не маленька, до речі, сума, яка для, приміром, представника Шепетівської районної державної адміністрації чи виконкому Глухівської міськради.

Ще одним «пом'якшенням» для корупціонерів є відсутність обмежень на отримання дарунків, які «відповідають загально визнаним уявленням про гостинність» протягом року. Точніше, вони стосуються лише «дарунків з одного джерела» – протягом року з «одного джерела» можна зробити їх лише на одну мінімальну зарплату. Але одноразових із «різних джерел», тобто від різних людей, можна приймати необмежену кількість.

Аналізуючи ризики антикорупційного законодавства, не можна оминати увагою нові традиції, привнесені командою Януковича у практику кримінального переслідування опонентів. Тому припустимо, що й антикорупційне законодавство в руках нової влади застосовуватиметься вибірково.

ВМІТИ ЗАСТОСОВУВАТИ

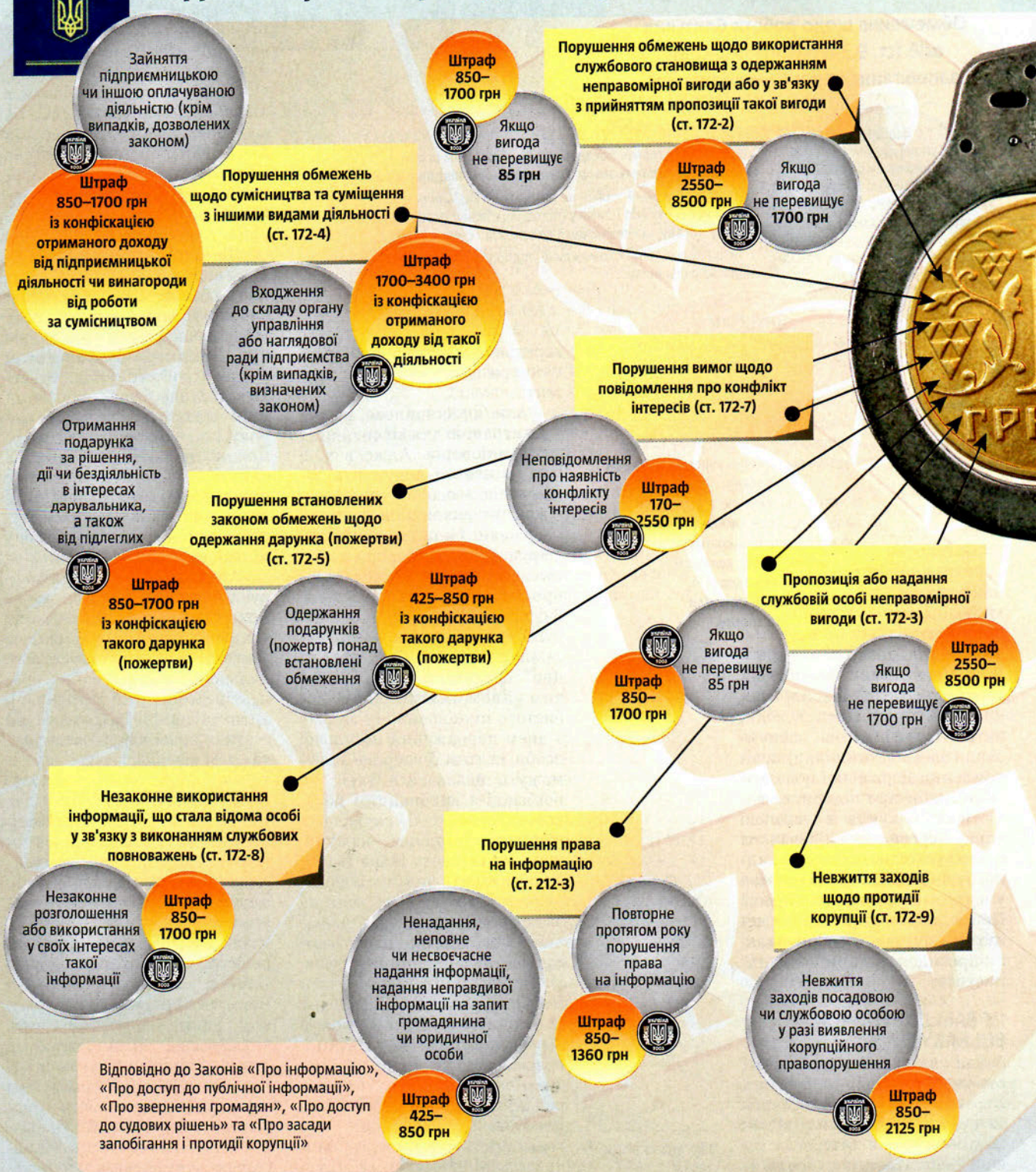
Попри всі недоліки, нове антикорупційне законодавство могло б запрацювати. Але за однієї умови: якщо громадяни активно застосовували його норми для захисту від корупції в органах влади. Скажімо, вам не дали відповіді на запит чи скаргу – звертайтеся в правоохоронні органи, нехай розпочинають антикорупційне розслідування. Службовець, який заплатить штраф від 425 до 850 грн за ненадання інформації чи надання неповної інформації і буде включений до реєстру «корупційних діянь», після цього інакше підходитиме до виконання своїх обов'язків. ■

Продовження теми на стор. 14

ДЛЯ «НЕ СВОЇХ» КОРУПЦІОНЕРІВ

Кодекс України про адміністративні правопорушення

ЗАКОН

Кримінальний кодекс України (вибране)

Також посилилася кримінальна відповідальність і за інші види службових злочинів: підроблення документів, печаток, штамів і бланків, їх збут та використання, перевищення влади або службових повноважень, службове підроблення, службова недбалість. «Ну-хау» нового антикорупційного законодавства – поширення частини кримінальних статей не лише на державних службовців, а й на службових осіб підприємств, установ, організацій різних форм власності.

Паперові тенета

Поки влада обіцяє вдосконалити систему надання адміністративних послуг (видачі довідок, дозволів тощо), громадяни і далі потерпають від чиновницького свавілля

«Навіщо обгази під час укладання договорів із населенням вимагають пред'явити ордер на отримання житла, який видавався в 70-х роках минулого століття?» – відповідь на це запитання намагався знайти Віктор Янукович під час засідання комітету з економічних реформ при президенті. Але так її не отримав.

Без відповіді залишаються й сотні подібних питань громадян, у яких виникали проблеми з оформленням закордонних паспортів, проходженням техогляду автомобіля чи одержанням ліцензії на ведення бізнесу. Непотрібні довідки, незручні прийомні години, черги. Крім того, затягнуте в часі надання адміністративних послуг та ще й вимога дорого за них заплатити – інколи навіть за бланки чи ламінування документів.

Хоча президент наголошує, що надмірна плата за адмінпослуги поза законом, виправляти ситуацію ніхто не поспішає. Точкові зміни, до яких сьогодні вдається команда Януковича, не дають очікуваних результатів. Експерти ж наголошують, що наведення ладу в цій галузі варто починати з ухвалення спеціального законодавства.

ЦІНА ПОСЛУГ ДЛЯ НАРОДУ

В Україні наразі відсутня належна правова база, що регулює сферу адмінпослуг, пояснюють експерти Центру політико-правових реформ. Через законодавчий хаос (на сьогодні налічується близько 100 нормативних актів різного рівня) чиновники не лише ускладнюють процедуру їх надання, а й завищують плату за них.

Використовуючи своє право утворювати суб'єкти господа-

Автор:
Аліна Пастухова

рювання, органи влади формують посередницькі структури, які стають монополістами в наданні державних послуг. За офіційними даними, їхня кількість перевищує 11 тис., значна частина з яких дублюють функції держорганів. За інформацією Єдиного державного реєстру юросіб та фізичних осіб-підприємців, 7608 з них входять до сфери управління міністерств, 3567 – до інших

центральної влади. Нерідко такі установи самостійно визначають розмір плати. Наприклад, самі розраховують розцінки за послуги БТІ й лише подають їх на затвердження облдержадміністраціям.

«Шанс заробити провокує появу нових дозволів, ліцензій, реєстрацій тощо», – зазначає експерт Центру політико-правових реформ Віктор Тимошук.

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Більшість країн Європи для створення комфортніших умов отримання адмінпослуг ухвалили спеціальні закони, які визначають порядок їх надання та можливість оскарження громадянами дій відповідальних за це органів влади.

Як це працює
(на прикладі процесу відкриття бізнесу)

За даними Doing Business 2011

Вартість, % середнього річного доходу на душу населення

НИМЕЦЧИНА

Є спеціальний Закон «Про адміністративну процедуру», який визначає порядок надання різних видів адміністративних послуг. Для зменшення терміну отримання послуг активно використовують мережу інтернет. Так, громадяни мають доступ до 1,2 тис. онлайн-послуг державних установ. Зокрема, вони можуть у такий спосіб заповнити податкову декларацію, продовжити дію водійського посвідчення або паспорта. Так само приймаються прохання від студентів про надання їм фінансової допомоги. У деяких муніципалітетах створюються так звані універсами послуг або установи для громадян, де можна дістати всю необхідну інформацію, подати заяву на одержання будь-якої послуги, що надається органом виконавчої влади чи місцевого самоврядування, або отримати відповідні довідки та самі адмінпослуги.

НИДЕРЛАНДИ

Питання регулюється Актом із загального адміністративного права, що визначає процедуру надання індивідуальних адміністративних актів (розпоряджень), зокрема за заявою особи, оскарження їх в адміністративному та судовому порядку. Так, передбачено механізми адміністративного оскарження: подання заперечення – вимоги проти розпорядження адміноргану, який його видав; подання адміністративної апеляції. Визначено можливість створення «дорадчих комітетів» для розгляду заперечень, що складаються з голови і щонайменше двох членів. Голова комітету не повинен входити до складу або бути службовцем чи особою, відповідальною перед адміністративним органом. Запроваджено інститут омбудсмена, який розслідує дії виконавчої влади, зокрема у сфері надання послуг населенню.

Так, за даними Головки КРУ, у 2005–2006 роках водіїв зобов'язували купувати за 11 грн пластикові тримачі для талонів техогляду, тоді як їхня собівартість становила 90 коп. Загалом у такий спосіб МВС «заробило» понад 18 млн грн. За словами голови «Спілки водіїв» Сергія Овчиннікова, ця практика в МВС зберігається до сьогодні.

Споживачі адмінпослуг часто не розуміють, яка сума коштів і за надання якої послуги має сплачуватися, що дає змогу вводити громадян в оману. Приміром, за закордонний паспорт передбачено різних платежів на суму понад 500 грн замість законних 170 грн державного мита. Багато українців скаржаться, що під час оформлення паспорта їх змушували купувати страховий поліс, хоча цього не вимагає законодавство.

За даними Рахункової палати, держпідприємства, що належать до сфери управління МВС і надають платні адмінпослуги, упродовж 2010-го систематично фінансували міністерство й перераховували йому кошти як благодійну допомогу. Значна частина цих «добродійних надходжень» спрямовувалася на створення комфортних умов для керівництва: придбання автомобілів, комп'ютерної техніки, ремонт офісних приміщень.

Особливо зручно заробляти на підприємцях. Щоб пришвидшити процес отримання дозволів для ведення бізнесу, їм пропонують вирішити проблему за додаткову плату або радять звернутися по допомогу до конкретної фірми-посередника. «Основні витрати – не офіційна вартість послуг, а хабар, який потрібно дати, щоб їх одержати», – розповідає лідер громадського руху «Спільна справа» Олександр Данилюк.

КОСМЕТИЧНИЙ РЕМОНТ

Президент вимагає навести лад у царині надання адмінпослуг, однак косметичний ремонт, до якого вдається влада, результатів фактично не дає.

Спроби полегшити їх отримання для бізнесу вже були. У жовтні 2010 року Верховна Рада ухвалила закон, яким пе-

редбачалося зменшення кількості видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Прийнято закон про перелік документів дозвільного характеру в сфері господарської діяльності, який набирає чинності з 1 січня 2012 року. Відповідно до нього від суб'єктів господарської діяльності забороняється вимагати документи, які не внесені до визначеного ним переліку. Було створено дозвільні центри, які мали зробити процедуру одержання дозволів прозорішою і швидшою. Та лише в кількох містах вони перебувають у

тивного провадження, регулює документування відповідного збору та витрат, пов'язаних із його здійсненням. Оскаржити дії установи, що розглядала адміністративну справу, особа зможе у вищому за неї органі влади. Законопроект про адмінпослуги зобов'язує установи безкоштовно інформувати громадян про порядок надання послуг. Забороняється вимагати інформацію та документи, які можна отримати без участі особи або не передбачені законодавчо.

За словами першого заступника голови парламентського Комітету з держбудівництва, нардеп від БЮТ Ольга Бондар, обидва документи досить чітко визначають процедуру і таким чином спрощують отримання адмінпослуг. Натомість експерт Віктор Тимошук переконаний: це не вирішить цілковито проблему. Адже кількість послуг не зменшується, а питання оплати вирішують лише частково: «Хотілося б бачити певні стандарти, відповідно до яких встановлюється ціна на послуги, та й самі послуги, кількість папірців треба скоротити до мінімуму».

На думку голови Українського юридичного товариства Олега Березюка, прийняття законопроектів може призвести до колізій між ними та Господарським і Цивільним кодексами. Цим користуватимуться чиновники, розтлумачуючи законодавчі норми так, як їм вигідно.

«Залучення приватних компаній, як передбачено законопроектом, до надання державних послуг фактично легалізує хабарі. Кожному буде зрозуміло, куди і скільки потрібно заплатити. Але ці кошти і далі йтимуть в обхід державного бюджету», – вважає Олександр Данилюк.

Хоча надання адмінпослуг винятково органами влади теж не панacea: це може призвести до додаткового навантаження на службовців. Виникне потреба в створенні нових підрозділів, що суперечить проголошеній концепції адмінреформи. Недоліками для споживачів у процесі таких змін можуть бути перебої з наданням послуг. ■

ПОКИ ПИТАННЯ АДМІНПОСЛУГ РЕГУЛЮВАТИМЕТЬСЯ СОТНЯМИ АКТІВ, ЖОДНА ІНІЦІАТИВА ВЛАДИ ПРОБЛЕМ НЕ ВИРІШИТЬ

нормальному робочому стані (див. *Тиждень* №25/2011).

Кабмін ухвалив постанову, яка передбачає надання платних адмінпослуг тільки бюджетними установами або підприємствами, відповідні повноваження яких передбачені законодавчо. Ще 1 лютого цього року влада обіцяла ліквідувати всі структури, які надають адміністративні послуги незаконно. Кількість установ мали зменшити з 11 тис. до 1,5 тис. Але обіцянку не виконано досі.

Експерти стверджують: поки не зменшиться кількість «папірців» і замість сотні нормативних актів не буде єдиного закону, що визначить процедуру та порядок оплати адмінпослуг, жодна ініціатива керівництва держави проблему не усуне.

ПЕРШИЙ КРОК ДО РЕФОРМ

Нині в Мініюсті розробляються два документи, які посприяли б вирішенню цього питання: проекти Адміністративно-процедурного кодексу та закону про адмінпослуги. Вони мають з'явитись у парламенті вже під час осінньої сесії.

Проект кодексу визначає принципи адміністративної процедури і засади адміністра-

Понад 11 000 посередницьких структур здирають гроші за адмінпослуги

Влада обіцяла зменшити їхню кількість до 1500, але не зробила цього

Продовження теми на стор. 18

Електронна демократія

Міністр економіки та комунікацій Естонії Юхан Партс: «Процеси побудови новітньої демократичної державності в Естонії та впровадження електронного врядування відбувалися паралельно»

Спількувалася
Ганна Трегуб

Фото:
Андрій Ломакін

Сучасна Естонія є визнаним європейським лідером за створенням системи електронного врядування, а також за рівнем і якістю впровадження інформаційних технологій у державне управління. Ще вона має власні стратегії подолання наслідків світової економічної кризи, зокрема активне зменшення державного боргу та створення профіцитного бюджету, стимулювання малого бізнесу. Про все це **Тиждень** розмовляв із міністром економіки та комунікацій Естонії Юханом Партсом, який на початку червня взяв участь в Українсько-естонській конференції з інформаційних технологій та електронного управління «eGover 2011», що відбулася в Києві під патронатом Міністерства економіки та комунікацій Естонії. Від України співорганізатором заходу виступила Державна агенція з питань науки, інновацій та інформатизації.

У. Т.: Яка частина державних послуг в Естонії надається через інтернет?

— Сьогодні практично немає таких державних послуг, де не було б використано елемент інформаційно-комунікаційних технологій. Інтернет робить їх ефективними й прозорими. Майже 95% естонців нині декларують свої річні доходи і сплачують податки, користуючись послугами електронного податкового департаменту. Ця процедура не потребує заповнення паперової документації. Людина відразу отримує електронну декларацію, до якої вже внесена інформація від соціального фонду та банків. І

якщо вона відповідає реальній, то для її подання лишається зробити один клік комп'ютерною мишею. Той самий принцип стосується сплати податків підприємствами. Така система є зручною й ефективною, підвищує податкову дисципліну громадян.

В Естонії певна інформація від фізичної чи юридичної особи може вимагатися лише один раз. Якщо підприємство, наприклад, подає до податкової служби свій річний звіт, то інші державні установи не мають права ще раз вимагати від нього ті самі відомості. Для їх ефективного обігу між різними службами та органами створено електронну систему реєстрів, до якої вони вносяться і надалі зберігаються. Усі державні структури мають працювати злагоджено, творити спільну систему. Таким чином знижується адміністративний тиск на громадян та підприємства і підвищується конкурентоспроможність естонського бізнесу.

У. Т.: Чи відсутним був спротив бюрократії, яка, ймовірно, втрачала з упровадженням електронного урядування можливості корупційного збагачення?

— Ні, спротиву не було. Річ у тім, що процеси впровадження електронного урядування та розбудови незалежної держави відбувалися паралельно. Після колапсу Радянського Союзу 1990 року Естонія знову здобула самостійність і почала розбудовувати свою державність. Було призначено новий корпус чиновників і введено нові електронні технології в державне управління. Коли в середині 1990-х інтернет як явище став реальністю, то якоюсь мірою саме держслужбовці активно впроваджували електронні технології в різних сферах. Як на мене, політики в цьому питанні навіть відстали від них.

Ми дивимося на чиновників як на стратегічний ресурс демократичної державності. Ефективна держава не може оптимально функціонувати без освічених, свідомих, глибоко моральних урядовців. Естонія не є корумпованою країною. У світовому рейтингу Transparency International вона посідає 25-те місце. Звичайно, ми ще не маємо такої прозорості, як Фінляндія або Швеція, але все одно рівень корупції в країні досить низький.

У. Т.: З чого починалася історія електронного врядування в Естонії?

— У 1990 році країна отримала, так би мовити, карт-бланш. Був вибір: лишитися в межах радянських цінностей і системи побудови суспільства чи створити свою державність на демократичних засадах. І в цей історичний момент, коли треба було вирішити, яким шляхом іти, вагому роль відіграли інформаційна революція, відкриття доступу до інтернету та сучасних інформаційно-комунікаційних засобів. І не лише держава, а й багато приватних естонських організацій почали використовувати нові можливості, які давала мережа, й спиратися у своїй діяльності на електронні та інформаційні технології.

У державному секторі спочатку все було вельми сумбурно. Для побудови ринкової економіки в 1990-х потрібно було створити стабільний ринок землі та нерухомості, стійку базу для інвестицій та іпотечного кредитування. Саме тоді ми зрозуміли, що необхідно сформувати чітку структуру прозорих державних реєстрів. Річ у тім, що ту систему континентального цивільного права, яка діяла в Естонії перед II Світовою війною, було

БІОГРАФІЧНА НОТА

Юхан Партс, міністр економіки та комунікацій Естонії
Народився 1966 року в Таллінні, Естонія.
У 1991-му закінчив Тартуський університет за напрямом «Право».
У 1992–1998-му – заступник генерального секретаря Міністерства юстиції Естонії.
У 1998–2002-му – генеральний аудитор.
У 2003–2005 роках – прем'єр-міністр країни.
З 2007-го – міністр економіки та комунікацій.

зруйновано. У 1993 році, спираючись на досвід наших австрійських колег, для збільшення ефективності цивільної правової системи ми ухвалили відповідний закон і заснували її в Естонії на електронній основі. Створення електронних реєстрів землі та нерухомості започаткувало той мінімум стандартів, які нині застосовуються в інших сферах суспільного життя. Усі процеси, які стосуються проведення операцій із землею та нерухомістю, відбуваються в електронному форматі.

На початку 2000-х років було зроблено ще один важливий крок – запроваджено особисту електронну ідентифікаційну картку, яка дає змогу вирішувати через інтернет багато питань, зокрема голосувати під час виборів, керувати своїми заощадженнями в банках, подорожувати Євросоюзом без паспорта. Розроблено технології, які допомагали максимально спростити обмін інформацією між різними державними службами, а також захищати кібер-простір. У цей самий час було комп'ютеризовано й забезпечено доступом до інтернету всі школи, містечка та села Естонії. Варто наголосити, що до цього процесу активно долучилася сама громадськість, яка за мінімальної підтримки держави навчила всіх охочих користуватися новими технологіями. Крім того, доступ до будь-якої інформації, що не становить державної таємниці, є вільним. Тобто кожен естонець може легко знайти відомості про те, які рішення ухвалюються в цей момент у парламенті й чим займається міністр на своєму робочому місці.

Сьогодні мене критикують, чому в цій царині зроблено так мало. Саме суспільство вимагає розвитку цифрових технологій, відчуючи, що воно є дуже вагомим важелем впливу і контролю в демократичній країні. Якщо уряд не виконує волі громадян, платників податків, його просто не переобирають на другий

термін. Такими є вимоги прозорого суспільства інформації, а не демагогії.

У. Т.: Яких інвестицій потребувало запровадження е-урядування?

– На це потрібно небагато грошей. Щороку на електронне врядування ми витрачаємо близько 1% ВВП – €20–30 млн. Ці гроші спрямовуються на різні довготривалі проекти, тому що за один раз не можна зробити всього. Також намагаємося розвивати інтернет-мережу цілої країни. Ми розуміємо, що найближчі 5–10 років людині незалежно від того, що вона робитиме, інтернет буде потрібний.

 Повну версію інтерв'ю читайте на сайті www.tyzhden.ua

Маємо мету до кінця 2012-го забезпечити з будь-якої точки Естонії доступ зі швидкістю 100 мегабайтів за секунду. Поки цей стандарт тримається на рівні 2 мегабайти за секунду. Це потрібно для того, щоб усі без винятку естонці могли вільно користуватися всіма електронними послугами.

У. Т.: В Естонії можна голосувати на виборах в інтернеті й навіть за допомогою мобільних телефонів. Як вдалося завоювати довіру громадян до процедури електронного голосування?

– Уперше електронне голосування відбулося в нашій країні 2005 року. Для цього потрібно було використати особисту електронну ідентифікаційну картку. Волевиявлення за допомогою мобільних телефонів – наступний крок у згаданій технології. Власне, немає значення, куди вставляти картку – в комп'ютер чи телефон. У 2005-му електронним голосуванням скористалися близько 3% громадян. Під час останніх парламентських виборів, які відбулися навесні цього року, його обрали для себе вже 20–25% естонців.

Щодо довіри, то тією самою карткою, якою людина голосує, вона може керувати своїми заощадженнями. Нині 98% купівель в Естонії здійснюється електронно. Це свідчить про те, що громадяни довіряють такому засобу. ■

Товар – ЄВ

Розслідування *Тижня* виявило, що на законодавчому рівні можуть про

Автор:
Дмитро
Вовнянко

Організаційна підготовка до Євро-2012 триває – одними з її складових мають бути доопрацювання та прийняття законопроекту, який би регламентував особливий порядок ввезення та вивезення товарів у зв'язку з проведенням в Україні фінальної частини футбольного чемпіонату. Перший варіант такого документа в травні цього року не було включено до порядку денного Верховної Ради за вельми цікавих обставин. 10 травня народний депутат Сергій Терехін оприлюднив резонансну статтю

під назвою «Двадцять дванадцять» з нищівною критикою додатка до урядового законопроекту № 8443, назвавши типи товарів, перетин яких через кордон України здійснювався б без сплати мита та ПДВ (у разі його ухвалення). Приклади, наведені Терехіним (його, до речі, колись вважали найуспішнішим лобістом), вражали: і килими, і вата, і чавун, і легована сталь, і золото, і хлисти, і навіть... сперма биків. 11 травня Головне науково-експертне управління ВР рекомендувало не вносити документ до порядку денного сесії, а 17 травня

так і сталося. Було вирішено повернутися до цієї теми пізніше.

Зрозуміло, що саме по собі спрощення процедури перетину митного кордону України для структур УЄФА й учасників чемпіонату не може бути оцінене однозначно. Адже такий підхід, з одного боку, є нормальною практикою під час організації та проведення міжнародних змагань. З іншого – постає логічне питання межі відкриття митних кордонів. Бажання розібратися в причинах та обставинах цієї історії змусило детальніше дослідити і сам скандальний зако-

ШИН І ВИДОВИЩ

ВАЖКО УЯВИТИ ВИКОРИСТАННЯ ФУТБОЛІСТАМИ ДЕЯКИХ ТОВАРІВ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ ДО ПОЧАТКОВОГО ВАРІАНТА БЕЗМИТНОГО ПЕРЕЛІКУ. АЛЕ Є СПОДІВАННЯ, ЩО Євро-2012 НЕ ПЕРЕТВОРИТЬСЯ НА «ТОВАРНЯК»

Код товару: 3301 - 3307

Група «Парфумерні, туалетні та косметичні препарати». Більшість товарів, напевно, можуть бути потрібні для учасників чемпіонату, але є й такі, що викликають питання

Код товару: 6602 00 00 00

Палиці, палиці-сидіння, хлисти та подібні вироби

Код товару: 4201 00 00 00

Вироби шорно-сідельні й упряж для різних тварин (включаючи посторонки, повіді, наколінники, намордники, попони для сідел, сідельні кобури, попонки для собак тощо)

Код товару: 6108

Комбінації або чохла до суконь та спідниць, труси, нічні сорочки, піжами, пеньюари, купальні халати, домашні халати та аналогічні вироби, трикотажні, для жінок або дівчат

Код товару: 5701

Вузликові килими та інші текстильні покриття для підлоги, оброблені чи необроблені

Код товару: 4011

Шини пневматичні гумові нові

ПРО – ТОВАР

обіювати сумнівну схему ввезення/вивезення товарів під Євро-2012

нопроект, і додані до нього товарні коди з Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД). **Тиждень** розшифрував неповні три сторінки цифр, які містилися в додатку до законопроекту № 8443, і результати дослідження – 43 (!) сторінки товарної номенклатури – були варті докладених зусиль.

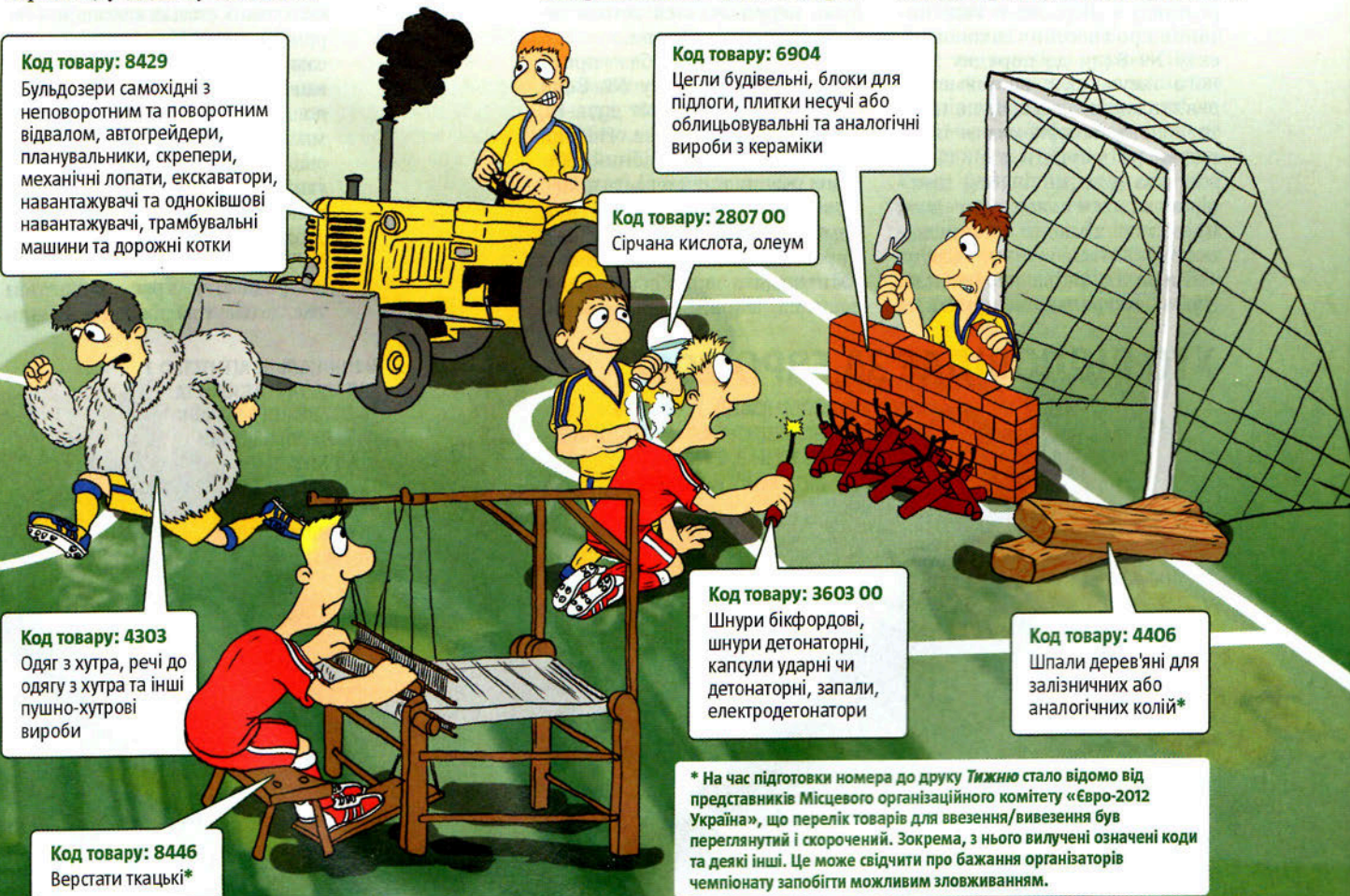
ЗАКODOVАНЕ ЄВРО

Перший висновок – «сперми биків» (код 0511 10 00 00), про яку згадав у публікації Сергій Терехоїн, у додатку до законо-

проекту № 8443 виявити не вдалося. Депутат явно перегнув палицю. Але водночас відомий лобіст помітив, що в переліку товарів, необхідних для проведення Євро-2012, є комбайни (код 8433 – «Машини та механізми для збирання й обмолоту сільськогосподарських культур, включаючи преси для соломи або сіна; газонокосарки та сінокосарки; машини для очищення, сортування або вибракування яєць, плодів або інших сільськогосподарських продуктів, крім зазначених у товарній позиції 8437: косарки

для газонів, парків, спортивних майданчиків»).

Загалом перелік товарів із додатка до законопроекту № 8443 скидається на гумористичний роман, якщо пам'ятати, що йдеться не про будівництво військової бази на безлюдному острові, а про організацію футбольного чемпіонату. Наприклад, додаток містить шість аркушів переліку харчових товарів, а також природний графіт (код 2504), граніт, порфір, базальт, пісковик та інші камені для монументів чи будівництва (2516), вироби для влаштування

* На час підготовки номера до друку **Тижню** стало відомо від представників Місцевого організаційного комітету «Євро-2012 Україна», що перелік товарів для ввезення/вивезення був переглянутий і скорочений. Зокрема, з нього вилучені означені коди та деякі інші. Це може свідчити про бажання організаторів чемпіонату запобігти можливим зловживанням.

феєрверків, сигнальні, дощові та протиградові ракети (3604), суміші, препарати та заряди для вогнегасників, готові вогнегасні гранати і бомби (3813 00 00 00), гальмівні гідравлічні рідини та інші готові рідкі суміші для гідравлічних трансмісій (3819 00 00), натуральне й штучне хутро та вироби з нього (група 43), музичні інструменти (група 92) тощо. Не залишилися поза увагою ліки, мило, гігієнічні засоби та фотографічні товари, але їх використання під час проведення Євро-2012 принаймні має логічне пояснення.

А чим обґрунтувати намір звільнити від сплати мита при перетині державного кордону такі види товарів, як «сполуки ртуті, неорганічні або органічні, крім амальгам» (2852 00 00 00), «самохідні бульдозери з неповоротним та поворотним відвалом, грейдери, планувальники, скрепери, механічні лопати, екскаватори, однокішшові навантажувачі, машини трамбувальні та дорожні котки» (8429) тощо?

Але й це ще не все!.. Після розгляду у Верховній Раді питання про внесення законопроекту № 8443 до порядку денного з'ясувалося: щонайменше дев'ять кодів у додатку не мали товарного наповнення – їх не вдалося відшукати в УКТЗЕД, зокрема 3817 00 і 3825 (ймовірно, належали до групи «Інші продукти хімічної промисловості»), 4114 і 4115 (група «Шкури та шкіра необроблені (крім натурального хутра) та

шкіра») тощо. Згодом ці коди в УКТЗЕД заповнили.

Сам законопроект № 8443 пропонував звільнити від оподаткування не лише ввезення, а й вивезення означених товарів, причому не всіма суб'єктами, а УЄФА, особами, призначеними УЄФА, або учасниками чемпіонату (крім збірної України).

ПИТАННЯ ТА ПЕРЕДІСТОРІЯ

Чи могла б країна обійтися без такого законопроекту взагалі? Щоб відповісти на це запитання, доцільно згадати, що 29 червня 2010 року Верховна Рада ухвалила Закон № 2372-IV «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з організацією та проведенням фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу...». Згідно з документом, «УЄФА, особа, призначена УЄФА, або учасник чемпіонату (крім збірної України) мають право ввозити предмети в митному режимі імпорту (реімпорту) без сплати ввізного мита та податку на додану вартість». Але самого переліку товарів не було, передбачалася конкретизація окремим законом.

Таким чином, без прийняття законопроекту № 8443 уже чинний закон № 2372-IV, по суті, втрачає сенс. Навіщо він узагалі був потрібний? Беручи участь у тендері на право проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу, Україна надала УЄФА гарантію «Митниця», яка передбачала, зокрема, впровадження спро-

щеної та безмитної процедури ввезення (вивезення) товарів, призначених для Євро-2012.

Після появи публікації Сергія Терьохіна Місцевий організаційний комітет «Євро-2012 Україна», який очолює Маркіян Лубківський, підготував заяву, яка мала зорієнтувати громадськість у ситуації. Так, з'ясувалося, що урядовий законопроект № 8443 був підготовлений з урахуванням думки УЄФА. Він не є остаточним і в ході доопрацювання у Верховній Раді може бути змінений. Також зі згаданої вище заяви випливало, що

ПОЯВА В БЕЗМИТНОМУ ПЕРЕЛІКУ БУЛЬДОЗЕРІВ, КОМБАЙНІВ ВИДАЄТЬСЯ БІЛЬШ НІЖ ДИВНОЮ

обсяги та порядок імпорту предметів (про які йдеться в документі), щоб уникнути можливих зловживань (зокрема, використання в роздрібній торгівлі), чітко контролюватимуться на наступних етапах виконання гарантій, даних Україною УЄФА. А сам розмах законопроекту отримав пояснення. З одного боку, досвід останнього з проведення масштабних спортивних заходів свідчить про те, що під час їх організації можуть виникати найнепередбачуваніші екстрені ситуації. З іншого боку, УКТЗЕД – об'ємний документ (21 розділ, 97 груп, близько 11 тис. кодів товарів), відтак кон-

ХТО ВІДПОВІДАЄ ЗА Євро-2012

ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРИЧЕТНІ ДО ПІДГОТОВКИ ЧЕМПІОНАТУ Європи з футболу 2012 року в Україні

СОЮЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ АСОЦІАЦІЙ (УЄФА)

ПРЕЗИДЕНТ УЄФА МІШЕЛЬ ПЛАТІНІ

ВИКОНАВЧИЙ ДИРЕКТОР УЄФА ДЕВІД ТЕЙЛОР

ОПЕРАЦІЙНИЙ ДИРЕКТОР ТУРНІРУ Євро-2012 МАРТІН КАЛЕН

КОМІТЕТ З ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ФІНАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ЧЕМПІОНАТУ Європи 2012 року з футболу

ГОЛОВА – ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ФІНАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ЧЕМПІОНАТУ Європи 2012 року з футболу ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ

ДІЄ ПІД ПАТРОНАТОМ ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄРА – МІНІСТРА ІНФРАСТРУКТУРИ БОРИСА КОЛЕСНІКОВА

ГОЛОВА – ВОЛОДИМИР КОВАЛЕВСЬКИЙ

МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР – МІНІСТР ІНФРАСТРУКТУРИ БОРИС КОЛЕСНІКОВ

кретизація позицій, об'єктивно необхідною переліку суто технічно ускладнена. Але чи є це вичерпною аргументацією на користь цього законопроекту?

«Я ВАМ ПИШУ...»

Щоб розібратися в ситуації, **Тиждень** звернувся до першоджерел – написав листа до УЄФА, аби з'ясувати, поміж іншого, чи взагалі потрібен такий поважній організації режим безмитного ввезення/вивезення товарів через український кордон, чи узгоджувала вона з урядом України перелік цих товарів? Відповідь не забарилася. Спочатку УЄФА дипломатично запропонував звернутися щодо цього до Місцевого організаційного комітету, а на уточнювальні запитання редакції європейські футбольні функціонери відповіли, що УЄФА і МОК мають різні сфери компетенції, а проблемами, які нас цікавлять, займається (!) українська сторона.

Але на цьому процес отримання відповідей не завершився – несподівано **Тиждень** отримав листа від Місцевого організаційного комітету «Євро-2012 Україна». З'ясувалося, зокрема, що наразі початковий перелік кодів товарів переглянутий і суттєво скорочений. Наскільки це відповідає дійсності, стане зрозуміло згодом, під час розгляду документа (або його варіанта) в Верховній Раді. Від його змісту залежатиме, за великим рахунком, чи не стане

43 сторінки

товарної номенклатури отримав **Тиждень**, розшифрувавши коди товарів для безмитного ввезення/вивезення у зв'язку з проведенням в Україні Євро-2012

Україна стоковою країною з митною територією, відкритою для окремих структур, і водночас чи не буде створено передумов для неконтрольованого імпорту й експорту, поки українці дивитимуться футбол? Чи не схоче хтось на Євро заробити багато не надто чистих євро? Ані журналісти, ані експерти відповісти на ці запитання нині не в змозі. Хоча б тому, що під час підготовки матеріалу до публікації деякі коди, які раніше містилися в УКТЗЕД і в додатку до урядового законопроекту, взагалі зникли з класифікатора (наприклад, 0511 99 31 00 – «Губки натуральні тваринного походження необроблені», 0511 99 39 00 – «Губки натуральні тваринного походження, інші» тощо).

«ТОВАРЯК» ЧИ ЄВРО-2012?

Що насправді потрібно під час футбольного чемпіонату такого формату, як Євро-2012? Фахівці з футболу розповідають, що зазвичай організатори намагаються створити умови, аби команди мали під рукою все необхідне, аж до серветок та голки з ниткою. Але тренери часто відмовляються від місцевої кухні та води, тож деякі збірні возять із собою повний набір харчових продуктів і власних кухарів. Тут ідеться не тільки про недовіру, просто останні добре знають свою кухню і впевнені в реакції спортсменів на звичні їм продукти. Також команди беруть із собою лікарів з цілими

фармацевтичними складами, сувеніри, гігієнічні засоби, мило, парфумерію, фото та відеоапаратуру і ще багато справді потрібних під час змагань речей.

Крім того, для організації турніру, вочевидь, ввозяться товари комерційних партнерів УЄФА (спонсорів). Спонсори Євро-2012 – Adidas, Carlsberg, Castrol, Coca-Cola, Hyundai/KIA Motors, McDonalds тощо. Як правило, для таких турнірів УЄФА обирає ексклюзивних постачальників товарів чи послуг, необхідних для проведення чемпіонату. Це, зокрема, постачальники послуг кейтерингу, різноманітного обладнання для стадіонів (меблі, контейнери, огорожа, обладнання для гарантування безпеки стадіонів тощо), одягу та взуття (як для команд, так і для офіційного персоналу, в якому буде потреба для проведення турніру, волонтерів), сувенірної, подарункової, поліграфічної продукції, медичного обладнання для команд та інших виробів.

Однак при цьому збірні приїждять на все готове й нічого під себе не перебудовують. Підготовка готелів, тренувальних баз і полів відбувається на етапі забезпечення інфраструктури до чемпіонату. УЄФА, представники команд перевіряють ступінь готовності житла та тренувальних полів до їх приїзду на турнір. Тож поява в безмитному переліку бульдозерів-комбайнів видається більш ніж дивною. ■

ФЕДЕРАЦІЯ
ФУТБОЛУ
УКРАЇНИ

ПРЕЗИДЕНТ –
ГРИГОРІЙ СУРКІС

МІСЦЕВИЙ
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ
КОМІТЕТ
«ЄВРО-2012
УКРАЇНА»

КЕРІВНИК,
ДИРЕКТОР
ТУРНІРУ УЄФА
ЄВРО-2012
В УКРАЇНІ
МАРКІЯН –
ЛУБКІВСЬКИЙ

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ
КОМІТЕТ У СПРАВАХ
ПІДГОТОВКИ ТА
ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012

КЕРІВНИКИ
КАБІНУ УКРАЇНИ
ТА УРЯДУ РЕСПУБЛІКИ
ПОЛЬЩА

Гол у свої ворота

Автор:
Юрій
Макаров

Мені подобається логотип Євро-2012. Креативно, ментально. Мені також подобається в цілому проект реконструкції Олімпійського стадіону в Києві. Це, може, не монреальський Stade Olympique і не йоганнесбургський Soccer City, але, враховуючи загальний рівень архітектурної свідомості, а також кількість пустощів останнього часу на ниві цього високого мистецтва в країні, принаймні не соромно. І ось, власне, все, за що не соромно. Решта подій, пов'язаних із майбутнім чемпіонатом Європи з футболу, не викликає нічого, крім незручності й роздратування.

Почнімо з головного: для чого країни змагаються за право проводити в себе такі заходи? Мотивів чимало, й усі вони добре відомі, може мінятися лише черговість пріоритетів. Підняття міжнародного іміджу держави... Пожвавлення бізнесу, й не лише туристичного... Залучення іноземних інвестицій (за оцінками експертів, інвестором Євро-2012 на 90% є держава)... Поліпшення інфраструктури (не лише в окремо взятому Києві)... Жодного з цих завдань Україна не має шансів не те що виконати, а й навіть наблизитися до виконання.

Безперечно, не лише нинішня влада в цьому винна, а може, взагалі не вона передусім. Ідея проведення чемпіонату в парі з Польщею визріла за часів Кучми в керівництві національної федерації, яке тоді відчинило двері президентської адміністрації ногою. Тоді ж і оформили попередню заявку, до якої не всі поставилися серйозно: ну справді, хто там знає, що станеться за вісім років? Економіка була на підйомі, вертикаль міцнішала, спадкоємець готувався зайняти крісло, все під контролем...

Знову-таки не варто скидати з рахунку й фактор марнославства, який зазвичай важко відокремити від матеріальних мотивів. Так, розповідають, що Міністерство туризму Республіки Чорногорія весь свій рекламний бюджет на 2006 рік заплатило студії Metro-Goldwyn-Mayer тільки за те, щоби дія одного епізоду в черговому фільмі про Джеймса Бонда відбувалася саме в цій країні.

Що робилося після того, як у квітні 2007-го мрія стала невблаганною реальністю, довго розповідати не треба. Нічого не робилося (за винятком донецького стадіону, але то вже було б зовсім дивно), бідолаха Платіні щоразу під час інспекційних поїздок до України ніякових, здається, більше за господарів. До речі, навряд чи попередній адміністрації вдасться скинути відповідальність за цю нірвану на кризу: сусідній Польщі теж

було не мед, але про такий пофігізм щось не чули. Аж ось прийшли ділові хлопці з біло-блакитної команди, швидко навели лад, спрямували потоки в потрібне річище, розгорнули фронт робіт, але це тільки змушує знову замислитися про ціну Євро-2012 для країни.

Скажу відверто: мені вже не цікаво, скільки вкрадено й буде вкрадено з тих державних мільярдів гривень, які, згідно з офіційними заявами, витратили на підготовку до чемпіонату. Марно сподіватися якось запобігти цьому або хоча б згодом покарати винних. Мені так само не дуже цікаво, що саме не встигнуть зробити з тих необхідних речей, які дадуть змогу не червоніти за свою країну, якщо вже йдеться про таку мету, як підвищення її престижу. Лише на бюджетних грошах та адмініструванні зразка перших п'ятирічок неможливо передбачити кожну дрібничку, ліквідувати кожну дірку в прямому й переносному сенсі. Для цього потрібна сучасна вільна економіка із залученням ініціативи приватного бізнесу включно з найдрібнішим, якому немає потреби для свого захисту виходити на податковий Майдан. Тож ніяк не уникають якщо не всесвітнього гучного скандалу, то як мінімум щоденної тихої ганьби, коли гості стикатимуться на кожному кроці з непрацюючими транспортерами і таксистами-«альтруїстами» в аеропорту, дірваними дорогами, студентськими гуртожитками замість готелів, ненав'язливим сервісом, маршрутками-камікадзе, небагатослівними міліціонерами, заторами, туалетами... і, звісно, цінами, цінами! Що ж, вони побачать нас такими, якими ми насправді є. Ми цього хотіли? Щоб Європа остаточно переконалася, що нам у ній не місце?

Коротше кажучи, змінити вже нічого неможливо. Можна лише уважно спостерігати за процесом і робити висновки на майбутнє. Перше: сучасний спорт – це гігантська відлагоджена

**ПІДНЯТТЯ ІМІДЖУ
ДЕРЖАВИ, ПОЖВАВЛЕННЯ
БІЗНЕСУ, ЗАЛУЧЕННЯ
ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ,
ПОЛІПШЕННЯ
ІНФРАСТРУКТУРИ –
ЖОДНОГО З ЦИХ ЗАВДАНЬ
УКРАЇНА НЕ МАЄ ШАНСІВ
ВИКОНАТИ**

бізнес-машина, яка діє за певними правилами. Долучитися до неї безкарно можна, якщо дотримуєшся цих правил, а не лізеш зі своїми уявленнями на рівні автобаз. Друге: якщо дбаєш про майбутнє країни, треба добре подумати, як ефективно розпорядитися мільярдами гривень. Варто покінчити з цим дебільним самогіпнозом. Днями читаю в одного цілком симпатичного мені автора: «Той факт, що Україна... має честь приймати... викликає гордість за країну...» За що гордість? За мільярди чи за транспортер? Люди, так же не можна! Швиденько дорослішаймо! Просто-таки терміново! ■

Кращі практики корпоративної соціальної відповідальності. Забезпечуємо гідну працю людей з інвалідністю

- **Організатор:** Проект Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці та Державного центру зайнятості «Соціальна інтеграція людей з інвалідністю шляхом забезпечення доступу до зайнятості».
- **Завдання конкурсу:** привернути увагу роботодавців до організації гідної праці та прийняття на роботу людей з інвалідністю, а також виявлення успішної практики організації зайнятості людей з інвалідністю з метою її подальшого поширення.
- **Очікуваний результат:** підготовка збірки з прикладами успішної практики забезпечення зайнятості людей з інвалідністю та її подальше поширення.

До участі в конкурсі запрошуються підприємства, організації та установи, включно з підприємствами та громадськими організаціями інвалідів, незалежно від кількості штатних працівників.

Конкурс проводиться з 10 травня по 10 вересня 2011 року.

Переможці конкурсу визначаються за категоріями,

залежно від загальної чисельності працівників: до 25; 26-100; 101-1000; більше 1000, а також підприємства та громадські організації інвалідів, та номінаціями:

- **Гідна праця** - підприємство чи організація здійснює пристосування робочих місць для працівників з інвалідністю шляхом використання спеціального обладнання, програмного забезпечення тощо; забезпечує індивідуальний підхід в організації робочого місця шляхом адаптації робочих функцій, режиму праці та відпочинку під потреби, функціональні можливості або обмеження працівника; забезпечує гідну оплату праці.
- **Інтеграція** - підприємство чи організація забезпечує інтеграцію працівників з інвалідністю до трудового колективу через програми наставництва, коучингу, соціального супроводу; командотворюючі заходи; комунікативні тренінги тощо.
- **Корпоративна соціальна відповідальність** - підприємство чи організація впроваджує програму корпоративної соціальної відповідальності, яка містить положення щодо працевлаштування та організації зайнятості людей з інвалідністю.
- **Доступність** - підприємство чи організація забезпечує безбар'єрність та доступність виробничих та офісних приміщень для працівників з функціональними обмеженнями: пандуси, підйомники, звукові чи світлові індикатори, позначки тощо; впроваджує програми транспортного забезпечення; має налагоджені канали та способи комунікації, що враховують потреби працівників з сенсорними обмеженнями (слуху та зору).
- **Відкритість** - на підприємстві чи в організації частка працівників, що мають інвалідність перевищує встановлений норматив.

Для участі в конкурсі необхідно надіслати заповнену заявку, що складається з апікаційної форми та додатків до неї.

Заявки надсилаються або подаються в паперовому вигляді в одному примірнику та на електронних носіях за адресою:

01033 м. Київ,
вул. Жилианська 47-б,
приміщення Київського
міського центру зайнятості,
кім.309,
з поштовою «На конкурс».

Докладна інформація про конкурс:

<http://www.undp.org.ua/contest1.pdf>

За додатковою інформацією звертайтеся до Секретаріату конкурсу за тел.

044 353 66 92 та 044 353 66 91
в робочі дні з 11.00 до 13.00,

або електронною поштою
konkurs.pracya@gmail.com

медіа-партнер

Переможці нагороджуються символічними відзнаками Організатора конкурсу під час урочистої церемонії, що відбудеться в м. Києві наприкінці жовтня 2011 р.

Тиждень
України

Спиною до східного напрямку

ЗРОБИ САМ. Угорський прем'єр Віктор Орбан (ліворуч) передав естафету головування в ЄС польському колезі Дональдові Туску

ФОТО: REUTERS

З початку липня Польща головує в ЄС. Чи буде від того користь Україні?

Автор:
Павел
Пеньонжек,
Nowa Europa
Wschodnia,
Польща

1 липня для Польщі день символічний, оскільки, попри обмежені можливості, головування в Раді Євросоюзу є найважливішим викликом для країни від часу вступу до ЄС 2004 року. Польські політики та чиновники мають сприяти вирішенню надскладних завдань. Євроспільнота перебуває в глибокій кризі. Вперше від виникнення Шенгенської зони з'явилася думка (і вже знайшла підтримку) повернути тимчасовий контроль на внутрішніх кордонах Євросоюзу. Події в державах арабського

Магрибу змусили спільно діяти майже всіх членів ЄС. Чи зможе Польща знову зацікавити союзників східною політикою?

УКРАЇНА ПОЗА ФОКУСОМ

Справа досить складна. Сьогодні ЄС зосереджується на власних проблемах, бо ж їх занедбання, ймовірно, вже найближчим часом призведе до розпаду єврозони. Спричинити це може банкрутство Греції або ж Іспанії, яка перебуває в ненабагато кращій ситуації. Очільник Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу вже заявив: «Ми праг-

немо інвестувати в регіони Європи задля збереження принципу солідарності з біднішими, щоб зрівнювати відмінності, а також перетворити ті регіони на осередки (економічного) зростання та збільшення кількості робочих місць».

Нерівномірний розвиток, який особливо виявився під час та після кризи, так чи інакше наштовхує європейців на думку, що спільний проект для всієї Європи неможливий. Зміцнює такі настрої наростання націоналістичних та популістських тенденцій. Це спостерігається,

зокрема, в Угорщині, де опозиція заявляє про згортання свободи слова, чи Франції, звідки депортують румунських циган. Логічним продовженням «закривання Європи» (та її окремих членів) стали вимоги про обмеження вільного пересування людей у Шенгенській зоні через побоювання масового припливу мігрантів із Північної Африки.

У 2004 році, коли відбулася Помаранчева революція, Україна була в центрі уваги всього світу, у тому числі й провідних політиків Євросоюзу, котрі підтримали зміни та мирну боротьбу з режимом. Сьогодні ж подібна ситуація спостерігається і щодо арабської «Весни народів». У такому міжнародному контексті в Польщі мало шансів запропонувати й реалізувати якийсь особливий зовнішньополітичний проект. Під час головування вона не провадитиме самостійної політики, а тільки будуватиме її на базі спільного консенсусу разом із високим представником Євросоюзу Кетрін Ештон, яка де-факто керує зовнішньою політикою ЄС. Зрештою, нинішній польський уряд дивиться на Україну зовсім під іншим кутом, ніж було за Квасневського, а в Києві біля керма вже нова влада, пріоритети якої кардинально відрізняються від тих, які мали її попередники. Тому стосовно українського питання не варто сподіватися на щось більше, ніж завершення переговорів щодо угоди про асоціацію України з ЄС, підписання якої технічно можливе не раніше ніж у другій половині 2012 року. Крім того, фактично документ втратив своє значення, оскільки в ньому навіть не буде зазначено про можливість членства в Євросоюзі, що означає перспективу відсутності цієї ідеї у нескінченність.

Під великим знаком питання й результативність перемовин щодо безвізового режиму України з ЄС. Щоразу більші побоювання європейських політиків навали «чужого» населення вказують на те, що скасування віз у найближчій перспективі, про яке невпинного говорить президент Янукович, неможливе апріорі. Про це свідчить навіть блокування Євросоюзом віль-

ного пересування Шенгеном під час Євро-2012.

В ОЧІКУВАННІ ЧЕСНОЇ ГРИ

Отже, за нинішньої ситуації головування в Раді ЄС не є місцем для форсування чийось інтересів, але, поза сумнівом, варто звернути увагу на питання, важливі для кожної конкретної держави. Представники польського політичного бомонду постійно наголошують, що їхня країна має зробити все можливе, щоби перетворитися на справжнього лідера в регіоні. За цим стоїть, зокрема, завдання розповісти іншим членам Євросоюзу про те, які насправді проблеми мають держави Східної Європи, чого вони очікують і потребують. Утім, щоб це таки сталося, польська влада повинна перестати прибріхувати, прикрашаючи ситуацію. Не може бути так, що президент Броніслав Коморовський в унісон Кремлю говорить під час міжнародної зустрічі, на протидію думці компетентних правозахисних організацій, мовляв, в Україні після приходу нової влади з демократією все краще й краще.

Також в інтересах Польщі, щоб діалог Євросоюзу з Україною був чесний: якщо всі усвідомлюватимуть, що в угоді про асоціацію не прописана перспектива членства, то чому про це ніхто не скаже відкрито? Крім того, її керівництво досить довго брало участь у цій виставі. Тільки в останні місяці перемовин міністр закордонних справ Радослав Сікорський визнав, що згаданого пункту не буде. Якщо такою є «чесна» європейська розмова, то немає чому дивуватися, що результатом подібних «демократизацій» є пацифікація опозиції в Білорусі.

Не можна забувати, що відповідальність за ці переговори передусім лежить на українських можновладцях на чолі з Віктором Януковичем. Особливо в першій половині 2010 року Київ вдавав, ніби йому байдуже справжня інтеграція з Євросоюзом. Нині, попри певне коригування курсу закордонної політики, ми і далі спостерігаємо вибірковий підхід до стандартів ЄС. Зрештою, й самі представники Партії регіонів кажуть, що їх цікавить передов-

сім економічна співпраця, але ніхто з них не визнає погіршення ситуації з демократичними свободами в Україні. Із таким підходом нічого й говорити про повну інтеграцію з Євросоюзом.

Одні із засновників «Солідарності» та Комітету оборони робітників Ян Літинський та Генрик Вуец (останній є також головою Польсько-українського форуму) написали 1 липня в Gazeta Wyborcza: «У політиці нерідко варто зосередитися на завданнях тривалої перспективи, без виконання яких не вдасться вирішити й поточні справи. Тому наперекір бага-

У ПОЛЬЩІ МАЛО ШАНСІВ ЗАПРОПОНУВАТИ Й РЕАЛІЗУВАТИ ОСОБЛИВИЙ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ

тьом першорядним викликом треба від них відірватися й поглянути в майбутнє під іншим кутом». Якщо під час головування Польща зуміє вийти поза «поточні справи», відповідно більше буде зроблено й для України. Проте це надто сумнівно, оскільки саме внутрішні для Євросоюзу питання домінуватимуть. Крім того, вони стануть правлячу в Польщі партію «Громадянська платформа» під час парламентської кампанії, для якої ГП потребуватиме яскравих успіхів. Нині настав час укладання бюджету ЄС на 2014–2020 роки, порятунку зони євро та пошуку шляхів, як допомогти Північній Африці. Це означає, що на Схід Європи може забракнути сил і можливостей. Він – і передусім Україна – може звернути на себе увагу лише сам. ■

ПРІОРИТЕТИ ПОЛЬСЬКОГО ГОЛОВУВАННЯ В ЄС

- Європейська інтеграція як джерело зростання (розвиток єдиного ринку, поліпшення умов діяльності малих та середніх підприємств, новий бюджет ЄС).
- Безпечна Європа (посилення зовнішнього виміру енергетичної політики ЄС; зміцнення військової та цивільної спроможності Союзу, а також безпеки його кордонів).
- Європа, яка має переваги відкритості (підписання договору про вступ Хорватії до ЄС; поступ у переговорах про вступ з Ісландією та Туреччиною; підтримка демократичної трансформації в країнах південного сусідства та посилення співпраці зі сідними сусідами).

За визначенням МЗС Польщі

Залізна мадам

Крістін Лагард як загроза українським боргам

Автор:
Анна
Лазарева,
Франція

Міжнародний валютний фонд від 5 липня матиме нового директора-розпорядника. Уперше в історії цієї структури її очолила жінка – французька Крістін Лагард. У себе на батьківщині вона має репутацію прихильниці економічного лібералізму англосаксонського зразка й узагалі «особи, близької до американців».

Половина планети, що користується кредитами МВФ, стурбована. У фонді всі рішення ухвалює рада директорів, однак від розпорядника дуже багато чого залежить. Попередника Лагард, француза-соціаліста Домініка Стросс-Кана, вважали керівником досить поблажливим у питаннях реструктуризації боргів. Якби не скандал із покоївкою готелю Sofitel у Нью-Йорку, Греція, наприклад, гарантовано отримала б відстрочку у відшкодуванні грошей, позичених під час останньої фінансової кризи.

Чимало західних спостерігачів висловлюють припущення, що нова очільниця міжнародної інституції запропонує строгіші правила гри. Очевидно, і для України. Зокрема, фонд вимагатиме неухильного дотримання меморандуму з Києвом.

МІЖ КОРОЛЕВОЮ ТА МАРКІЗОЮ

Екс-міністр економіки і фінансів Крістін Лагард мало схожа на рещту високопосадовців своєї країни. Пряма й часом сувора у спілкуванні, не обтяжена надмірною увагою до формальностей, комунікабельна й відверто впевнена в собі. «Це радше американська, ніж французька політична школа», – зауважує колишній дипло-

мат, який не раз особисто спілкувався з новою шефінею МВФ.

У 17 років Крістін уперше виїхала здобувати освіту за океан. Це сталося після смерті її тата, вчителя англійської мови та літератури. «Родина Лагардів жила в північному місті Гаврі й політично належала до лівих католиків, – зазначає у своїй книжці «Крістін Лагард – найвпливовіша жінка світу» журналістка газети Le Figaro Марі Візо. – Але навчання в Штатах, а пізніше робота в адвокатській приватній фірмі в Чикаго не минули безслідно. Досить швидко пані Лагард сформувалася як послідовний правий ліберал».

Зовсім юною у Вашингтоні вона потрапила на стажування до тоді ще маловідомого політика Республіканської партії – Вільяма Себастьяна Коена. Згодом він став міністром оборони в адміністрації президента Біл-

ла Клінтона, а пані Лагард завжди зберегла добрі приятельські стосунки і з ним самим, і з його найближчим оточенням.

Згодом Крістін пішла працювати до потужної адвокатської контори Baker & McKenzie. «Я не хотіла робити політичної кар'єри у Франції, бо в ті роки політики не ставилися до жінок як до рівних», – пояснила вона згодом свій вибір преси. У цій фірмі 11 років тому Крістін Лагард також стала першою жінкою, яку обрали керівником. Саме тоді на «маленьку французьку» вперше звернула серйозну увагу спеціалізована європейська преса.

Відтоді Крістін Лагард здобула справжню популярність у Сполучених Штатах. «Коли вона працювала в Чикаго, американські журналісти постійно знаходили привід записати її комен-

Незвичний «американський» оптимізм часто викликає скепсис та нерозуміння в обережних французів. Однак саме ця впевненість у майбутньому імпонує політикам із Північної Європи. Пані Лагард запрошують працювати в Нідерланди, називають «фінансовою зіркою» у впливовій британській Financial Times.

ПРО РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В ПОЛІТИЦІ

Існує кілька причин, що пояснюють призначення Крістін Лагард директором Міжнародного валютного фонду. Серед них, звісно ж, її особисті якості. Про працелюбність колишньої срібної призерки чемпіонату Франції з плавання в Міністерстві економіки ходять легенди. А політики світу розповідають про дипломатичні таланти Лагард, її здатність оминати дрібні конфлікти, знаходити спільні рішення у складних переговорах. У призначенні, поза сумнівом, відіграв свою роль рівень особистих контактів пані Лагард у США. З моменту заснування Міжнародного валютного фонду Сполучені Штати мають право впливати на найвищі кадрові рішення, бо сплачують найбільші внески. «Часто кажуть, що від повоєнних часів у МВФ керує європеєць, – написала цими днями газета Le Monde, – але нерідко забувають, що першим заступником керівника фонду завжди призначають американця».

Стала традицією призначень дедалі менше влаштує країни, що стрімко розвиваються. Проте цього разу вони не змогли дійти згоди й висунути спільного кандидата. РФ, що належить до групи БРІК (Бразилія, Росія, Індія, Китай), узагалі зіграла у свою гру. Москва спочатку запропонувала непрохідного претендента з Казахстану, а потім від нього відмовилася, очевидно, на якихось вигідних для себе умовах.

Отже, перемогла політична звичка. Західний європеєць на чолі фонду, що був заснований для захисту від дефолтів уразливих національних економік, у принципі, означає серйознішу увагу до проблем його рідного континенту, аніж, скажімо, Африки. Щоправда, Крістін Лагард уже пообіцяла дати більше простору для групи БРІК і третього

світу. Але радикальний переділ впливів – принаймні якщо не настане нова глобальна криза – навряд чи відбудеться аж так швидко.

Крістін Лагард останніми роками майже не висловлювалася на українські теми публічно. Водночас вона добре знає і любить Польщу, навіть працювала спільно зі Збігневом Бжезінським у польсько-європейсько-американському комітеті та в Комісії з розширення євроатлантичного товариства в аналітичній структурі Center for Strategic and International Studies.

2009 року в статусі міністра економіки Крістін Лагард зустрічалася з Юлією Тимошенко. До преси потрапили тоді скупі відгуки про «перспективи співробітництва після подолання кризи» – звичайна дипломатична музика, за якою не чути правдивих намірів. Тричі поспіль, у 2005–2007-му щороку, відкривала економічну конференцію на тему України в Сенаті Франції. Тоді вона була міністром зовнішньої торгівлі.

З візитами до нашої держави Лагард не їздила. Найближчу місію до Києва МВФ планує відрядити у вересні. Нині рано, мабуть, оцінювати перспективи дальших переговорів України з фондом. Але кілька осіб, які особисто знають Крістін Лагард, зазначили **Тижню**: слова «дисципліна», «зобов'язання», «умови» мають для неї чіткий і цілком конкретний зміст.

«Пані Лагард колись під час наради в уряді критикувала політичні позички від МВФ, – розповів знайомий чиновник Міністерства економіки і фінансів Франції. – Вона казала, що кредитувати тих, хто не скорочує бюджетних витрат і не робить реформ, – це те саме, що накладати гіпс на дерев'яну ногу». Співрозмовник «майже впевнений», що йшлося про Грецію.

Ця держава, безперечно, стане першим лакмусовим папірцем, який покаже стиль роботи і пріоритети Лагард на чолі Міжнародного валютного фонду. На жаль, дуже багато елементів натякають на те, що трохи згодом, розібравшись з історією українських кредитів, вона вдруге вдасться до порівняння з гіпсовою пов'язкою. ■

тар або інтерв'ю, – згадує відставний французький дипломат. – Мабуть, Лагард – єдина з помітних політиків країни, кого потрібно радше захищати від уваги преси, ніж рекламувати».

Щоправда, на рідній землі не все для неї складалось аж так райдужно. Преса довго кепкувала, коли Лагард у статусі міністра економіки і фінансів порадила співвітчизникам пересісти на велосипеди, якщо бензин так подорожчав. Її відразу порівняли з королевою Марією-Антуанеттою, котра казала: «Якщо народові бракує хліба, нехай їсть тістечка». І начепили прізвисько «чарівна маркіза» (себто та, в якої «завжди все гаразд»).

Утім, хай там що, а за Лагард на посаді міністра економіки і фінансів Франція, зокрема й завдяки скороченню соціальних витрат, змогла пройти кризу без потрясінь.

Найбільші боржники МВФ*

Греція –	12,74 млрд SDR
Румунія –	10,57 млрд SDR
Україна –	9,25 млрд SDR
Угорщина –	7,64 млрд SDR
Ірландія –	6,42 млрд SDR
Португалія –	5,61 млрд SDR
Пакистан –	5,6 млрд SDR
Туреччина –	3,06 млрд SDR
Білорусь –	2,27 млрд SDR
Сербія –	1,37 млрд SDR

*За даними МВФ станом на 31 травня 2011 року

Зброя – кінемат

Режисер із Білорусі Вольга Нікалайчик: «Революції робить не народ. За ці процеси завжди відповідальна еліта, реальна сила суспільства»

Спілкувалися
Інна
Завгородня,
Роман
Кабачій

Фото:
Андрій
Ломакін

Зрежисеркою-документалісткою Вольгою Нікалайчик *Тиждень* зустрівся після київської презентації фільму «Подорож безкінечною війною», що розповідає про білоруського підприємця Миколая Автуховича, одного з лідерів альтернативного «афганського руху», який є опозиційним до режиму Лукашенки. Вольга фіксує сучасні білоруські реалії, котрим далеко від сформованих в Україні райдужних стереотипів щодо цієї країни. Досвіду документального кіно вона набула у співпраці з одним із найкращих білоруських режисерів Юрієм Хащеватським («Звичайний президент»). Наша розмова про те, на що може сподіватися і на що здатна білоруська творча та суспільна еліта.

У. Т.: Чи має білоруська інтелігенція ті внутрішні сили, які уможливили б нормальне відродження білоруської нації, якби – гіпотетично – нинішній режим перестав існувати?

– Давайте спершу визначимося з термінами: що таке інтелігенція? Чи, як за радянських часів, так званий прошарок, чи еліта, істеблішмент – що це? Є проста вчителька-інтелігентка, яка підпрацює репетитором, а є (поети) Ригор Бородулін, Уладзімір Някляев, Генадзь Буравкін. Вони щось віддадуть Білорусі й відійдуть, але вона залишиться. Лукашенка прийшов і піде, й по ньому нічого не зостанеться. Вольга Нікалайчик зніме свої фільми і сподіватиметься, що найкращі вони не зникнуть. І так з усіма людьми. Якщо Ригор Бородулін геній, то він залишиться. Лукашенки відступлять, натомість народжуватимуться нові Васілі Бикави, Кас-

тусі Каліновські, Тадеуші Костюшки, незважаючи ні на що. І дух, і думка збережуться, й нині це є, воно відчувається, тримається дуже міцно в тих людях, яких я згадувала.

МАНКУРТИ Й ГЕРОЇ

У. Т.: Складається враження, що молодь, яка виросла при Лукашенці й була піддана впливу «Лукамолу», не така активна, як попереднє покоління 1990-х, що виховувалося в перші роки незалежності. Чи все-таки надія на сучасну молодь є?

– Молодь теж різна. Є така, що прекрасно розуміє, хто такий Лукашенка, я би навіть сказала, вона вся це розуміє. Але при ньому виросла генерація манкуртів. Раби, котрі забувають, ким вони є, якого роду. Генерація, задоволена копійчиною в кишені, була, зараз уже не буде. Мала можливість з'їздити до якої-токої Туреччини, вдовольнялася роботою, не лізла в політику (хоча у особисто не розумію, як у неї не лізти – вона повсюди). Але є й альтернатива: духовна молодь, інтелектуальна, талановита, вільна духом, сильна. Лише «Молодий фронт» чого вартий – це наша цінність, ми ним пишаємося. Чого варта Наста Положанка – одна з лідерок «Молодого фронту», яка відсиділа за ґратами п'ять місяців, у відділку КДБ, за участь у мирній акції 19 грудня 2010 року – ні за що. Вона не зламалася, вже вийшла, отримала, дякувати Богу, умовний термін покарання. Тепер бореться за визволення з тюрми своїх побратимів. Не злякалася, не сховала голови, дуже сильна натура, вольова, загартована.

У. Т.: Наскільки творчість опозиційно налаштованої молоді, інтелігенції впливає на суспіль-

ство? Наскільки сильне «підпілля»?

– З доступом до альтернативної музики, фільмів проблеми немає, оскільки є відносно вільний інтернет. У нашій країні цей сегмент розвивається дуже активно, позаяк домінує риторика, яку пропонують державні ЗМІ, телебачення, FM-станції. «Авторадіо» за те, що крутило білоруську музику, звинуватили в екстремізмі й закрили. Вони, бачте, насмілилися прочитувати промову офіційного кандидата в президенти Някляєва. Це єдина станція, на якій не було державної попси. Попит на альтернативу серед молоді, якій не встигли промити мізки «зомбоящиком», дуже великий. Приміром, моя племінниця в 14 років вивчила напам'ять усю творчість Лявона Вольського (білоруський співак, учасник гуртів N.R.M., «Крамбамбуля». – Ред.), добре знає рідну мову, в інтернеті знаходить кліпи на улюблені пісні, альбоми тощо. Інтелектуальні люди шукають альтернативну інформацію. Усі свої фільми я виклала в мережі, їх можна переглядати в хорошій якості. І дивляться – одну стрічку вже 8 тис. осіб побачили.

У. Т.: Хто переважно є героями ваших фільмів? Чи це згадані вами генії, чи такі «звичайні» «незвичайні» люди, як герой фільму «Подорож безкінечною війною» Миколай Автухович, підприємець, запроторений до в'язниці за непоступливість у боротьбі з чиновницькою корупцією?

– У моєму випадку є недоречним запитання, чому мені хочеться фільмувати чи хто мене надихає. Немає виходу: треба людей рятувати. Правоза-

тограф

хисницю Яну Полякову довели до самогубства. Зняла про неї стрічку, бо це єдине, що можу. Адже я не візьму кулемет і не позичу танк, щоб проїхатися по центру. Моя зброя кінематографічна. Можу щось змінювати через документалістику й публіцистику. У випадку з Автуховичем теж знала, що робитиму це, коли прокурор зажадав посадити його на 20 років. Так само й тепер: я дуже хотіла зняти фільм про одного дивака, який ходить по автобусах. Сам він науковець, каже: «Я збираю сміття, можу й до вашого дому прийти і вивезти, запрошуйте». Мала намір зробити про нього таке миле фестивалне кіно, але відбулася Плошча (масові протести в грудні 2010 року. – **Ред.**), були жертви, сльози... До мене прийшли четверо матерів і сказали: «Знімай про нас фільм і викладай в інтернеті».

У. Т.: Чому під приціл режиму потрапляють підприємці?

– У моєму фільмі є фраза: «Лукашенка боїться середнього класу». Бо крім того, що людина заможна, то ще й мисляча! Значить, вона щось може, здатна чогось досягти, має інтелект. Тому це загроза – кожен може себе привести в

політику, якщо копійка є, як було з Автуховичем. Лукашенка – дуже боязка особа. Скажи йому, щоб вийшов до народу сам, без своєї мільйонної охорони, ніколи не піде.

У. Т.: Оскільки в Білорусі більшість політичних партій мають маргінальний характер, нині виявляється суспільний спротив, організація різних кампаній на кшталт «Будзьма беларусами!». Як ви їх оцінюєте?

– Я не є ані учасником тих рухів, про які ви згадали, ані членом жодної з партій. Проте співпрацюю як із «Будзьма!», «Разом», так і з політичними структурами зокрема, «Молодим фронтом» або БНФ. Вважаю, що в Білорусі має бути багато справді національних політсил: християнських, демократичних – будь-яких. Час, як також події 19 грудня 2010 року, показав, що, попри репресії, в нас залишається чимало сильних особистостей. Кандидатові в президенти Миколаю Статкевичу (лідерпартії «Народная грамада» та суспільного руху «Білоруське об'єднання військових», засуджений до шести років тюрми. – **Ред.**) дали так багато, бо це саме така людина, військовий. Якби він дійшов до влади, ласе до хабарів чиновництво його боялося б. Решта претендентів теж трималися мужньо, тому можна вважати, що лідери для таких гіпотетичних партій є. І коли їх стане більше, ґрунт для нормальної влади після Лукашенки буде закладено.

Мене дуже тішить виникнення громадської кампанії «Будзьма беларусами!», оскільки вона єднає людей, яких важко було раніше уявити разом, є організацією, якої бракувало. Сьогодні в нашій країні вільне слово – це вірші Бородуліна, які режим вважає за політичні й кримінальні. Тому діяльність з об'єднання елітного культурного прошарку є незамінною. Хоча знову ж таки все наразі через інтернет.

У. Т.: На тлі економічних негараздів, які нині переживає Білорусь, чи можуть виникнути новий тип опозиційності, громадські організації нової форми?

– Ситуація змінюється, особливо після 19 грудня 2010 року,»

коли вийшло справді багато людей (я там була від початку, зібралось близько 40 тис.). Половина з них не представляли опозицію, проте не визнали результату виборів. Зрушення відбулися. Тепер, насамперед ці бабці з прибудинкових лавок, які й цього разу голосували за Лукашенку, кричать: «Що він наробив, ми його на шматки порозриваємо!» Коли справа стосується безпосередньо їхньої кишені, то відразу всі опозиційні.

Останні вибори мали один позитивний момент: заграючи із Заходом, Лукашенка дозволив виступити кожному з кандидатів у годинній програмі на телебаченні. Себто замість однієї години ми мали аж дев'ять. Кожен сказав своє. І багатьом відкрилися очі: з державного телебачення вони почули зовсім інше й голосували за різних кандидатів. Хто за Саннікова, хто за Статкевича, який сказав прямо: «Ти (Лукашенка) вкрав вибори – ти прийшов на вільних виборах, дай право іншим так само поборотися!» У Декларації прав людини записана одна річ: право на свободу думки. Але чимало білорусів не

**ВОЛЬГА
НИКАЛАЙЧИК:**
«Лукашенка боїться середнього класу. Бо крім того, що людина заможна, то ще й мисляча»

мають його через відсутність альтернативної інформації. Вони позбавлені права думати, аналізувати.

ЗАЛИШАТИСЯ ЛЮДИНОЮ

У. Т.: Чи фіксуєте ви ці зміни на камеру?

– Проблема не в тім, що мені не дадуть зробити, якщо я захочу, то зроблю. Мій новий проєкт називається «Люди в країні катів». Це матері, батьки. Мати Зміцера Дашкевича вже не дочекалася своєї дитини – померла в 53 роки від серцевого нападу, маючи одного сина, й того у в'язниці. Мені важливо

зняти стрічку про тих, хто залишається людиною.

У. Т.: Порівнюючи з українською ситуацією, у нас також настають часи, коли залишатися людиною щоразу важче. Де межа конформізму? Коли варто сказати собі «стоп!»?

– Це больовий поріг страху. Можливо, людина цілком пристойна, але боїться начальника, боїться залишитися без роботи, боїться не прогудувати власної дитини. Це питання вибору – як кого виховали, на якій моралі. Я свій вибір зробила, для мене все просто. Я знаю: з ким правда, з тим і Бог. Ми переможемо – вірю в це. А щодо українського конформізму, то він може докоти́тися до нашої білоруської ситуації, коли, допоки дії влади не вдарять по кишені, вважати, що політика тебе не стосується.

Не народ робить революції. За ці процеси завжди відповідальна еліта, реальна сила суспільства. Не те, що в нас сидить у Національних зборах – справжня хунта, а люди на кшталт Василя Бикава. Так у всі часи – невелика кількість людей змінює шлях країни на краще або ж навпаки. ■

ФІЛЬМОГРАФІЯ

- «Подорож безкінечною війною» (2011). Про кримінальну справу проти підприємця Миколая Автуховича.
- «Вбивство напередодні весни» (2010). Про самогубство правозахисниці Яни Полякової.
- «Білоруський тюремний етюд» (2010). Про катування звичайних людей у білоруських тюрмах.
- «Білоруські справи» (2009). На тему діяльності білоруської діаспори в Литві.
- «Визволення» (2008). Про білоруських політв'язнів, зокрема лідера руху «Разом» В'ячеслава Сівчика.
- «Серце за ґратами» («В'язні сумління») (2007). Про переслідування учасників мінської Площи (Майдану) 2006 року.

Double Coffee®
brewed properly.

Party Time*

**Знижка 15% на всі алкогольні коктейлі
з 21:00 по 07:00**

*час роботи

м. Київ, вул. Михайлівська, 6
(+38044) 206-69-13

м. Київ, вул. Констянтинівська, 6
(+38044) 206-69-11

м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 42
(+38044) 234-69-78

м. Київ, Московський проспект, 34 А,
розважальний центр Блокбастер
(+38044) 499-83-43

FULBRIGHT
UKRAINE

Програма імені Фулбрайта
ЩОРІЧНІ КОНКУРСИ

Fulbright Faculty Development Program:

Гранти для молодих науковців на проведення досліджень в університетах США
Документи приймають до 31 березня

Fulbright Graduate Student Program:

Стипендії для навчання на магістерському рівні в університетах США
Документи приймають до 16 травня

International Fulbright Science and Technology Ph.D. Program:

Стипендії для навчання в аспірантурі в університетах США
Документи приймають до 16 травня

Fulbright Scholar Program:

Гранти на проведення наукових досліджень в університетах США
Документи приймають до 15 жовтня

www.fulbright.org.ua

з **Оленою Вознесенською**

www.eratv.com.ua

з **6:00 - 9:00** ранку

Кінець космосу

Увага на земний простір!
Відкритий космос —
у минулому

Який розмір Землі? Відповідь знайдеться в будь-якій енциклопедії: екваторіальний діаметр дорівнює 12 756 км, або 7 926 миль. Але є ще й атмосфера. Чи її теж враховувати? Тоді справжній діаметр планети разом з усім повітрям може наблизитися до 13 тис. км. Хоча й такий спосіб вимірювання вже навряд чи буде правильним. Бо тепер Земля сягає ще далі. Вакуум, що її оточує, кишить штучними супутниками, формуючи таку собі техносферу поза атмосферою. Більшість їх кружляє лише за кількасот кілометрів від твердої планетарної поверхні. Однак багато з цих тіл формують кільце, схоже на Сатурнове, на висоті 36 тис. км, де період обертання об'єкта на орбіті Землі становить 24 години, отже, він постійно висить над однією і тією самою точкою поверхні планети.

Коли дивитися на Землю під цим кутом зору, то її розміри значно перевищуватимуть подані в традиційних підручниках. І знову ж за такого погляду космічну еру можна вважати приголомшливо успішною. В цей період докорінно змінилися телекомунікації, прогнозування

погоди, спосіб ведення сільськогосподарства, лісництво й навіть пошуки корисних копалин. Не відстає і мистецтво ведення війни. Жодна держава уже не здатна потай мобілізувати свої війська. Тепер можна дізнатися точне розміщення будь-якої будівлі на планеті. А глобальні супутникові навігаційні системи спрямують керувану бомбу до потрібної точки.

Тільки не так уявляли собі цю еру сповнені ентузіазму «космічні мрійники», котрі стояли біля її витоків. Хоча конструктори на кшталт Вернера фон Брауна, який будував ракети і для німецького проекту часів Другої світової V2, і для американського Apollo часів холодної війни, й продали душі військовим за змогу втілювати свої мрії про космічні польоти в єдиний доступний тоді спосіб, більшість із них прагнули істотнішого. «Перші люди на геостационарній орбіті» звучить скромніше, ніж «Перші люди на Місяці» (назва книжки, яку фон Браун написав 1958 року). У 1950-х – 1960-х, коли запускали перші космічні ракети, позаземні польоти було трактовано як пригоди й розвідку. Релігії американських і радянських проектів дослідження Всесвіту непомітно перетекли у фантастику на кшталт «Зоряного шляху» та «2001: Космічної одиссеї». Незалежно від того,

населені були чужі астрономічні тіла інопланетянами чи ні, здавалося, що останні, ба навіть самі зірки, тільки й чекали на те, щоб їх захопили люди. І на той час багато хто вірив, що ця експансія почнеться ще за його життя.

Тепер усе інакше. Цілком можливо, що амбіції людства зупиняться на висоті 36 тис. км. І так само не виключено, що космічні польоти, які з мрії перетворилися на реальність, знову стануть лише фантазією. Ера астронавтики, схоже, добігає кінця.

ПРОЩАННЯ З НАУКОВОЮ ФАНТАСТИКОЮ

Нинішні космічні мрійники зазвичай заперечуватимуть це твердження. Зокрема, посилаються на приватних бізнесменів на кшталт американця Елона Маска чи британця Річарда Бренсона, які сподіваються зробити ідею польотів людей у космос комерційно життєздатною. Справді, з таким підприємницьким хистом на це можна розраховувати. Однак ринок видається надто малим і вразливим. Одним із джерел доходів може стати космічний туризм – послуга з розряду елітних, яка в будь-якому разі обмежиться польотами щонайбільше на низьку навколосемну орбіту (а через вартість подорожі навіть до Місяця кількість

МІЧНОЇ ери

потенційних клієнтів зменшиться до одиниць). Другим є переправлення астронавтів до Міжнародної космічної станції (МКС) – найбільш марнотратного проекту, який коли-небудь був споруджений в ім'я науки і вже обійшовся у \$100 млрд, хоча це не межа.

Це все наштовхує на думку, що 2011-й у книжках з історії колись опишуть як рік, коли остаточно померла мрія космічних ентузіастів. Цьогоріч має завершитися американська програма запуску багаторазових орбітальних човників: останній політ шатла в її межах заплановано на 8 липня. Шатл було задумано як вантажівку багаторазового використання, що регулярно доправляла б людей на орбіту. Та насправді він лише додав труднощів. Двічі вбивав свій екіпаж. Якби його розглядали як експериментальний засіб пересування, яким він, зрештою, і є, це не викликало б особливого занепокоєння, адже льотчики-випробувачі гинуть дуже часто. Але ж постійно виникала ілюзія, ніби шатл справді міг виконувати функцію звичайного перевізника. Технічний термін «космічна транспортна система», яким, послуговується NASA (Національне авіакосмічне агентство США), говорить сам за себе.

Але тепер історія з шатлами закінчилася. Як кажуть професіонали галузі, МКС мають

спустити з орбіти 2020 року. Після цього гри настане край. Людство не має бажання повертатися на Місяць, що й казати про подорожі до Марса – Ельдорадо досліджень космосу. Тепер уже існують потрібні технології, але захоплення минуло, принаймні у традиційних гігантів космічних одисей Америки та Росії.

Інша надія космічних мрійників – Китай, який може перебрати естафету. Поза сумнівом, Піднебесна заявляє про бажання, як президент Джон Кеннеді 50 років тому, доправити людей на поверхню Місяця й безпечно повернути їх на Землю. Але дата реалізації цих сподівань дуже непевна. У заявах Пекіна немає кеннедівського бравурного «до кінця десятиліття». До того ж навіть якщо Китаю вдасться зрівнятися з далеким тріумфом Америки, все одно постане питання: «А що далі?» Може статися так, що уряд КНР, так само як і ніксонівський 1972 року, скаже: «Роботу зроблено», – й припинить справу.

ЗА КОСМОС ТРЕБА ПЛАТИТИ

Коли пощастить, дослідження Сонячної системи відтак продовжуватимуть роботи. Але й тут є ризик, що вони щедалі менше виправдовуватимуть себе. Людство так чи інакше вже побувало на кожній планеті й здійснило

посадку всюди, де є тверда поверхня, крім Меркурія. До колекції додалися астероїди, супутники й комети. Тож, схоже, інтерес людей до космосу згасне, якщо тільки на Марсі або в якомусь іще більш несподіваному місці раптом не виявиться життя. А оплачують усе це задоволення саме люди. Не буде інтересу – буде важко виправдати витрати на космос.

У такому випадку майбутнє обмежиться тим новим зовнішнім кордоном планети Земля –

ЛЮДСТВО НЕ МАЄ БАЖАННЯ ПОВЕРТАТИСЯ НА МІСЯЦЬ

геостаціонарною орбітою. В її межах людська діяльність лише активізуватиметься й заповнюватиме вакуум. Людство приборкає цю частину космосу, так само як колись підкорило обшири дикої природи. Однак за її межами вакуум залишатиметься порожнім. Будуть якісь поодинокі вилазки на кшталт того, як інколи полярники покидають свої тісні дослідні бази в Антарктиді, аби поспіхом пробігтися льодовою шапкою Землі й повернутися назад, до тепла, їжі та компанії. Але мрії людства про майбутнє за межами тих кордонів за великим рахунком розвіялися. ▀

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Анонімний во

Хакери проникли у великі компанії, МВФ та на передовиці

Кіберзахист оборонних компаній, як-от Lockheed Martin, було частково зламано. У Sony, Google, Citigroup та інших фірм зловмисники поцупили конфіденційну інформацію про клієнтів. МВФ став жертвою цифрової атаки. Зламали й веб-сайт Сенату США. Колектив хакерів під назвою Anonymous («Аноніми») погрожує завдати онлайнного удару комп'ютерним системам Федеральної резервної системи США, якщо її голова Бен Бернанке не подасть у відставку.

Ці та інші події, наприклад атака на громадський сайт ЦРУ, роботу якого 15 червня було перервано на короткий час, породили розмови про різке зростання загрози з боку хакерів за останні місяці й зміцнили в деяких колах переконання, що США вже вступили у своєрідну кібервійну, передусім проти Китаю. Але з такими заявами можна посперечатися.

Деякі експерти з комп'ютерної безпеки впевнені, що активність хакерів сягнула нового піку, а інші вважають це твердження перебільшенням. Вони вказують на те, що закони в деяких американських штатах тепер вимагають від фірм повідомляти органи влади про злам своїх систем безпеки, й тому відкривається інформація про більшу кількість хакерських атак, хоча раніше її приховали б. ЗМІ широко висвітлюють такі гучні напади, як, скажімо, злам сайту Сенату США, що розпалює розмови про кіберпошесть.

Величезна кількість атак, які справді відбуваються, – справа рук різних груп незалежних хакерів, а не кібершпигунів. Погляньмо, для прикладу, на «хактивістів» – членів таких груп, як Anonymous та Lulz Security (на жаргоні lulz значить «зловтішатися»). Вони не мають чіткої організації,

ними рухають ідейні завдання, а не прагнення наживи. Ці онлайніві бунтівники опинилися в центрі уваги торік, коли обрари собі за мішень компанії на кшталт MasterCard – вона почала сторонитися організації WikiLeaks, коли та взялась оприлюднювати таємні дипломатичні повідомлення. Хакери тішаються з розголосу й хваляться своїми подвигами у Twitter та в інших соціальних мережах. Група Anonymous навіть виклала на YouTube відео з оголошенням про намір атакувати ФРС США і зі списком найрізноманітніших звинувачень на її адресу, серед яких чимало таких дивних, як «злочини проти людяності». Цей текст прокручують на тлі моторошних масок, які стали візиткою Anonymous (див. фото).

Напади хактивістів на державні організації спонукали владу до спроб упіймати їх. 10 червня іспанська поліція заарештувала трьох чоловіків, яких вона зараховує до основних членів групи Anonymous. У відповідь група «обвалила» поліцейський веб-сайт. 13 червня поліція в Туреччині затримала 32 підозрюваних у хакерстві членів тієї самої групи, бо вона недавно атакувала кілька веб-сайтів тамтешнього уряду, виступаючи проти запланованого посилення контролю за мережевою інформацією.

Дмитрій Алперовіч, один із керівників веб-компанії McAfee, вважає, що ці та майбутні поліцейські рейди зменшать роль хактивізму як джерела онлайнних атак у найближчі 6–12 місяців. Проте інші експерти застерігають, що, надаючи арештам «анонімів» широкого розголосу замість затаврувати їх як звичайнісіньких хакерів, влада підвищує реноме групи. В очах потенційних нових хактивістів, наприклад скрипто-

оррог

малюків*, які звертаються до хакерства, передусім щоб перевірити своє вміння програмувати. Аноніми тепер можуть бути ще привабливішими.

Хактивізм лише набирає обертів, а от інше джерело хакерства – організовані злочинні групи – й не думають припинити своєї активності. А це значить, що вони використовують дедалі складніші методи добування паролів та іншої особистої інформації від своїх жертв. Це дає їм доступ до даних, якими вони можуть скористатись у власних інтересах по-різному. Ці групи стоять за деякими з найбільших витоків даних, що їх визнали компанії (див. «Загублені в кіберпросторі»). Вони також часто запускають кібератаки з ботнетів, себто мереж комп'ютерів, захоплених і використовуваних без відома власника.

СИГНАЛ ТРИВОГИ

Такі хитрощі можуть ускладнити встановлення винних у конкретній онлайнній атаці, каже Адам Вінсент із безпекової компанії CyberSquared. Особливо туманна ситуація в КНР. Джейсон Стріт, дослідник у галузі безпеки, який написав книжку про аналіз зламів, вважає, що китайському урядові самому нелегко стримувати хакерство всередині країни. Він розповідає, як одного разу, вивчаючи веб-сайт місцевої влади в Китаї, виявив, що хакери його скомпрометували й перетворили на частину ботнету. Кіберзлочинці Піднебесної охоче «здають в оренду» свої мережі іншим злочинним групам та урядам, які хочуть здійснити атаки з їхньою допомогою. Подією, що такими пропозиціями скористалися Північна Корея й Росія.

Це не значить, що всі звинувачення в хакерській діяльності на адресу китайського уряду безпідставні. Компанія McAfee нещодавно провела дослідження так званих вставок коду SQL (це одна з технік зламу баз даних) і виявила, що близько половини задекларованих атак у першому кварталі 2011 року походили з КНР. З огляду на масштаби такої діяльності, цілком можливо, що принаймні деякі з цих нападів здійснили китайські кібершпигуни. Ком-

панія Google також прозоро натякнула, що за недавнього атаки на її мережевий поштовий сервіс Gmail стоїть китайський уряд. Внаслідок зламу онлайнні листівки мали змогу читати електронні листи високопоставлених чиновників США та деяких інших країн.

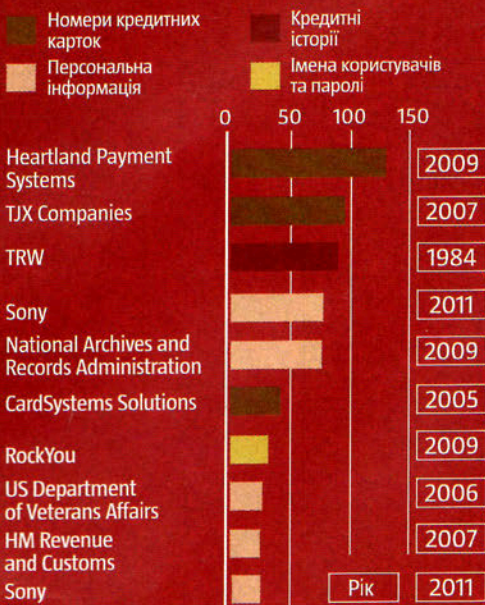
Але Китай аж ніяк не єдина країна, яка практикує кібершпигунство. Не випадково друге місце у списку, укладеному за даними згаданого дослідження McAfee, посідають США. Таке зондування систем суперника – не новина, хоча його роздували понад міру всі ці гарячкові балачки про «кібервійну».

Згідно з оприлюдненою цього року доповіддю про кібербезпеку від Організації економічного співробітництва та розвитку, шанси виникнення конфлікту, який точитиметься лише в електронному світі, мізерні. Ця доповідь також застерігає, що чимало хайтекових атак, які називають кібервійною, зокрема витівки хактивістів, насправді не заслуговують на цей статус. І це, безперечно, правильно. Хоча втішатися, чи то пак зловтішатися, тут немає чого. ■

* Англ. script kiddies – хакери-початківці, які використовують для своїх атак готові, а не власноруч створені інструменти. – Прим. пер.

Загублені в кіберпросторі

Найбільші крадіжки інформації, млн записів

За даними DataLossDB

ЕСТОНСЬКІ РОСІЙСЬКО

Цьому маленькому народові вдалося вибороти собі державу саме тоді, коли ми її втратили

Автор:
Ігор Лосєв

У шкільному курсі «Історії СРСР» викладалася фактично дещо модернізована в контексті марксистсько-ленінського вчення історія Росії. Пересічна людина крім імперського ще могла трохи знати минуле республіки, де проживала. Що казати про віддаленіші країни. Хоча, приміром, естонська історія, насамперед ХХ століття, містить чимало повчального для українців.

ДИНАМІКА СВОБОДИ

Цьому маленькому народові вдалося вибороти собі державу саме тоді, коли ми її втратили. Естонці отримали 20 років історичного часу для державотворення й національної консолідації. І дуже плідно ним скористалися. Тому 1991-го вони не оголошували себе наступниками Естонської Радянської Соціалістичної Республіки, а відновлювали ту державу, що була в них від 1918 до 1940 року. Хоча велося естонцям дуже важко. Практично одразу ж після унезалежнення країну окупували кайзерівські німці. Між іншим, у неосвічених колах побутує міф про якісь особливі симпатії естонців і латвішів до Німеччини. Однак уся історія цих двох народів, починаючи з ХІІІ століття, – це тривала боротьба проти етніч-

ного та політичного панування німецьких колонізаторів, чиновників та остзейських баронів-поміщиків (Остзеє – німецька назва Балтійського моря, дослівно – Східне море).

Від окупації врятувала революція в Німеччині, але з'явився могутніший ворог – Червона армія, що вже 28 листопада 1918 року захопила естонське місто Нарву і продовжила наступ у глибоку країну. Політику червоні проводили звичайну: одержавлення всього, дикий атеїзм, тотальний терор тощо. Багато естонців не вірили, що можна протистояти цьому потужному Голяфу. І єдиною реальною силою було народне ополчення – «Кайтселіт». Першими захищати країну судилося студентам і гімназістам. Однак естонська влада без пацифізму й нескінченної балаканини нашої Центральної Ради негайно оголосила воєнний стан і провела примусову мобілізацію (а в Києві ще сперечалися про «народну міліцію» і добровільну комплектацію армії), рішуче придушила комуністичну опозицію (цікаво, як у нас це робив би Володимир Винниченко?) і звернулася по допомогу до західних держав.

ОТАМАНЩИНІ – БІЙ

Дуже швидко тверда національна влада сформувала генеральний та оперативний штаби, призначила командувачем армії видатного військового діяча генерала Йохана Лайдонера. Вже 12 грудня 1918 року до Таллінна прибула британська ескадра під орудою адмірала Едвіна Алек-

сандра Сінклера, що гарантувала безпеку Естонії з моря, а також привезла зброю. Фінляндія прислала 3450 фінських добровольців і надала позику (20 млн фінських марок). Військове спорядження і продукти харчування надходили з Великої Британії та США. У січні 1919-го естонські партизани Юліуса Купер'янова разом із фінами завдали нищівної поразки червоним латиським стрільцям, що перебували на службі в більшовицькій Росії. Керівництво Естонії не церемонилося із заколотами і тим, що у нас в УНР називали отаманщиною. Коли в лютому 1919 року на острові Сааремаа розпочався селянський заколот, його жорстко придушили урядові каральні загопи (загинули 183 особи). Зрештою, після двох місяців важких боїв Червона армія була змушена тимчасово відступити.

Цікаво, що на тлі бойових дій естонці примудрилися дотримуватися всіх демократичних процедур і навіть провели вибори до Установчих зборів. Ще цікавіше, що перемогли на них лівосоціалістичні партії, які, однак, твердо стояли на позиціях естонського патріотизму і ніякому Інтернаціоналу чи Москві свою державу здавати не збиралися. В Естонії сформували лівоцентристський уряд Отто Страндмана (Партія праці), а 15 червня 1920 року ухвалили першу Конституцію республіки. Ще в травні 1919-го естонська армія почала генеральний наступ на більшовиків. Маленька нація зу-

І ДАВИД проти ГО ГОЛІАФА

міла створити потужну військову силу: 86 тис. солдатів та офіцерів збройних сил, 32 тис. ополченців «Кайтселійт». Її військо мало 300 артилерійських гармат і 2000 кулеметів, 10 панцерних потягів, 28 літаків, 29 бойових і 19 допоміжних кораблів. 26 травня естонські військові взяли Псков. Майже в цей самий час розгромили німецькі формування в Латвії, зокрема «Залізну дивізію» добровольців генерала Рюдігера фон дер Гольца. У жовтні естонські панцерні потяги допомогли латишам відкинути від Риги німецько-російську армію Павла Бермонга-Авалова.

5 грудня 1919 року стартували мирні переговори в Тарту з радянською Росією. Щоб зробити естонців поступливішими, сили Червоної армії (120 тис. бійців проти 40 тис. естонців) вдалися до атаки під Нарвою, але, втрапивши загиблими і пораненими 35 тис., зупинили наступ. 2 лютого 1920-го в Тарту уклали мирну угоду. Росія визнала «безумовну незалежність і самостійність Естонської держави» й відмовилася «від усяких суверенних прав, що належали їй стосовно естонського народу і землі». Переможниця отримала від Росії як контрибуцію 11,6 т золота, яке було прийнято на зберігання Банком Естонії. Естонці блискуче виграли війну за національну незалежність. 20 років державної розбудови заклали такі підмурівки нації, що їх не змогли згодом подолати 50 років перебування під залізною п'ятою Москви після окупації 1940-го. »

МИР ДЛЯ ЕСТОНІЇ.
Яаан Поска, голова
естонської делегації
під час підписання
мирного договору з
більшовицькою Росією
2 лютого 1920 року

УКРАЇНСЬКИЙ ТУПИК

Між іншим, Центральна Рада мала величезні можливості формування української військової потуги, адже кілька мільйонів українців пройшли школу Першої світової війни під прапорами Росії, а кілька сотень тисяч – під стягами Австро-Угорщини. Проте хворобливий пацифізм, нерозуміння військового фактора, наївність і безвідповідальність балакунів ЦР призвели до прикрого результату. Коли генерал-лейтенант Скоропадський привів під прапори України 40-тисячний українізований армійський корпус, лікарським помічникам, сільським учителям,

партійним демагогам і журналістам Центральної Ради він виявився непотрібним. Вони не знали, що з ним робити.

Цей корпус до свого розформування київськими доктринарами ще встиг зупинити російські фронтові частини, які під проводом більшовички Євгенії Бош насувалися на українську столицю. На відміну від діячів ЦР поляки добре знали, для чого їм потрібне військо, зокрема армія генерала Галлера, що знищила ЗУНР. Російські більшовики знали, навіщо їм величезна Червона армія. Знали про це чехи, естонці, фіни, латиші й литовці. Знав Микола Міхновський, коли сказав: «Армія – це

право нації на існування», але дуже промовистим є той факт, що його брошура «Самостійна Україна» виявилася занадто радикальною для політичної партії, котра називає себе РУП (Революційна українська партія), яку йому довелося покинути.

Той факт, що починаючи з 1991 року в Україні не було більш-менш адекватної програми розбудови боєздатної національної армії, також є вкрай переконливим, таким, що демонструє реальний рівень патріотизму тих, хто керував нашою країною ці 20 років, і тих, хто притискав долоні до вишиванки, і тих, хто її не вдягав і слів «моя нація» не казав. Залишити країну і народ беззахисними у військовому плані – це найгірша державна зрада.

УСПІХ ГЕОПОЛІТИЧНОГО «ЛІЛІПУТА»

Естонці, про неквапливість яких дехто поллюбає вигадувати анекдоти, справді ніколи не поспішають, але завжди встигають. Тепер вони доволі успішно борються за гідне місце своєї країни в НАТО і Європейському Союзі. Їхня економіка витримала світову кризу, до того ж, на відміну від ветеранів ЄС, вони зуміли сформувати стабілізаційний фонд у розмірі 25% державного бюджету. Брюссель вимагає, щоб бюджетний дефіцит країн ЄС не перевищував 3% В Естонії він становить 1,8%. Вона є лідером у формуванні так званого електронного уряду (див. стор.

18), що позбавляє громадян необхідності зайвий раз спілкуватися з чиновниками. Естонці мудро, організовано воювали за власну незалежність і так само мудро нині працюють та розбудовують свою державу. Етнічні естонці становлять лише 60% населення країни, але справи з їхньою мовою, культурою, інформаційним простором там значно кращі, ніж в Україні з її 80% етнічних українців, що ніяк не можуть організуватися для подолання мовно-культурного колоніалізму. Естонці з XIII століття перебували під владою чужих імперій: німецької, данської, шведської, польської, російської. Але вони шукають не виправдань, а шляхів так, як на початку XX століття, коли здавалося, що естонський Давид не має жодних шансів у двобой з російським Голіафом. ■

КОНТРИБУЦІЯ.

Виборовши незалежність, естонці отримали від Росії 15 млн рублів золотом. Березень 1920 р., передача золота Естонії

ПАРАД НЕЗАЛЕЖНОСТІ. Полк Калев під час святкування річниці проголошення Республіки Естонія. 24 лютого 1919 р.

ПЕРЕДПЛАТА ВИГІДНІША! ПЕРЕДПЛАТИТЬ «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» ТА ОТРИМУЙТЕ ЖУРНАЛ У ПІВТОРА РАЗА ДЕШЕВШЕ, НІЖ УРОЗДРІБ!

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Передплатний індекс 99319

Інші переваги передплати:

- отримувати журнал зручно – додому чи в офіс
- вчасно – щотижня
- книжки в подарунок (за умови оформлення піврічної або річної редакційної передплати)
- спеціальні умови участі в Клубі інтелектуальної книги (www.ibookclub.com.ua) – додаткова знижка 10% для передплатників «Українського тижня» (знижка підсумовується зі знижкою клубу)

ПОДАРУНОК ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ЖУРНАЛУ!

За умови оформлення піврічної редакційної передплати «Український тижень» дарує одну з двох книжок на Ваш вибір:

«Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу» Автор: Едвард Лукас.

У своїй книжці відомий британський журналіст Едвард Лукас називає нинішні відносини Росії та Заходу «новою холодною війною», в якій Росія використовує як зброю не лише спритну дипломатію, а й нафту та газ. Чи європейський світ усвідомлює реальну небезпеку цієї війни? Що може протиставити Європа імперським амбіціям Росії, щоб зберегти свої демократичні цінності?

«Після автомобілізму»

Автор: Кінгслі Денніс і Джон Аррі

Ця книжка розкриває проблему автомобіля як одну з центральних для майбутнього людства у XXI столітті й наголошує на відповідальності перед наступними поколіннями. Від того, які рішення та інновації запроваджуються нині для розв'язання проблеми особистої мобільності, великою мірою залежатиме те, як житимуть наші нащадки: в умовах масштабного локалізму у війні всіх проти всіх Томаса Гоббса чи в оточенні систем цифрового спостереження Джорджа Орвелла.

«Від Таллінна до Туреччини»

Автор: Генрік Лільєґрен

Мемуари відомого шведського дипломата, присвячені важливим геополітичним процесам Другої половини XX століття, в яких він брав безпосередню участь. Географія цієї книжки охоплює Скандинавію, Прибалтику, Грецію, Туреччину, Німеччину та США. Автор ділиться спогадами про дипломатичну діяльність, а також розкриває свої погляди на дипломатичну стратегію.

«Фінляндія в Другій світовій війні: між Німеччиною і Росією»

Автор: Олі Вехвіляйнен

Книжка розкриває непросте геополітичне становище Фінляндії в Другій світовій війні. Автор аналізує складні політичні, суспільні та економічні аспекти перебування країни «між Німеччиною та Росією». Книжка коротко, але докладно описує постання фінської державності, Зимову війну 1939–1940 рр., фінську участь у Другій світовій та післявоєнний період у країні.

За умови оформлення річної редакційної передплати – будь-яку із запропонованих вище або

*Під отриманням подарунка мається на увазі можливість придбати книжку за 0,1 грн. Грошовий еквівалент подарунків не виплачується та не компенсується.
**Акційна ціна з урахуванням отримання подарунка.

Подарунки надані
Клубом інтелектуальної книги
(www.ibookclub.com.ua)

НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ ТА ШВИДКОЮ!

Оберіть зручний для Вас спосіб передплати:

редакційна:

у будь-якому банку за наведеними нижче реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує);

у відділеннях Укрпошти:

за індексом 99319;

за системою Portmone:

на сайті журналу – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>

У разі передплати через Укрпошту та за системою Portmone книжки в подарунок не надаються.

Вартість передплати:

II півріччя 2011 р.

- за 1 міс. – 45 грн
- за 2 міс. – 90 грн
- за 3 міс. – 135 грн
- за 4 міс. – 180 грн
- за 5 міс. – 225 грн
- за 6 міс. – 270 грн
- за 12 міс. – 540 грн

Акційна ціна!

За умови редакційної передплати з можливістю отримання подарунка*.

- за 6 міс. – 270,1 грн**
- за 12 міс. – 540,1 грн**

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тижень»	
	26009000022321	35392656	
назва установи банку	поточний рахунок отримувача	код отримувача	
			300023
касир	ПАТ «УКРСОЦБАНК»	МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»	Адреса платника, телефон		
період:			
платник (підпис)		сума, грн	

Увага! «Український тижень» гарантує переадресацію видання у разі зміни адреси доставки. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши за номером +38 (067) 407 10 96 (callback), і Ви вчасно отримаєте свіжий номер «Українського тижня» на нову адресу.

Детальну інформацію можна отримати за тел. +38 (044) 35113 00 або +38 (067) 407 10 96 (callback). Менеджер з передплати Ірина Приліпка peredplata@tyzhden.ua
www.tyzhden.ua

СТАРА САМАР

На околицях Дніпропетровська збереглися рештки фортеці, збудованої Іваном Мазепою на місці давнішого козацького поселення

Автори:
Ірина Рева,
Олег Репан

З козацтвом в уяві українців пов'язана красива мрія про волю. Ось тільки поринути в неї ніде. Більшість Січей пішли під води Дніпра, колишні паланкові центри запорозьких вольностей укриті сучасною забудовою. А наша розповідь – про пам'ятку, водночас і унікальну, й типову для степового українського порубіжжя XVI–XVIII століть. Ідеться про Стару Самар і Богородицьку фортецю, нешкоджені вали якої досі височіють на околиці Дніпропетровська. Степове містечко відрізнялося від більшості йому подібних тим,

що від кінця XVII-го й упродовж значної частини XVIII століття тут стояла російська залога. Втім, як і в козацьких поселеннях (Новому чи Старому Кодаках, Самарчику чи Кальміусі), тут жили українці.

КОЗАЦЬКЕ МІСТЕЧКО

Донедавна ми взагалі не знали, де було те легендарне «старовинне запорозьке містечко Самар із перевозом» (XVI–XVII століття), згадане в не менш легендарній грамоті польського короля Стефана Баторія. Істину було встановлено за до-

помогою лопати. Археологи Дніпропетровського національного університету, не встрягаючи у схоластичні дискусії, довели, що вже від 1520-х років Самар існувала, залишивши по собі серйозний культурний шар.

Перенесімося ненадовго на півтисячі років углиб історії.

– Агов, хлопці, приймай! – гукає чоловік, веслюючи до берега, де в затінку, потихкуючи люльками, сидять двоє кремезних молодиків.

Ті схоплюються, хутко прив'язують човна, заходяться вивантажувати товар. Один

клунок зненацька рветься, а з нього сувій тканини розкішної, заморської пташкою випурхує. Не встигає господар озирнутись, як той крам уже захпнули назад, а лантух закинули коневі на круп та й повезли до торгу... Ніхто й не помітив, що випала дорогою з дірявого лантуха товарна плomba, котра через сотні років розповість нащадкам про «штуку» іноземного сукна, проданого в Старій Самарі.

Про це давнє козацьке місто знаємо небагато. Виникає воно на початку XVI століття в пониззі річки Самари. Розміщення дуже зручне. Іще за часів Золотої Орди там діяв перевіз через річку, бо ж проходив торговельний шлях на Крим. Місто мало невелику чотирикутну дерев'яно-земляну фортецю із двома кутовими вежами на дальшому від водойми боці.

Виявлені товарні пломби (найранішу датовано 1524 роком)

засвідчують: Стара Самар була потужним центром комерції. Цікаво, що майже всі ці знахідки європейського походження. Скажімо, напис «GEL» на плombі ідентичний позначенню міста Гельдерн на золотих та срібних монетах Голландської республіки початку XVII століття. Іншу товарну плombу прикрашають герб Гданська та гордий напис «BESTE SORTE».

Про жваву комерцію свідчать і збережені монети – західноєвропейські, російські (як-то дротяні московські копійки Михайла Фьодоровіча), польські (півгріш Сигізмунда I, датований 1509 роком, або соліди Сигізмунда III) тощо. До речі, півтораки Сигізмунда III там-таки й фальшували. Не зовсім звичною для наших місць є велика шведська монета (половина ере Густава Адольфа), але і її занесли до Самарі з якимось купцем (чи козаком, котрий повоював у Європі). Що в жителів давнього

міста водилися грошенята, підказують «монетки» із загостреним краєм та специфічною заглибиною під палець – знаряддя для зрізання гаманців. Злодійський інструмент археологи знайшли на території шинку, який пропонував свої послуги й подорожнім, і місцевим.

Дещо можемо сказати про житла того часу. Археологи дослідили один із будинків середини XVII століття. Стіни з глини та соломи, трохи заглиблені в землю, були 8 м завдовжки й 4 м завширшки. Долівка – земляна, тепло давала гарна піч, облицьована кахлями. Шомпол, картеч, закаблуки від чобіт підказують, що тут жив козак. Загалом у колекції археологів зберігається чимало «уламків життя» старосамарців: фрагменти зброї, натільні хрести, люльки, застібки від одягу, прикраси. Печатка купця зі скромним написом «ПЕЧАТЬ ДОБРА ЧЕЛОВЪКА».

Часто це були землянки близько 5 м завдовжки та 4,7 м завширшки з кахляною пічкою й ліжком із дощок. Вхід – дерев'яна драбина, яка спускалася вниз приблизно на 2 м. Стіни каркасно-мазані, обшиті дошками. Дах – із дерну та очерету. Заможніші «апартаменти» могли мати кілька приміщень, велику піч, зручне ложе, шафку з дорогою порцеляною тощо.

Нелюбов запорожців таки окопилася на Богородичному. Більшість жителів Самарі не захотіли жити поруч із новими господарями й розійшлися. Уже 1690 року майже весь гарнізон фортеці вимер від чуми, а половина міста згоріла. Долю своїх підлеглих розділив навіть воевода Алексій Ржевській. 1692 року до замку приходив ватажок повстання проти Івана Мазепи Петрик із козаками й татарами. Посад йому вдалося здобути, а цитадель насилу відбилася. Від нападників, які зуміли атакувати раптово, відстрілювалися чим могли. У пригоді стали навіть кніпелі, які взагалі-то мають ламати корабельні щогли. Зрештою, запорожці домоглися свого, і 1711 року укріплення було зруйновано згідно з умовами Прутського миру між Туреччиною та Росією.

СТАРОСАМАРСЬКИЙ РЕТРАНШЕМЕНТ

Однак місту на Самарі судився шлях фенікса. 1736 року зусиллями фельдмаршала російської армії Бурхарда (Хрістофора) Мініха Богородицька фортеця була відновлена з незначними змінами. Відтоді її називали «Старосамарський ретраншемент». Там знову заквартирувала російська залога, а також окрема кінна команда козаків із Гетьманщини. У посаді з'явилися українські поселенці.

Низовики-запорожці прагнули заволодіти якщо не фортецею, то принаймні містом. Цивільне населення посаду було організоване в Старосамарську сотню Полтавського полку, яку січовики 1761 року таки собі підпорядкували. Для цього вони обрали простий метод – зробити життя місцевого люду нестерпним, а то й неможливим. Запорожці не дозволяли ані орати, ані випасати худобу. Місцевий сотник Іван Березан був так само

затятий, як і січовики, й намагався протистояти їм силою. Та де там! І Стара Самар поволи хиріла, а мешканці переселялися до запорозьких слобід. А щойно тут утвердилася влада Коша, то й місто відразу залюдніло.

Центром життя залишалася церква з торговельним майданом. На ньому обслуговували клієнтів крамниці й шинки. Значну частину власне фортеці займали склади заліза, ядер, харчів, пороху. Трохи осторонь стояв шпиталь для залози з невеликою лазнею, для якої москвичі постійно просили в Самарської паланки березові дрова.

Для війни місто придалося під час російсько-турецьких протистоянь 1735–1739-го й 1768–1774 років. Решту часу старосамарська залога та її керівництво (очоловав Стару Самар комендант, якому підпорядковувалися також гарнізони кількох сусідніх укріплень) байдикували. Про бажання згаяти час свідчить величезна кількість зібраних археологами гральних фішок, виточених із битого посуду – матеріалу, якого там ніколи не бракувало.

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛІТЕТУ

Документи зберегли чимало згадок про конфлікти у фортеці й навколо неї. Наприклад, 1749 року кілька запорожців почали розговлятися в Самарчику й вирішили продовжити в Новому Кодаку. Попри невелику відстань між цими містами, січовиків змучила сирага, тож вони завернули з «інспекцією» до старосамарських шинків. Схоже, оковита була тут непогана – козаки влаштували салют, побили солдатів гарнізону й погрозували спалити фортецю. Коменданта, майора Ковальова, це так вразило, що він наказав витягнути гармати, які стояли законсервовані з часів останньої війни.

Типовою є й історія про похіденьки вояків старосамарської залози Міхаїла Найдьнова та Філіппа Чернікова. Одного чудового січневого дня 1762 року солдати вирішили розважитися риболовлю. Ловити пішли на Самару, яка саме взялася міцною кригою, продовжили в шинку сусідньої слободи, а потім подалися до загороди з худобою місцевого мешканця Сидора Самоткана. Господар, побачивши некликаних

гостей, гукнув на допомогу сусідів і разом із ними добряче почастував крадіїв батогами.

Риба зазвичай псується з голови, тож не дивно, що збереглося чимало справ про злочинну діяльність високих чинів. Старосамарський комендант секунд-майор Шетнін уславився як ватажок, кажучи мовою міліцейських протоколів, «організованої злочинної групи», що крала й переховувала коней, яких потім продавали на ярмарках. Інший комендант, прем'єр-майор Рязанцев, за користування робітніцями брав із місцевих жителів хабарі худобою та харчами. Ясно, що стосунки січової адміністрації з такою «військовою елітою» були складні. Тож зрозумілий був подив запорожців, коли один із новопризначених начальників фортеці почав налагоджувати з їхніми представниками нормальні робочі стосунки. Кіш одразу наказав підтримувати приємного офіцера, а для сприяння роботі негайно вислав до Старої Самарі «дві діжки вина простого та діжку мушкетелю».

Свідчення джерел про моральний стан командного складу підтверджують археологи. В одній із землянок знайдено останки молодого чоловіка, який загинув через пожежу, а поруч із ним гарний кухоль. Знаменитий Шерлок Холмс знічев'я вистрілював пістолетом на стіні своєї кімнати вензель королеви Вікторії. А от хаотично застрягли кулі в стіні офіцерського житла, найімовірніше, з'явилися не від нудьги, а від великої кількості оковитої. Два поховання молоденьких (років 16–18) дівчат, облаштовані під підлогою помешкань, не спонукають до іронії. Вочевидь, це були наложниці, доля яких склалася ось так трагічно.

Закономірно, що знищення Січі призвело до занепаду ретраншементу, – тепер він був не потрібен. Поселення біля закинутої фортеці також поступово занепало, причому частина люду, не схотівши сусідувати з німецькими колоністами та поміщиками, яким щедро роздавав козацьку землю царський уряд, перебралася на Кубань, мріючи про волю для себе і своїх дітей на чужій землі. Але сам витвір людських рук залишився і дає нам змогу уявити життя тих, кого вже давно немає. ■

ЗАПОРІЗЬКІ
НАТІЛЬНІ
ХРЕСТИ. XVIII
ст. Знайдені
на території
Самарі

УКРАЇНСЬКІ
БАРОКОВІ
ХРЕСТИ.
Знайдені при
розкопках
Самарі

Загадка Новосільськ

Духовний зв'язок
із Україною
польський
художник
Єжи (Юрій)
Новосільський
тримав через
іконописання

Автор:
Юрій
Гаврилюк

Юрій Новосільський був відомим польським живописцем, надумку багатьох мистецтвознавців, найбільшим із сучасних. Однак творчість цього уродженця Кракова, як на польські культурні стандарти, особлива, навіть дещо екзотична, адже це передусім ікони, стінні розписи церков, а більшість світських картин пронизані атмосферою великої містичної поваги. Ця екзотичність переставала дивувати тоді, коли, хоч би під час зустрічей зі студентами з України на початку 1990-х, можна було почути, що українська мова з вуст митця звучить звично й

невимушено, що дебют своєї творчості він датує роком смерті Богдана Лепкого. З часом до українського коріння Новосільського, часто наголошуваного ним у розповідях журналістам, звикли й поляки – дехто в біографічних нарисах, публікованих в останньому десятиріччі, став додавати навіть українське написання його імені та прізвища. Отже, цілком природно, щоб і в нас митець був відомий не під відчуженим іменем Єжи, а як свій – Юрій.

КРАКІВ НОВОСІЛЬСЬКОГО

Батько Новосільського Степан народився 1884 року в селі Одре-

хова неподалік Сянока. Сяніцький повіт, де в сільській місцевості переважали українці, був не лише історично, а й формально пов'язаний зі Львовом – з 1920-го належав до Львівського воєводства. 10-річною дитиною Степан опинився у Кракові. Тут здобув освіту, яка відкрила йому шлях до посади урядовця в управлінні державної залізниці, одружився й дочекався народження двох синів, які померли під час війни. А 7 січня 1923-го, на українське Різдво, у родині Новосільських народився майбутній митець, який через рік був охрещений іменами Юрій Кипріян у церкві Св. Норберта.

ого

Таким чином, Краків, у якому народився і майже весь час мешкав Юрій Новосільський, саме за життя його батька потрапив на українську національно-культурну карту. Наприкінці XIX і в перших десятиріччях XX століть він став одним із осередків формування української інтелігенції Галичини, як професійної, так і творчої. Провідну роль відіграв тут Ягеллонський університет. Натомість зріла творчість Новосільського почалася в умовах уже однонаціональної Народної Польщі за цілковитої ізоляції від України, тож свій непересічний талант він міг реалізувати лише в польському творчому та інтелектуальному середовищі.

ВІД АВАНГАРДУ ДО ІКОНИ

«Поміж Краковом і Почаєвом» – саме так територіально розмістив свою духовну батьківщину сам Юрій Новосільський (називав себе також лемком – «таким самим, як Воргол»). У Кракові, зрозуміло, були родинний дім і церква. Дім, по суті, дво-національний, а може, навіть і багатонаціональний, адже мати митця, уродженка Ярослава, походила з родини полонізованих австрійських німців. Усе ж у тому «польському морі» були й «українські острови»: окрім греко-католицької парафії, що налічувала близько 1800 вірних, також домівка «Просвіти», яка організувала численні доповіді, вечорниці та Шевченківські святкування й панахиди на Раковицькому цвинтарі, де поховані учасники українських Визвольних змагань.

ФОТО: ЮРІЙ ГАВРИШОК

БІЛИЙ БІР.
Церква Різдва
Богородиці,
спроектована
Новосільським

Польський біограф Юрія Новосільського Кристина Черні, посилаючись на розповіді живописця, почути його друзями, повідомляє навіть, що Степан Новосільський міг брати участь як доброволець у боях Армії УНР з більшовиками 1920 року. І хоча дослідниця застерігає, що це, імовірно, була тільки родинна легенда, однак підкреслює, що в 1920–1930-х батько митця показав себе як український патріот, котрий разом зі своїм старшим братом Михайлом обирався до правління місцевої «Просвіти». Від них Юрій перейняв знання української мови, читав передплачувану Степаном українську пресу та літературу.

Антиукраїнські репресії в 1938–1939 роках на Холмщині, де відбулася акція руйнування православних церков, посилили негативне ставлення майстра до польської політики. «Це була моя особиста кривда», – так у 1990-х він згадував той час. Але відразу ж додавав: «Перед війною був я формально українцем. Почувся ним особливо міцно, коли у Польщі розвинулася антиукраїнська

пропаганда. Однак у часі війни, коли побачив, що національність – це причина, щоб взаємно вбиватися, це поняття перестало мати для мене будь-яке значення». Отже, Юрій не приєднався до гурту борців, які проливали кров, йдучи слідом за лицарями колишнього Галицького князівства. Його поклонникам було служити мистецтву – піти шляхом, вказаним найдавнішими іконами галицької школи. Іконами, у палітрі яких домінує пурпуровий колір застиглої крові...

Звісно, для охрещеного в церкві українця такі інспірації – це нібито й нічого особливого. Все ж митець згодом зізнався, що ікону почав розуміти завдяки досвідові, здобутому у процесі спілкування з модерним мистецтвом, зокрема й авангардним, у який був утаємничений ще гімназистом значною мірою завдяки батькові, який водив його на виставки, в музеї та до свого приятеля, варшавського художника Володислава Яхимовича. Саме результатом розмов із ним стала перша мистецька люмінація Новосільського: ▶

АРХАНГЕЛ.
Із внутрішньої
оздобы церкви
в Білому Борі

ЦИТАТА

«Довкола національності Юрія Новосільськогоросло багато міфів і непорозумінь. Так насправді небагато знали про його корені й родину. Він сам не полегшував справи, зовсім не відчувачи потреби однозначних декларацій. (...) А однаке під кінець життя літній маляр молився (і рахував) по-українськи. На Великдень вітав гостей ритуальним Христос Воскресе, на Різдво співав «Бог предвічний» й інші українські колядки. Зберіг досконалу пам'ять рідної мови і любив повторювати: «Я тоже українець». Це й не дивно – чим людина старіша, тим меншу владу над нею мають обставини, яким вона підпорядкована у цьому періоді життя, коли «виборює своє місце», а тим сильніше відкликається душа».

Кристина Черні, біограф Юрія Новосільського

«Просто відкрилися мені очі на мистецтво. То так, як би не вчившись, почав несподівано говорити якось невідомою мені мовою. Побачив картини і запрагнув стати малярем».

Обраний шлях довелося реалізувати вже в умовах нацистської окупації. Почав навчання на факультеті декоративного малярства Мистецько-ремісничої школи, на яку німці перетворили Краківську академію мистецтв, а в жовтні 1942 року, отримавши атестат зрілості в одній із львівських українських гімназій, став послушником у Лаврі Св. Йоана Хрестителя на Чернечій горі біля Львова. Згодом казав, що цей монастир греко-католицького ордену студитів із дуже суворим режимом вибрав, бо знав, що там пишуть ікони: «Не було це прощання з мистецтвом, але скок у якусь невідому». Як швидко виявилось, у цьому невідомому на зустріч чекали шедеври середньовічного іконопису Галичини, звезені з обох боків теперішнього українського-польського кордону до Львівського національного музею. Цей момент вирішальний для формування особливого творчого почерку митця (який дає змогу дуже легко ідентифікувати твори Новосільського), досить детально ним описаного. Тут дещо варто процитувати:

«Взимку, на зламі 1942 і 1943 років, мав я можливість нишпорити в закритому німцями музеї ікон. Там перший раз зустрівся зі справжнім великим мистецтвом у такому згущенні і числі. Враження було настільки міцне, що цієї зустрічі не забуду ніколи. Дивившись відчував просто фізичний біль, не був в силі перейти з однієї залі до другої. (...) Були це перші в моєму житті архітвори мистецтва, яких впливу зазнав безпосередньо, а не через посередництво репродукцій чи фотографій. Творів такого рангу ніколи раніше – ані у Кракові, ані у Варшаві – не бачив! У краківських музеях було лише кілька видатних картин, у варшавських також не було їх багато, а там у Львові мою свідомість атакувала просто колосальна кількість ікон, які були першорядними творами мистецтва. (...) Пережив злам, ілюмінацію, яка вирішила про вибір мого шляху. Побачив

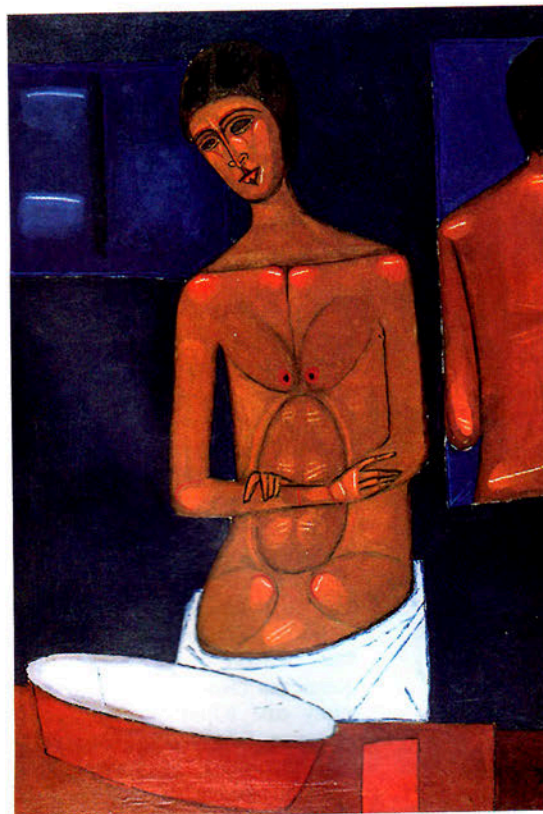
ікони як явище окреме і особливе. Явище, в якому відбулося ideale злиття фігурних і абстракційних елементів, поверховних і духовних. В іконах віднайшов всі елементи авангарду. (...) І щойно це пережиття так насправді детермінувало мій життєвий шлях. Підтвердило ілюмінацію отриману після розмови з Яхимовичем. Вдруге, цим разом зовсім виразно і ясно, усвідомив я собі моє малярське покликання, а крім цього раз на завжди сформована була моя малярська візія. Все те, що я пізніше реалізував у малярстві, було, хоч би й перший погляд йому заперечував, окреслене цим першим зіткненням з іконами у львівському музеї. (...) Я в своє свідоме малярство увійшов через двоє дверей: одні – це була свідомість модерного малярства, другі – свідомість ікони, філософії і богослов'я ікони».

ЩЕПЛЕННЯ ПРАВОСЛАВ'ЯМ

Це богослов'я ікони, викладене як у статтях, так і розмовах з журналістами передусім автором двох книжок розмов із Юрієм Новосільським Збігневом Подгурським, надало митцю статусу видатного православного богослова. Православного, адже після кільканадцятирічного періоду відкинення «успадкованої віри» і свідомого атеїзму, спричиненого побаченнями під час війни жахами, він повернувся до релігії не як греко-католик, а як православний. Православ'я називав своєю духовною батьківщиною. Наша уява, обтяжена історією протистояння між різними гілками християнства на українському терені, найпевніше, підкине нам у цьому якісь конфліктні асоціації. Все ж Новосільського, у текстах якого знаходимо вислів про дві «суспільності»: «римо-католицьку» і «православно-уніятську», важко вписати в поле типових «православно-католицьких» суперечок. У його баченні християн-

ДО СЛОВА

Краківський дослідник Марек Титко, що детально стежив за творчістю Новосільського, перерахунок художніх напрямів, з якими польські знавці пов'язували його мистецтво (імпресіонізм, фовізм, кубізм, капізм тощо), завершив висновком-гіпотезою про паралелі з українським рухом неовізантиністів першої половини ХХ століття. Якщо порівняти картини Новосільського з творами найвидатнішого неовізантиніста Михайла Бойчука, можна помітити їхню спорідненість.

«ВМИВАННЯ». 1962 рік

ської екумени Сходу і Заходу найсуттєвішим є не питання, які призвели до її формального розколу, а те, яке духовне навантаження може отримати учасник літургійного життя своєї церкви. Прозоро митець-мислитель виклав це в інтерв'ю для тижневика *Przeгляд Prawoslawny* («Православний огляд»):

«Назагал у західному християнстві є перевага дискурсивної думки. Вона, звісно, є і в східному. Але стержнем східного християнства є досвід літургійної містики. Говорю тут про все східне християнство, а не лише про церкву формально названу Православною, також про християнство дохалкідонське. (...) Насправді про східне християнство не можна довідатися з доповідей чи книжок. Треба його торкнутися в живому контакті. Треба бути учасником православного богослужіння, на якому виникає атмосфера інтенсивного сприймання духовних, інтелектуальних і поетичних вартостей. Виникнення цієї атмосфери є наслідком низки музичних і візуальних дій, які складаються на православне богослужіння. (...) Це є містерії, яких немає у римо-католицькій чи протестантській традиціях. (...) На Заході – така

була загальна тенденція – видаляли з культу все, що здавалося бути незрозуміле, екзотичне, отже жести чи поведінку, які втратили свою безпосередню вимову. У православній церкві навпаки, культ протягом сторіч розвивав свої форми у напрямку більшого ускладнення, обростання у символіку, в це все, що є відмінне від звичайної, повсякденної поведінки». Якщо вчитатися в автобіографічні моменти, які можна вловити у статтях та розповідях митця, легко можна зробити висновок, що на його – вже не успадковану, але самостійно обрану – конфесійну належність вирішальний вплив мав саме цей містично-культуовий первень православ'я, зацеплений в Україні у добу її християнізації.

Саме цю літургійно-містичну «бацилу православ'я» Новосільський намагався прищепити польській культурі, вболіваючи, що вона односторонньо сформована римо-католицьким менталітетом. Висловлював переконання, що сучасне римо-католицизм, якщо воно не прийме цієї бацили, не витримає катастрофи лаїцизації: «Католицькій церкві бракує-бо другого дна християнської свідомості, а цим другим дном є саме православ'я». Але, якщо поглянути на ментально-інтелектуальний краєвид Польщі, схоже на те (хоч Новосільський своїми розписами увійшов у низку римо-католицьких костелів), що пропонує ним «інфікація» католицизму, яке сторіччями випрацювало імунітет до східного християнства, точно не загрожує, і це великою мірою бачив сам митець-богослов. Також і в мистецтві Новосільський, хоч як професор Краківської академії мистецтв випустив дві сотні випускників, не дочекався продовжувачів. Попри дооцінення сучасниками мистецької й інтелектуальної величі Новосільського, здається, що його прихід у польську культуру був епізодом, обмеженим роками творчого життя художника. Трохи «світла зі Сходу», яке додало нових кольорів зовнішній оболонці польського культурного масиву, він напевно впустив, але важко гадати, чи ця світла смуга, яка просочується крізь привідчинені мистцем двері, проникне глибше. ■

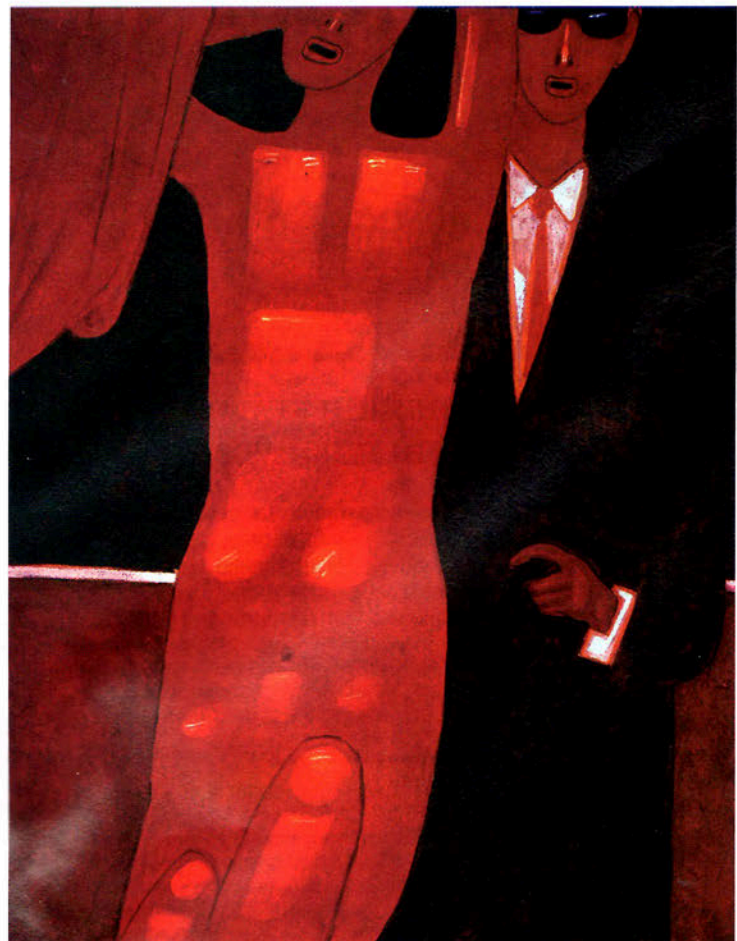
«КВАРТЕТ».
1962 рік

«ШЛЮБНИЙ
ПОРТРЕТ».
1965 рік

«Я є у якомусь ступені українцем. Якщо маєється батька українця та матір польку, живеться у країні з двома культурами, то людина є належною до обох цих культур».

Юрій
Новосільський
(1923–2011)

Проти варваризації

Определяно на честь
Архієпископа
САНСЯ
ПАСТЕНЕЦЬКОГО
першого ієрарха української церкви в 1612 році заснував в м. Радомисль першу на Україні школу шляхетської молоді

Михайло Слабошпицький про Міжнародний конкурс української мови, мемуарами й панування невігластва

Конкурс української мови імені Петра Яцика стараннями Михайла Слабошпицького, який є співголовою координаційної ради цього заходу, відбувається майже у 27 країнах світу. Позаду вже 11 турнірів. Кілька перших років чималі преміальні й організаційні витрати брав на себе громадянин Канади, українець Петро Яцик за цілковитої прозорості всіх фінансових моментів – звіти про турнір завжди друкують у пресі. Тому після смерті мецената змагання отримало його ім'я.

Спілкувалися
**Станіслав
Бондаренко,
Наталія
Лизогуб**

Проте конкурс давно вже муляє очі міністрові освіти, науки, молоді та спорту Дмитру Табачнику: спочатку чиновник зволікав із підписанням наказу про його проведення, а згодом вдався до бюрократичного маневру – створив «клон». Михайло Слабошпицький розповів *Тижню* подробиці протистояння.

Конкурс імені Яцика – хай і не прямо – пов'язаний із боротьбою за українське книговидання. Буде мова – буде читач, буде наша книжка. Я намагаюся проводити цей

мовний марафон творчо. Не в стилі традиційних і трафаретних олімпіад. Ми з Яциком задумували патріотичний турнір, де справді домінуватиме креатив.

Табачник ініціював альтернативний конкурс, узявши для нього ім'я Тараса Шевченка (щоправда, він уже третій під цим ім'ям, який проводить освітянське міністерство). А громадськість міністр інформує так: «У нас немає грошей на два заходи», – хоча на конкурс імені Яцика ніколи за

всі 11 турнірів Міністерство освіти і науки не давало жодної «живої» гривні – усе це кошти меценатів. Новий конкурс буцімто підміняє старий, хоча насправді в Табачниковому варіанті – й мови національних меншин (головно російська), і літератури...

Організоване Табачником дійство помре того ж таки дня, коли міністра звільнять, а ми вже готуємося до відкриття 12-го конкурсу імені Яценка.

Суспільство не тільки не просунулося вперед проти часів УРСР, а ще й дуже варваризувалося. Тотально запанувало невігластво. Я стикаюся, наприклад, із новим поколінням журналістів, і мене вражає їхня цілковита неачитаність, непоінформованість навіть в елементарних питаннях української культури та літератури.

Усілякі бузини можуть вільно процвітати сьогодні через те, що люди з дипломами про так звану вищу освіту й без знань бодай в обсязі середньої нерідко за чисту монету сприймають антиукраїнську маячню й демагогічні кульбіти.

Літпроцесові заважає все й водночас не заважає ніщо. Залежно з якої позиції на те подивитися. Дуже дивно, що за умов духовної кризи, в час торжества всепродажності й брехні, посеред економічної руїни ми маємо таку літературу! Очевидно, в цьому виявляє себе якась метафізична захисна сила суспільства.

Гадаю, колись буде написано таку книжку: «Алкоголь та українська література». Щось на зразок «Алхімії слова» Яна Парандовського. Алкоголь був способом заглушувати в собі всілякі комплекси, породжені існуванням у страшному суспільстві, анестетиком для численних психічних травм, способом своєрідної духовної еміграції з осоружної дійсності.

Мені пощастило знати багатьох видатних людей. Я вже пишу (щоправда, прихачпями) спогади. Хочу про все те

розповісти. Без іконописності, без ідеалізації, без демонізації відтворити в тексті час і людей так, щоб не губилися характери й подробиці. До цього жанру часто вдаються, щоб звести рахунки з мертвими і щоб звеличити себе, найгарнішого, недооціненого сучасниками й історією. Хто «недобрав» визнання, почесей, той намагається сам усім цим наділити себе в своїх опусах. І тоді замість мемуарів виходять мемуаразми.

Написав два варіанти роману про Михайла Коцюбинського. Однак працюю нині над третім, і самого прозаїка в ньому буде менше. Більше натовміть – його сучасників. А ще роздумів про українську долю й недолю. В процесі роботи ідея еволюціювала до роману про добу Михайла Коцюбинського. До твору-панорами, де є його сучасники: Чикаленко, Винниченко, Леонтович, Єфремов...

Щось у житті від мене залежало, але багато – ні. Добре пам'ятаю свою дискусію з Яциком. Я зауважив йому: «Ось ви кажете, що ви фаталіст і все в житті визначено наперед. А чому ж тоді з таким азартом кидається в перегони до успіху?» І він відповів: «Так, у житті все накреслено. Ми народжуємося й опиняємося в човні, який бурхлива течія несе до нашого кінця, до смерті. Але Бог дає нам у руки весла й стерно. Це для того, щоб нас дочасно не викинуло на берег чи не розбило об риф». Загалом кожен із нас має сказати собі: «Так, я накоїв чимало дурниць і не найрозумніших учинків, але, на

жаль, усе це теж моє життя. Від нього ні відмовитися, ні відкупитися».

Батько був надзвичайно артистичним і життєрадісним. Його оптимізм передався мені. Баба Настя, його мати, яка пішла заміж за вдівця, мого діда Михайла (мене назвали на його честь), мала п'ятеро дітей, була не тільки співуча, а й обізнана зі Святим Письмом. Вона любила легенди, перекази, і все це передавалося мені. Наша духовна конституція – синтез вливів багатьох людей, які, може, про те й не підозрюють.

Ми помиляємося, коли гадаємо, ніби творять лише письменники, художники чи музиканти. Я зрозумів це, поспостерігаючи за такими постантями, як Петро Яцик та Юрій Ємець, мій добрий знайомий у Канаді, – він разом із Яциком заснував Лігу українських меценатів. Ємець сказав: «Для мене бізнес – не менша творчість, аніж література».

Я, мабуть, надто допитлива людина, бо не можу зосереджуватись і замикається на чомусь одному. Звісно, в мене чимало амбітних літературних планів. А водночас хочу й надалі говорити у своїх радіопередачах про важливі українські книжки – в цьому є велика потреба, адже наша видавнича справа не має ні належної промоції, ні якоїсь підтримки громадськості. У постколоніальній ситуації, в умовах неповноцінного функціонування мови вижити їй неімовірно важко. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Михайло Слабошпицький

Письменник, літературознавець, публіцист, громадський діяч. Народився 28 липня 1946 року в селі Мар'янівка Черкаської області. Закінчив факультет журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Був редактором відділу критики «Літературної України», головним редактором газети «Вісті з України», журналу «Вавилон ХХ». Автор понад двох десятків книжок для дітей та юнацтва, прози, публіцистики й літературної критики. Лауреат численних літературних премій. Батько кінорежисера Мирослава Слабошпицького.

КОНКУРС ІМЕНІ ПЕТРА ЯЦЕНКА

Міжнародне змагання знавців української мови було започатковане 2000-го громадським діячем із Канади Петром Яциком. Відбувається щороку. Його мета – утвердження державного статусу мови, піднесення її престижу серед молоді, виховання поваги до культури й традицій народу. Проходить у чотири етапи у формі турніру за олімпійською системою: шкільний, районний, обласний та загальноукраїнський. Переможці, крім цінних подарунків, отримують грошову винагороду.

НЕ ЧЕКАЙ НА МЕНЕ

Молода й активна частина суспільства, здатна витягти країну з болота, здебільшого пристосовується до подвійної моралі або намагається податися геть

Автор:
Інна
Завгородня,
Тиждень

Подивилася відео, оприлюднене в інтернеті колишньою черкашанкою Ілоною Шитик у відповідь на її ж такі розшуки, які родина дівчини проводила в усілякий можливий спосіб, зокрема й через передачу «Жди меня». Успішна студентка київського вишу провчилася рік у німецькому університеті, але після навчання не забажала ані повертатися додому, ані підтримувати стосунки з родиною. Не вдаватимуся в деталі сімейного конфлікту, що набув розголосу. Натомість хочу звернути увагу на критику нашого суспільства, що прозвучала у відеопосланні з вуст, судячи з усього, талановитої та освіченої молодої людини, яка не знайшла для себе можливості й мотивації в цьому соціумі залишатися. А відтак утекла з нього, побачивши його напрощуд точно в численних огидних проявах. Слова Ілони, яка вирішила не прилаштовуватися до ненормальності й не терпіти її, стосуються й нас, згодних із такими явищами миритися й співіснувати.

Хоча спогаду про родину в цій історії таки не уникають. Макіяж, зачіска, постійна увага до зовнішності, а років з 16 – короткі спідниці та прозорі блузочки, підбори, аби пошвидше та вигідно вийти заміж... Саме такою хотіла бачити свою дочку типова українська мама з типовими очікуваннями. Як представниця, за оцінкою Ілони, «країни в економічному й моральному занепаді», вона намагалася прищепити їй цінності багатства та престижу. Для пострадянського покоління інших орієнтирів не залишилося, вони де-

вальували разом із грошима ще в 1990-х. Однак згодом дівчина усвідомила, що все це несправжні цінності і що батьки їй брехали. До того ж Ілона, яка мріяла стати художницею, впевнена в «непрестижності» такого фаху. А обравши інший, поступово усвідомлює, що втрачає себе. Утім, вибір, для багатьох визначальний, в Україні потрібно робити в 17, а подекуди й 16 років під таким колосальним тиском, що довго думати або вагатися не випадає. Немає змоги, як у Німеччині, на рік після школи присвятити себе соціальній службі, коли є необхідність узяти паузу. Окрім того, молоді люди в нашому суспільстві навіть після повноліття залишаються дітьми в уявленні їхніх батьків. Як не поважають у чаді особистості змалечку, так і його дорослішання не помічають – знімають із поїзда, зачинають удама, силоміць одягають у кофточки... Батьки, які втрачаються в життя дочки чи сина, часто не-

здатні навести лад у своєму й існують в умовах родинної брехні та подвійної моралі.

Можливо, редакторка берлінського часопису «Імміграда» Ольга Самборська у своєму коментарі до послання Ілони має рацію, і на Україну таки чекає свій 1968 рік (коли світом прокотилася хвиля «студентських революцій»). У Німеччині це вже відбулося. І шлях, який вони пройшли, – через тероризм, демонстрації та переосмислення моралі, – нами не подоланий. Але якщо наша молодь, спроможна змінити це суспільство, виїде до інших країн і ніколи не повернеться, можна скільки завгодно чекати й не дочекатися зрушень.

Пафос загальної фрази «втрачаючи молодь, ми втрачаємо майбутнє» заважає сприймати цей вислів серйозно. Тож звернімося до конкретики. Провідний виш Києва здійснює обмін студентами з університетом Брауншвейга (ФРН). Проте українські юнаки та дівчата, відучившись рік за кордоном, вишукують різноманітні можливості, аби додому більше не їхати. Щоб покласти цьому край, німецький університет призначає відповідального працівника, зобов'язаного особисто посадити на зворотній автобус нашого студента, який закінчив там навчання. Через репутацію українців у Німеччині Ілона соромиться свого походження. Вона теж не хоче повертатися в державу, звідки її однолітки втікають, наче із в'язниці.

Ілону можна зрозуміти: люди в «ніжному» віці,

котрі могли бути дорослішими, якби надмірна опіка батьків не примушувала їх залишатися дітьми, дивляться на свою країну ще відкритими й чуливими очима. Вони ще не мо-

ПОГЛЯНЬТЕ В ОЧІ СВОЇМ ДІТЯМ, ЯКІ НЕ ХОЧУТЬ МАТИ З ВАМИ НІЧОГО СПІЛЬНОГО. АДЖЕ ІМ'Я ІМ – ЛЕГІОН

жуть відсторонитися від неї в якусь там «внутрішню Молдову», ще не мають цинізму. «Жди меня» – оце сльозливе мило для пенсіонерів – Ілона бере близько до серця, хоч би й тому, що програма вже має готову «версію» її життя і публікує її персональні дані. Блазнювання в парламенті – від цього теж дуже хочеться відвернутися. Але і його Ілона сприймає без жартів. Бо якщо у Верховній Раді цирк, що тоді в цирку? Називання речей своїми іменами, означення ненормальним уже звичного й серйозне ставлення до серйозних речей – от що ви можете почути в цій тривалій промові 23-річної українки. Тож, дорогі співвітчизники, наважтесь і погляньте в очі своїм дітям, які не хочуть мати з вами нічого спільного. Адже ім'я ім – легіон. ■

Відеовиступ Ілони Шитик можна переглянути: <http://immigrada.de/?p=15037>

безкомпромісно про музику
у липні

Контрапункт
номер 7
музика,
яку не транслюють мас-медіа

липень 2011

Тиждень
Український
www.tyzhden.ua

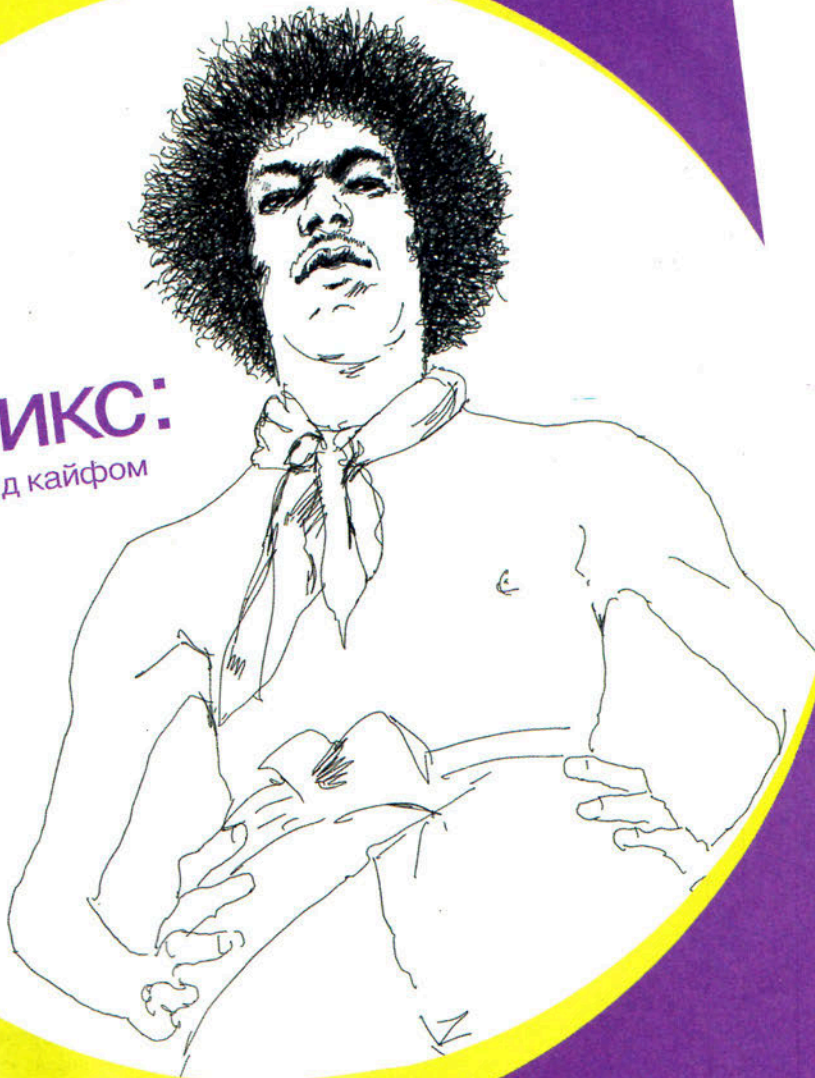
спеціально для тижневика
«Український тиждень»

ті, хто не має нічого доводити

Хендрікс:
не обов'язково під кайфом

Дейв Брубек
чik **корія &**
гері Бертон
tiger lillies
santana

а також:

рішар **гальяно**
дукко quintet
ерік **клеттон**
есперанса **сполдінг**

ДІТИ

Молодо, зелено,
музично. Як живуть
українські гурти
в андерграунді

Автор:
Максим Солодовник

ПІДЗЕМЛЯ

Музичний розвиток та ефективність відповідної індустрії країни можна оцінювати саме за станом альтернативної сцени. Адже шоу-бізнес із його поп-зірками, по-перше, апріорі вельми живучий, а, по-друге, підставою успішності там часто є що завгодно, але не талант. Тож нас особливо цікавить андерграунд, некомерційна музика, автори якої обирають насамперед творчу мету, розсудливо ухиляючись від конвеєрних методів та стереотипів, без яких годі увявити «формат». Утім, поняття «запілля» теж неоднозначне. Де кордони? Чи зараховувати до нього музикантів, які вийшли з підвалу, але не змінили концепції? Гадаю, андерграунд – це неілюзорний звуковий супротив так званому мейнстріму, популярній музиці, що лунає в топових медіа, – переконаний Павло Нечитайло, вокаліст «Пропалої грамоти». – Але глупство – називати цим словом гурт, аудиторія котрого перевищує кілька тисяч осіб. Це вже шоу-бізнес. Збирати стадіони й косити «блблшко», заявляючи, що ти в андерграунді – це лицемірство якесь. Усі так звані альтернативні стилі й субкультури, щойно вони були вигадані, переставали бути протестними, бо на цьому протесті вже хтось наживався. А справжній андерграунд із підвалу й не вилазив ніколи. Гарний приклад – лідер російського панк-гурту «Гражданская оборона» Єгор Летов, який, тільки-но досягав піку популярності, миттю ховався в сибірські гори їсти мох».

ВИЖИВАЮТЬ НАЙНАПОЛЕГЛИВІШІ

У Західній Європі та США давно навчилися заробляти на молодих альтернативних проектах, та в Україні цього не помітно. Музична інфраструктура, що, попри свої мінуси, допомагає гуртам світу як у донесенні своєї творчості до слухачів, так і в економічних питаннях, у нас характеризується безсистемністю, слабкістю й незбалансованістю. Звісно, це позначається на митцях, котрі творять некомерційну музику, особливо початківцях. Як сказав Олег Скрипка, в таких умовах виживають найнаполегливіші. Грицько Семенчук, учасник львівського проекту «Drum-Тіатр», основну проблему вбачає у відсутності альтернативної музичної індустрії: «Країна в нас молода, тому основним важелем впливу й досі є телебачення та радіо. Інтернет-розкрутка лише набирає обертів. Ну, а про адекватних промоутерів, клуби – й казати зайве. Існують поодинокі нормальні представники, але це радше винятки, що підтверджують правила».

Нині ситуація, звісно, краща, ніж 10 років тому, але зміни мають амбівалентний характер. Особливо помітні вони в чіткому поділі елементів музичної індустрії (радіо й телебачення, студії звукозапису, лейбли, клуби та фестивалі, інтернет тощо) на «мертві» та «живі» за ступенем ефективності.

На перший погляд, «мертвими» є радіо і ТБ, що їх здебільшого ігнорує «просунута» аудиторія. Нині більшість митців альтернативної сцени «старої школи» не прагне потрапити в ротачію. Ба навіть дехто, як-то Мисько Барбара з «Мертвого Півня», вважав би компанію силіконових попзірок «у ящику» для себе образливою. Втім, молодша генерація дивиться на це інакше. Зокрема, лідер формації «Обійми дощу» Володимир Агафонкін зовсім не проти блакитних екранів: «Намагаємося співпрацювати, попри всі труднощі! Головна проблема українських гуртів – бути почутими. І що більше інформаційних каналів, через які музика може знайти свого слухача, то краще».

ФОТО: ОЛЕНА МАКСИМЕНКО

Оскільки телевізійне «царство мертвих» ігнорує неформатну молодь, вона знайшла «живу» воду в інтернеті. Його очевидні переваги – відносна свобода від матеріальних чинників, глобалістичність і загальнодоступність. «Життю» в мережі сприяє також розвиток мультимедійних пристроїв та програм для роботи зі звуком. А все ж таки небагато українських гуртів, особливо нових, можуть похвалитися потужним офіційним сайтом, який потребує грамотного розроблення й адміністрування. Частіше надають перевагу акаунтам у соцмережах, великою мірою позбавляючи унікальності власний меседж. Хоча й інтернет – не панацея, переконаний Євген Манженко, фронтмен «Веселих Біоритмів»: «Час цієї культури в Україні ще не настав. Переглянув на YouTube у котрогось відомого гурту, наприклад «Гайдамаків», може бути кількості, хоч у польських музикантів не першої величини – до півмільйона. Наївно вважати, ніби інтернет-спільнота в Україні – це помітна більшість населення. Насправді, коли розібратися, то ми всі одне з одним знайомі як не безпосередньо, то через спільних друзів».

Чіткий і ефективний інтернет-піар є обов'язком менеджера, якого в більшості молодих неформатних музикантів також немає, адже знаходити сили й час для регулярного «просування» творинь може далеко не кожен. Тож розкрутка в мережі – річ неоднозначна, бо вона, по-перше, не замінить концертів, а, по-друге, за недостатньо індивідуальної подачі легко губиться в інформаційному морі. Щастить небагатьом: харківська команда Drudkh, що від 2003 року є гордістю українського металу, не дала жодного концерту чи навіть інтерв'ю і принципово нехтує будь-яким піаром (фотосесіями тощо), проте видала вісім повноформатних альбомів на престижних західних лейблах (зокрема, й на вінілі).

Ще одним досить «живим» елементом у сенсі ефективності є фестивалі та концерти. Якщо пригадати шлях до визнання українських гуртів, нині справді культових, то роль музичних імпрез там буде вельми помітною: недарма відлік історії нового вітчизняного року багато хто веде від «Червоної Рути» 1989-го. Однак ситуація з фестивалями в Україні далеко не райдужна, деякі з них припинили існування, інші перебувають у стагнації (див. **Тиждень №23/2011**). Крім того, музичні імпрези здебільшого є «сезонним» заробітком, адже припадають на літній період. Альтернатива open-air – виступи у клубах, які не залежать від формату «просто неба». Яна Шпачинська, вокалістка «ЧеЧе» й учасниця гурту Zapaska, стверджує, що концерти – основне джерело прибутку для колективу. Звісно, клуби зацікавлені в насиченому графіку live-концертів, але вони не завжди можуть запропонувати музикантам відповідні умови (див. **Тиждень №18/2011**).

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІРАТСТВА

До «мертвої зони» сьогодні потрапили й студії звукозапису та лейбли. Ці рушії музичної індустрії, які ще не так давно мали спільний інтерес – видання нових альбомів, нині займаються своїм бізнесом фактично нарізно. Українські лейбли не мають у своїй більшості жодного авторитету, бо ж не зацікавлені у просуванні власного-таки продукту на музичний ринок, і нерідко задовольняються коштами, що їх отримують від гуртів за тиражування компакт-дисків. Студії звукозапису діють також за програмою-мінімум, працюючи з музикантами, які самі на них вийдуть, надавши потрібний обсяг коштів. Ситуація зумовлена зменшенням продажів музики на матеріальних носіях у всьому світі, яке в Україні через місцеві особливості «піратської республіки» аж надто відчутне; відсутністю достатньої конкуренції між суб'єктами цього бізнесу (що стосується насамперед лейблів); зрештою, нульовим інтересом із боку вітчизняних лейблів до пошуків нових талановитих команд. Тож молодим та перспективним українським музикантам годі сподіватися на співпрацю з «акулами музичного бізнесу», завдяки якій на початку 1990-х, наприклад, стали всесвітньо відомими такі ідоли альтернативної сцени, як Nirvana та Radiohead. У нас цих велетів просто немає. Ігор Сидоренко, представник київських гуртів Stoned Jesus, Krobak, Snakerider, розповідає про важливість роботи з лейблами: «Я ось щойно із Геллфесту у Франції, бачив там десятки CD-розпродажів, отже, в Європі все ще купують диски, відтак лейбли мають на що жити, в них є сили шукати нових»

Кваліфіковані вчителі з Великобританії та аніматори з США

запрошують дітей
8-17 років

Вивчати англійську та відпочивати

в британському
освітньому
таборі DEC camp
в Закарпатті

Продаж путівок:

(044) 390-76-24

(066) 310-48-53

www.dec-camp.com

SLOW RIDE HOME

Квартет у складі трьох хлопців та дівчини-барабанщиці, яких характеризує майстерне поєднання мелодійних блюзових мотивів, агресивного стонеру, психоделічних ноток. Майже не виступають за межами Києва.

KROVAK

Назва гурту й водночас псевдонім музиканта Ігоря Сидоренка, який реалізує себе в кількох проектах нараз. Якщо Krovak – це робота з пост-роковою естетикою, то Stoned Jesus – то вже стонер із поваженим звучанням.

COALA PASCAL

Київський гурт, який за чотири роки існування чимало поекспериментував із різними напрямками. Почавши з пост-року, команда чимдалі глибше поринає в роботу з електронним звучанням.

«ЗЕЛЕНІ СЕСТРИ»

Дівочий гурт, який примудряється поєднувати електронне звучання з народними інструментами. Концерти цих представниць багатющої на цікаві імена тернопільської сцени не обмежуються суто музикою. Тут і відеороботи, й елементи перформансу.

IMMAGO.

Трип-хоповий проект, заснований екс-учасниками львівського гурту Dalai Lama. Задумливий вокал, гітарна та електронна складова – нічого зайвого.

YOUCRANE

У дослівному перекладі означає «Ти, журавель», яскраві представники напряму indie rock із Києва, знані високою якістю звучання, «неприземленістю» (на що натякає назва гурту) та позитивом.

артистів, розкручувати їх за допомогою як старих прийомів (кліпи, інтерв'ю, промо-тури), так і відносно нових в інтернеті (вірусна реклама, соцмережі тощо). Стосовно носіїв для релізу – волю купувати CD, а було б на чому слухати вініл – брав би і його. Викладена на файлообмінник гаг-папка ніколи не зрівняється із пластиковим кружальцем і запашиним буклетом на додачу. А від купки файлів на комп'ютері – і враження дещо інші, не кажучи вже про різницю в якості між MP3 і диском». Із ним погоджується й Василь Мізюк, лідер «Тих, що падають вгору»: «Я віддаю перевагу дискам та платівкам улюблених виконавців, не шкодую на них грошей, мені до вподоби гортати обкладинки, слухати програвач. Музика в ньому інша, ніж у комп'ютері... Бодай тим, що, слухаючи її, ти не лазиш сайтами й не ставиш її на бекграунд».

ТЕХНІЧНІ ТОНКОШІ

Питання матеріального забезпечення своєї творчості стоїть перед молодими музикантами гостріше, ніж перед їхніми досвідченими колегами. Тут важливі не так кошти, як розуміння потрібного формату приміщення й апаратури, усвідомлення того, що саме необхідне в роботі. Історія світової музики знає чимало прикладів, коли непересічні альбоми створювали у скромних умовах: знаменита ліверпульська четвірка свої перші збірки записувала безпосередньо на мікрофон, а музикант і композитор Річард Девід Джеймс, відомий під псевдо Arhex Twin, робить це

Ціна ентузіазму

Віддавши близько 2 тис. грн за гітару чи бас-гітару, учасник гурту з колегами має знайти місце для репетицій (таке задоволення коштує від 20 до 60 грн за годину). До видатків на такі заняття плюсується вартість речей, які швидко зношуються, як-то гітарні струни чи барабанні палички. Зазвичай запис роблять на тих-таки репетиційних базисах, де ціни коливаються, але година роботи може обійтись приблизно в сотню гривень і більше.

вдома з цілими музичними проектами. До того ж сьогоднішній ринок музичних інструментів та обладнання демонструє велику гнучкість, пропонуючи шонайширший вибір у різноманітних цінових категоріях. Розвиток торгівлі музичним обладнанням в інтернеті не лише дає змогу зао-

ГУРТ DRUDKH НЕХТУЄ ПІАРОМ, ПРОТЕ ВИДАЄ АЛЬБОМИ НА ПРЕСТИЖНИХ ЗАХІДНИХ ЛЕЙБЛАХ

щадити кошти і швидко знайти потрібне, а й іноді тішить знахідками: серед того, що продають у такий спосіб, нерідко трапляються раритетні чи ексклюзивні інструменти. В Україні цей спосіб торгівлі ще важливіший, адже музичні крамниці в нас не надто поширені.

Чим швидше молодий гурт створить власну базу, тим краще, бо ж плата за наймання репетиційних точок, а ще більшою мірою за студії та послуги звукорежисерів (особливо у Києві) нерідко досить висока. До того ж оренда має елемент нестабільності: власник може підняти плату, а відтак музикантам доведеться шукати нове місце. Для молодих проектів «позичена» студія може бути вдалим варіантом, якщо це взаємовигідне партнерство. А, проте, необмеженість у часі й можливість самостійно створювати умови для запису музики аж до найменших деталей – це беззаперечні переваги роботи на власних ресурсах. Однак, запис – лише половина справи у

«ОНЕРОЇД»

Полтавський гурт, музика якого зазнала впливу поганської віри і змінювалася від мелодійного романтичного звучання до строгих панкових мотивів.

«ГАПОЧКА»

Стиль цієї команди, названої прізвищем вокалістки Катерини, не можна окреслити усталеними музичними термінами, проте можна відчутти. Учасники гурту зібрані з різних куточків країни.

«ФІОЛЕТ»

Хлопці з Луцька презентують вибухову суміш репу, регі, хіп-хопу, джазу, фанку, босанови та просто живої енергії.

SWEETLO

Драйвова й водночас чуттєва поп-рокова київська команда, сутність музики якої цілком відповідає назві. Реінкарнація гуртів «Трешева Тін» та Gorod Solntsa.

створенні треку чи альбому. Не меншу роль відіграє правильне зведення та виготовлення оригіналу диска – над цим мають працювати фахівці (до того ж краще, коли два різні).

Окрім розвитку ринку музичної апаратури та інструментів у пригоді стають електронні технології: приміром, сучасні цифрові аналоги багатьох гітарних ефектів часто не поступаються своїм «залізним» відпо-

відникам і їх годі розрізнити в «сліпому» тесті (не знаючи, що з них чуєш зараз).

Що в нас практично не змінилося за 20 років – це практика, коли більшість молодих і перспективних людей заробляє чим завгодно, окрім власне свого мистецтва, якого «справжньою» роботою широкий загал не вважає. Таке становище багатьох зовсім не пригнічує, адже в людини нерідко є ще й інші зді-

бності, які можна реалізувати, але це однозначно сповільнює творчий процес гурту, учасники якого змушені заробляти й на життя, й на музикування. Альбоми часто пишуть роками. В умовах примітивного вітчизняного капіталізму та відсутності меценатів, зацікавлених у сучасній українській музиці, на митцях лежить подвійно складна місія, але, як-то кажуть, шлях здолає той, хто йде. ■

Добре там, де є Radio Dacha...

РАДІО ДАЧА

РЕКЛАМА

(044) 536 96 06

ЕФІР

(044) 536 95 20

СЛУХАЙ ON-LINE
www.radiodacha.fm

КИЇВ 95.2 FM БЕРДЯНСЬК 100.4 FM ВІННИЦЯ 90.5 FM ВОЗНЕСЕНЬСЬК 107.5 FM ДНІПРОПЕТРОВСЬК 90.1 FM ДОНЕЦЬК 92.3 FM КРАМАТОРСЬК 105.0 FM ЛЬВІВ 91.5 FM МАРІУПОЛЬ 91.1 FM ОДЕСА 89.0 FM ОХТИРКА 101.6 FM СЕВАСТОПОЛЬ 89.1 FM СІМФЕРОПОЛЬ 88.0 FM ХАРКІВ 107.9 FM ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ 106.0 FM ЧЕРКАСИ 104.5 FM ЧЕРНІГІВ 106.3 FM ЯЛТА 101.4 FM

Ліцензії НР№0394-м від 10.09.2003. НР№0449-м від 21.04.2004. НР№0444-м від 14.02.2006. НР№0811-м від 20.01.2009.

РОК- екзистенція

Поради для музиканта-початківця,
випробувані на власному досвіді

Автор:
Олександр Ярмола,
фронтмен гурту «Гайдамаки»

Настав час відкласти мікрофон і написати «трактат» на тему майбутнього рок-ролу в Україні. Квапить критична ситуація – загальна економічна криза створила обставини, за яких суспільство неспроможне оплачувати й споживати продукти галузей, що не є першочергово необхідними. Серед таких, на жаль, і справжня (не попсова) рок-музика. Ця біда спільна тепер для всієї Європи. Але в Україні поглиблена ще й такими явищами, як низький рівень життя, ідеологічний підхід слухача, що передує мистецькому, й загальний брак традиції відвідування концертів живої музики. Постає питання: а чи може в нас узагалі існувати справжній рок-гурт? І що робити молодим рокерам, аби не перетворитися згодом на корпоративний колектив на чолі з фронтменом-тамадою?

Спробую відповісти, а заодно й окреслити певну перспективу розвитку стилю, який нескінченно люблю та поважаю ще від часів легендарних його витоків.

Попри всі обставини, які поступово перемагають у сучасній людині любов до свободи, останні справжні рокери відстоюють власне право на незалежну творчість. Подібно до партизанів, вони відходять дедалі глибше в бетонні джунглі та під-

вали під натиском армії виконавців і шанувальників попси. А в цей час на окупованих ширвжитком територіях народжуються діти, і в кожному новому поколінні знаходяться такі, що, попри все, зважуються на ризикований вибір – бути собою.

Звертаюся до нової генерації української творчої молоді, якій буде тісно або й узагалі не знайдеться місця в чіткій системі олігархічного капіталізму, що утворилася внаслідок послідовного втілення останніх реформ. Така система має своїх прихильників, хоча особисто мені подобається інша модель, базована на розвитку середнього класу і, як результат, піднятті загального рівня культури та інтелігенції суспільства. Але менше з тим! Кожному своє. Повернімося на початок.

Уявіть себе одним із юнаків, які, закінчуючи школу й готуючись до іспитів, зростають у реліктовому середовищі, де заведено читати художню літературу й слухати музику, що сягає за межі українського радіоформату. Це може бути Бетховен, Motörhead, Tool, Rage Against the Machine, Manu Chao, «Ленинград», узагалі будь-що не схоже на FM-жулку. Наступним етапом розвитку такого хлопця можуть бути освіта, праця й побудова кар'єри з традиційними відвідинами концертів кумирів дитинства, які робитимуть раз по раз ностальгійні тури. Але може статися і так, що хтось із юнаків наважиться написати власний текст і знайде одностудців, які вирішать здобути світ сьогодні, озброєні першою власною недорогою гітарою та первинною енергією, що вибухне й розірве застиглий простір піснено – декларациєю їхніх прав та поглядів.

ФОТО: УМАН

Пісня та відіб'ється від першої зі стін, якими захарашений наш життєвий простір. І тоді юнаки усвідомляють перспективу довгої боротьби за місце на великій сцені й за можливість докричатися до мільйонів однодумців. Про це, власне, і є мій «трактат», ґрунтований на власному досвіді та щирою бажанні допомогти хлопцям, які, попри загальні тенденції сучасного світу, не хочуть займати приготованого для них попередніми поколіннями місця в суспільній ієрархії.

Спочатку було слово. Популярність музичного гурту не конче залежить від текстів, однак пісня й голос співака є першими ознаками, що вирізняють молодий колектив, коли це не суто інструментальна музика. Якщо пісні не були початком, краще навчитися писати їх одразу. Потім буде складніше. Часом музики творять пісенні композиції разом, як-то відомий дует The Glimmer Twins – Мік Джаггер та Кейт Річардс.

Наступне – віра. Впевненість в успіху та своїх силах має бути просто беззаперечною. Жодних сумнівів! Справжня рок-сцена є чимось на зразок рингу для боїв без правил, де на початку тобі чужі всі. Звісно, це не означає, що всі бажають тобі зла. Навпаки, вони радо почують щось нове та цікаве й полюблять нового героя, просто старих тут задосить і від них усі вже трохи втомилися.

Далі – унікальність. Життя й боротьба за успіх іще встигнуть усе прилизати й підігнати під загальний смак. Не бійся бути «іншим», «незрозумілим»! Чим більше творчість твоя ні на що досі відоме не схожа, тим краще.

Потім – майстерність. Майже всі молоді гурти й артисти починали з розхристаного і брудного звучання (бо ж «гострий брейк» дається постійно грою разом, чим більше, тим краще (!), а подеколи на момент появи першої пісні колектив має лише кілька репетицій), але за дуже поодинокими винятками всі мусили навчитися грати злагоджено, як одиниці. Де грати – вирішувати тобі. У гаражі, на дачі, в репетиційному приміщенні – варіантів безліч. Варто зробити 10–12 перших пісень і записати демо-альбом. Такі записи виконують на недорогих аматорських студіях одразу в комп'ютер. «Демо» слід показувати й розповсю-

джувати якнайширше. Коли цей матеріал не має жодних ознак таланту, згодом усе буде зрозуміло. Якщо ж хоч якась іскра знайдеться, хтось із фахівців неодмінно її помітить. І тоді варто погоджуватися грати скрізь і на будь-яких умовах, але постаратися нічого не підписувати! Усі помилки з підписанням контрактів гурти роблять на цьому першому кроці, про що потім дуже шкодують.

Питання «де грати?» перед молодими колективами поки що, дякувати Богові, не стоїть. Хліб та видовища завжди були й будуть потрібні людям. Ось тільки платити за це в момент кризи немає з чого. Але то вже проблема старших формацій, які звикли заробляти на життя своїм мистецтвом. На молодий гурт чекає дуже важкий час виступів у маленьких клубах «за вхід» по понеділках. Цих виходів у світ має бути якнайбільше.

Поступово настане час вимагати певних умов, а там невдовзі колективу знадобиться й менеджер. І тут дедалі важливішими стають толерантність і лояльність членів команди одне до одного. Помилко і творчих проблем буде хоч відбавляй. Дехто таки піде з гурту, бо не потягне

послуги часом без огляду на ідею гурту, маючи на меті насамперед власний зиск. У зв'язку зі «скорооченнями» в рекордних темпах галузі їх стало більше, ніж колективів, спроможних за себе заплатити.

Наступний важливий вибір: студія запису. Тут треба пам'ятати: «дешевше» майже завжди значить «гірше». Можна довірити це питання продюсерові, але, з огляду на написане раніше, краще контролювати самому. Попри бажаний у кожній справі фінансовий баланс між витратами й прибутками (до останніх слід зараховувати не тільки роялті від продажу альбому, а й гонорари з концертів, які гурт отримує у зв'язку з його виходом), варто пам'ятати, що це перша збірка. Плюси почнуться з виходом другої-третьої. Тож треба вкласитися в запис та промоцію сповна.

Перед початком усієї справи вкрай потрібно затвердити письмовими угодами співпрацю з усіма виконавцями та ланками продукції альбому: продюсером, студією, інженером запису, запрошеними артистами. Потім дорожче буде з ними розібратися. Тому вже на цьому етапі гурт має подбати про знайомство з добрим юристом...

Ну от, вийшов закінчений підручник. Читай та виконуй. А тоді, як усе зробиш і станеться саме так, як написано, пройди повз мене, стань на фестивалі сцені тєї миті, коли «Гайдамаки» наповнили келихи холодним подільським пивом, дай себе почувти. І я візьму тебе за руку й поведу до німецького продюсера Марка Ельснера, який подарував гурту Zdob și Zdub пісню So Lucky. У нього в кишені щасливих квитків, що дають шанс, як у справжнього європейського мандрівного фокусника карт у рукаві. І тоді вважай, що життя вдалося! А мені поставиш наступне пиво... Якщо відразу не посадиш мене на дупу своєю очевидною геніальністю і я раптом не зрозумію, що отак просто чув і бачив Бога! Хоч на мить подаруй мені це враження! І я назавжди залишусь твоїм фаном, попри всі твої злети й падіння. Оце, мабуть, і є головний момент, задля якого варто юнакові брати в руки гітару, зміст усього цього рок-н-ролу. А про кар'єру думати годі. Хочеш кар'єри? Йди продавати нерухомість. ■

ЧИМ БІЛЬШЕ ТВОЯ ТВОРЧІСТЬ НІ НА ЩО ДОСІ ВІДОМЕ НЕ СХОЖА, ТИМ КРАЩЕ

технічно. Але в основі своїй формацію треба зберегти, хоча це вдавалось не всім.

Минає перший рік існування гурту, вже відомого серед місцевої клубної толоки. Пісні гуляють в інтернеті. Влітку він грає на фестивалі сценах і запам'ятовується більше, ніж хедлайнер. Цікаве життя стимулює творчість, швидко з'являються нові пісні. Час писати й видавати перший професійний альбом. І до цього кроку треба поставитися дуже свідомо. Ніхто не знає, скільки шансів на успіх подарує доля. Марнувати не слід жодного!

Краще робити альбом із продюсером. Жоден артист не дивиться відсторонено на свою творчість. Але тоді важливим є вибір правильного фахівця. Бо продюсери тепер поводяться, як проститутки, пропонуючи свої

Проблеми містера Керрі

Сімейна комедія «Пінгвіни містера Поппера» вкотре продемонструвала залізну логіку Голлівуда: щоб сміятися, не потрібно придумувати нових жартів

«Пінгвіни...», третій поспіль фінансово провальний фільм із Джимом Керрі в головній ролі, може бути охарактеризований безхребетним англійським словом *pisé*, яке так само нічого не означає, як і нічого не пояснює. Але якраз епітет «милий» використовують в оцінці стрічки глядачі, виходячи із залу з досить позитивними емоціями. Банальна соціальна проблематика фільму подається у простій до трюїзму комедійній упаковці: на початку самозакоханий егоїстичний розлучений бізнесмен у фіналі спокутує свої гріхи перед родиною і суспільством, а допомагають йому в цьому шестеро пінгвінів, які стали сакраментальним передсмертним подарунком його не надто відданого сім'ї батька. Керрі працювати з тваринами не звикати – дві частини «Ейса Вентури» надали йому стільки досвіду в цій справі, що може вистачити й на викладацьку роботу, а не

«Пінгвіни містера Поппера».
У кінотеатрах України
з 7 липня

тільки на акторську. Проте, на відміну від молодого детектива у пошуках домашніх тварин Ейса, обличчя вже немолодого містера Поппера не таке гумове – Керрі тепер більше схожий на людину, що, з одного боку, додає йому честі, а з іншого – показує, як актор постарішав. Порозумнішав? Крутити мармізою і робити нею небезпечні для повторення дії несолідно для його майже 50-річного віку. Але тема сім'ї, якої він, до речі, досі не має, цілком актуальна. Лише цим, гадаю, привабив Джима сценарій. Бо ж не могли в цьому посприяти суцільні кліше, котрі, мов склад старих речей, творять зі стрічки натуральний магазин секонд-хенду. Та й пінгвіни були слабким нововведенням: мало хто після перегляду може точно

Анонси

8 липня, 19:30

Ювілейний концерт

Національний будинок органної та камерної музики України (Київ, вул. Велика Васильківська, 77)

2011-го виповнюється 70 років від дня народження знаменитого диригента, скрипаля, одного із засновників сучасної української скрипкової школи Богодара Которовича. Память маестро вшанують концертом, у якому братимуть участь квартет імені Миколи Лисенка, Наїда Магомедбекова, Катерина Баженова, Тетяна Войтех (фортепіано), Іван Кучер (віолончель), Володимир Кошуба (орган). У програмі – музика віденських класиків, Томазо Альбіноні, Нікколо Паганіні, Альфреда Шнітке.

9 липня, 20:00

«Купальські вечорниці»

Арт-кафе «Победа» (Одеса, вул. Грецька, 25)

У перші вихідні після святкування Купала одеська молодь спробує налагодити місточку між минувшиною і сьогоденням. Вечорниці приурочені також до дворіччя музичної формації «Друже Музико». У репертуарі цього фольклорного колективу власні патріотичні композиції в стилі етно-блюз/рок та обробки народних пісень. Програма дійства містить реконструкцію давньої звичаєвості, забавлянки, конкурси, вінкоплетіння, жарти. А на музичній десерт – ціла торба посмішок від кіровоградської музично-іронічної команди «Веселі Біоритми».

9 липня, 14:00

Global Gathering

Аеродром «Чайка» (Київ, вул. Антонова, 5)

У ювілейний танцювальний фестиваль – це 5 сцен, 16 годин музики non-stop та більш ніж 60 артистів із 11 країн. Троє з них входять до десятки найкращих діджеїв світу: Tiesto, Маркус Шульц та Феррі Корстен. Також виступлять культовий канадсько-німецький музикант і продюсер Річі Гоутін, Лейдбек Люк (Нідерланди), Dirty South (Австралія), Пол Томас (Велика Британія). Фестиваль обіцяє зібрати представників усіх напрямів танцювальної музики: від апогетів техно Адама Беєра, Марко Кароли до drum'n'bass-легенд Aphrodite і London Electricity.

CD

Postsense. «Путі по краплі»

Рідко коли дебютний альбом є взірцем стилістично й емоційно вивіреного продукту. Гітаристи Євген Павлюковський та Олександр Зайцев – автори пісенного матеріалу, виконаного у вигляді гострої альтернативи з елементами пост-року. Якщо узагальнити всі меседжі композицій, маємо виразний протест проти плебейсько-споживацького суспільства. Варто зауважити проникливий голос вокалістки Вероніки Самандас та блискучу роботу саунд-продюсера Сергія Любинського з гурту «Тол».

«Коло хмар». «Магія вогню»

Дебютний альбом «Містика води», наступний реліз «Магія вогню» та «Химери вітру» (нині в роботі) є трилогією, яка має засвідчити стрімку еволюцію такої неординарної арт-фанкової форми. Цей диск – найгарячіша її частина, підсилена імпульсивно-експресивною скрипкою. Характерним для «Магії вогню» є карпатський колорит, а музична тканина платівки оздоблена етнородзинками. Цього літа команда виступить на фестивалі Spirit of Woodstock поблизу Мілана.

«Мандри». «Світ»

За три роки мовчання Фома і К⁰ презентували відео на титульну пісню «Світ» та кілька синглів – контур майбутньої програми вимальовувався поступово, зберігаючи інтригу щодо нового музично-стильового обличчя «Мандрів». Концептуальна добірка відкриває нову грань колективу, музиканти тут мають вигляд змушнених філософів. На запис були запрошені друзі, серед яких вокалістка Інна Прокончук із гурту «ДримбаДаДзига» та гітарист Олег Білий-Шевченко з команди White.

сказати, де комп'ютерна картинка, а де живий виконавець, хоча птахи були справжні. Певна біографічність відчувається в сюжеті. Керрі чудово розуміє, що це таке, коли сім'я руйнується (він двічі розлучений), як важко після цього знайти спільну мову з дитиною (у нього є донька) і як важливо знову спробувати з'єднатися. Звісно, «Пінгвіни...» мають і узагальнювальний ефект: віддзеркалюють проблеми Америки й містять певну мораль. Ось тільки подана вона так невідгадливо, невимогливо, ненатурально і штучно, що, подібно до Станіславського, хочеться заволати: «Не вірю!»

Ярослав Підгора-Гвиздовський

13 липня, 20:00

Mike Stern Band

Жовтневий палац (Київ, вул. Інститутська, 1)

Концерт відомого американського джаз-ф'южн-гурту відбудеться в межах серії «Музика справжнього смаку». Майк Стерн – один із найвідоміших у світі гітаристів з унікальною технікою виконання, що поєднала рок, джаз і класику. Це вже другий візит його квартету до Києва, однак цього разу в дещо зміненому складі. До української

столиці знову приїде видатний барабанщик Дейв Векл, на бас-гітарі гратиме постійний учасник колективу Том Кеннеді, а спеціальним гостем вперше стане знаменитий французький джазовий скрипаль Дідьє Локвуд.

14 липня, 19:00

Dream Theater

Палац спорту (Київ, Спортивна площа, 1)

Відомий американський гурт, що вважається одним із засновників стилю «прогресивний метал», вперше відвідає Україну в межах літнього європейського туру. За 26-річну творчу кар'єру колектив випустив 10 студійних альбомів. До двогодинного сольного концерту музиканти обіцяють підготувати оригінальний сет-лист з усіх хітів «золотого фонду» гурту. Dream Theater гратиме в оновленому складі – Майка Портного, що покинув колектив у 2009-му, замінив новий барабанщик Майк Маджині. До нас музиканти привезуть одну з найбільших у світі ударних установок.

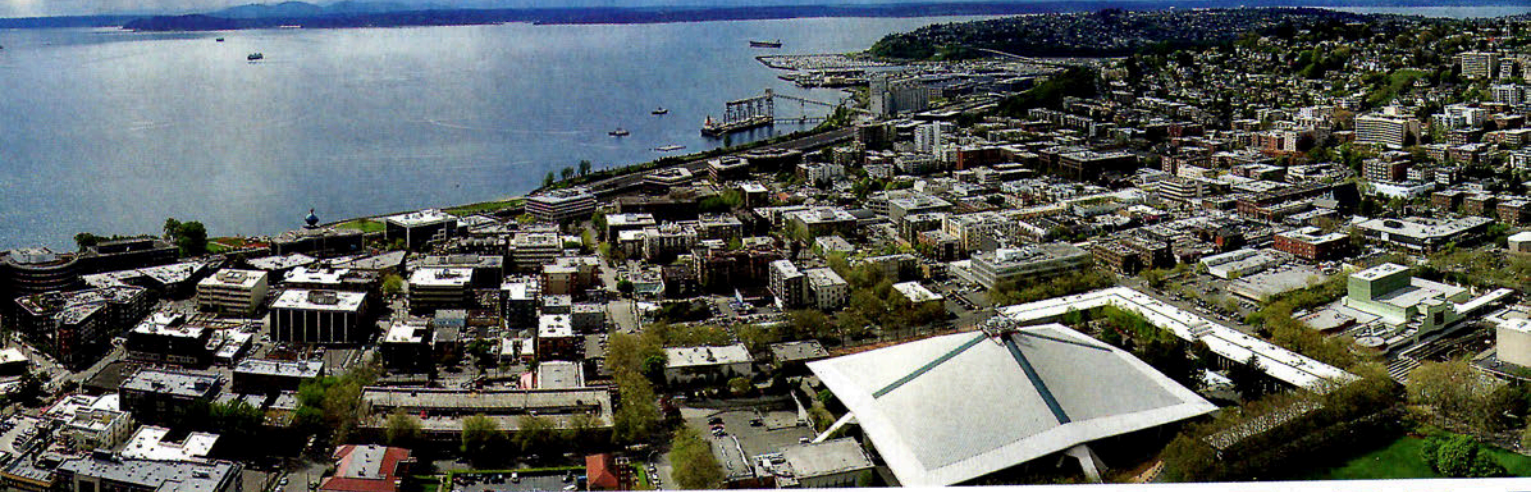

14 липня, 21:00

Вера Полозкова

Sullivan Room Kiev (Київ, вул. Прорізна, 8)

Московська поетеса – яскравий представник зірок російської літератури покоління web 2.0. Її блог щодня читає близько 50 тис. шанувальників, аудіо- та відеозаписи, де Вера декламує поезію, поширюються в соціальних мережах із блискучою швидкістю. Вона наділена неабиякою виконавською майстерністю, що разом зі ширістю та відвертістю завоювала любов прихильників і поза віртуальним простором. У Києві Полозкова та її музиканти презентують новий альбом «Знак нерівності». Це своєрідне словесне джиу-джитсу, замішане з гранжем та пост-панком.

РЕАКТИВНИ

Розміщений на смузі суходолу між тихоокеанською затокою і великим озером, Сіетл дає простір альтернативному мистецтву й технічним інноваціям

Автор:
Жанна Безп'ячук

Сіетл вміє сміятися, плакати, шукати сенс життя, схилитися перед святинями й святотатувати. Він персоналізується в диваках-письменниках, незалежних кінорежисерах, які не люблять Голлівуд і знімають тільки артхаус, у музикантах, що виконують грандж – альтернативний напрям року з елементами панку й важкого металу, винайдений саме в сіетлівських передмістях.

МОНОРЕЙКОЮ – У КОСМОС

Це велике місто (1) на північному заході США, подібно до Рима, розміщене на семи пагорбах – між тихоокеанською затокою П'юджет-Саунд та озером Вашингтон. Його клімат, економічна успішність і географія сформували й зміцнили те, що називається spirit of Seattle, незалежний і дещо бунтівний дух міста, який ще з середини минулого сторіччя почав втілювати найсміливіші науково-технічні фантазії людства. Скажімо, півстоліття тому там було прокладено знамениту монорейку (4),

яка довозить вас туди, де височіє знаменитий «Спейс Нідл», або «Космічна голка» (2). Нічого надзвичайного в цьому не було б, якби монорейка не мчала на висоті п'ятиповерхового будинку, з якої перед вами відкриваються скляні переходи між будівлями на рівні кількох поверхів, а внизу плывуть міські вулиці, перехожі, автівки. Вона привозить своїх пасажирів прямісінько до «Спейс Нідл». Під час хвилинного підйому на її вершину ви дізнаєтеся, що цей дивакуватий хмарочос, зведений до Всесвітньої виставки 1962 року, вже не є, як раніше, найвищим у місті. Нові ділові центри його переросли.

З оглядового майданчика у «вушку» Космічної голки» відкривається панорама міста: дзеркало П'юджет-Саунд виліскує під хмародрапами бізнес-центрів. У їхніх нетрях розміщені офіси всесвітньо відомих фірм. Там колись була й штаб-квартира компанії Boeing, допоки 2001 року її не перевели до Чикаго. Варто трохи опустити голову – і ви побачите, як гелікоптер приземляється, точніше придаховується на майданчику невеличкого хмарочосика. Сіетл живе в цю мить

Центр міста

И СМАРАГД

своїм діловим життям – пришвидшеним і мобільним.

МУЗИЧНА НІРВАНА

Уже на землі, після повернення з «вістря голки», раптом чується музика. Це грандж. З гламурного гелікоптерного піднебесся він опускає вас у гітарний андеграунд. Поруч зі «Спейс Нідл» розміщений Музей історії музики (3), чия офіційна назва має перекладатися з англійської приблизно як «Відчуй, що таке музичний проект». З експозиції можна дізнатися про музикантів сієтлівської сцени, які стали голосами покоління, як-от вокаліст і гітарист гурту Nirvana Курт Кобейн. Ті, хто хотів бути комерційно успішним, їхали до Нью-Йорка та Лос-Анджелеса. Ті, кого цікавила власне музика, лишалися в Сієтлі й досягали там свого неповторного успіху, висловлюючи в ній своє неприйняття соціальної несправедливості, відчай перед хаосом життя. І саме вони подарували світу грандж – надривний, вдумливий, філософський рок, який розповідав про людські почуття, пережиті в «місті дощів», як називають часто Сієтл.

Якщо ви не маєте жодних музичних навичок, освіти, то отримаєте в цьому музеї унікальний шанс наодинці в зачинених кімнатах його лабораторій відчутти на доторк і на слух, що це таке – народжувати музику. Клавіші, барабани, гітари, відповідні комп'ютерні програми – усе надається в цілковите розпорядження відвідувачів.

У місті, як і в його рок-музиці, вчувається якась за давнина тривога. Її не уникнути, бо сусідкою городян є таємнича гора Рейнер із масиву Каскадних гір. Це стратовулкан, розташований за 87 км від Сієтла, що, як вважають учені, одного дня може почати викидати фонтани лави. Тоді...

ВАРТО ПОБАЧИТИ

«Спейс Нідл», або «Космічна голка» – якщо ви були в Сієтлі й не піднялися ліфтом на вершину цього хмарочоса, щоб звідти обсервувати навколишній світ, то вважайте, що з містом так і не познайомились.

Парк «Голден Гарденс» на узбережжі затоки П'юджет-Саунд, звідки можна милуватися силуетом Олімпійських гір, що належать до системи Берегових хребтів США. Тут цікаво пройтися хащами, покататися на човні, прогулятися пляжем.

Музей історії музики – міститься в химерній багатокольоровій і багатокутній будівлі, дає змогу відчутти альтернативний дух Сієтла крізь призму історії сучасної музики, насамперед гранджу.

Острів Бейнбридж – розташований у затоці П'юджет-Саунд. Під час подорожі поромом із Сієтла на острів і назад можна насолоджуватися краєвидом гір. На зворотному шляху відкриється панорама набережної Сієтла: причали, доки, кораблі, зграї чайок.

Вкрита снігами й гігантськими льодовими масивами, сувора, неприступна гора-вулкан Рейнер у ясну погоду відкривається на обрії у всій своїй красі. Але якщо хмарно, то вона ховається від людського ока.

ПРОГУЛЯНКА НА ОСТРОВИ

Наблизитися до гір та океану одночасно в Сієтлі можна порізно. З поромної переправи штату Вашингтон із невеликими інтервалами курсують судна (5) до островів у затоці П'юджет-Саунд. Під час півгодинної подорожі до острова Бейнбридж ви насолоджуватиметеся типовими панорамами Західного узбережжя США: горами, затоками, »

Спеціально для відвідувачів США та Канади роумінг-оператор TravelSiM розробив окрему сім-картку GSM-1900. Для цих країн передбачено спеціальний тариф: вхідний дзвінок – \$0/хв; вихідний – \$0,45/хв

2

**Калейдоскоп
прізвиськ**

Крім офіційної назви Сіетл має чимало інших брендів імен та прізвиськ: Королівське місто (або Тихоокеанська королева місто), Смарагдове місто, місто дощів і, нарешті, Джет-місто, або Реактивне. Остання назва з'явилася після того, як там була заснована 1916 року й згодом почала набирати обертів авіабудівна компанія Boeing

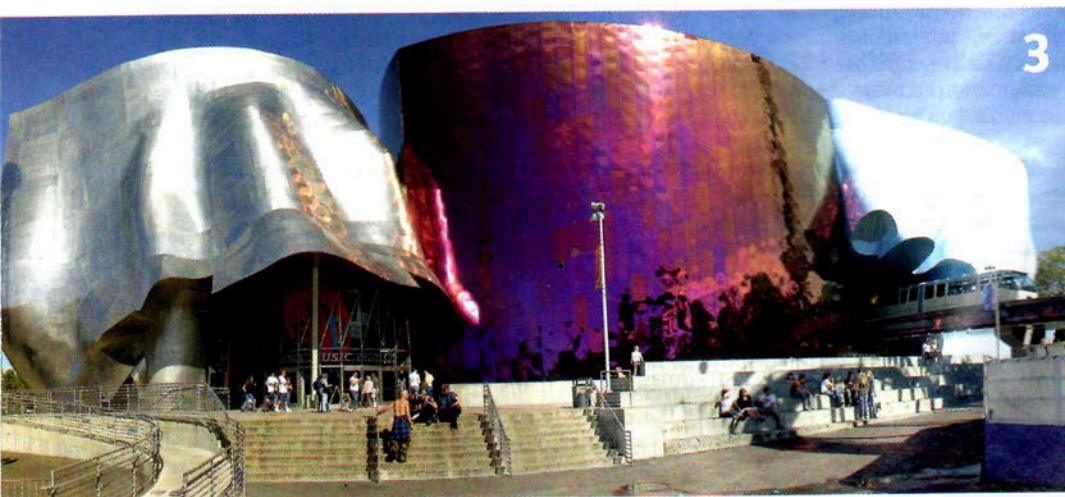
ФОТО: AP

хмарочосами. 30 хвилин – і опиняється на скромному й затишному Бейнбриджі. На його вузьких вулицях – мініатюрні ресторани, магазинчики. У місцевій книгарні простелена дерев'яна підлога, пахне вологою, так само як і в українських провінційних канцелярських крамничках. Тільки асортимент тут принципово інший: поруч із англomовним виданням нобелівської лекції Варгаса Льюїса лежить журнал із заголовком «Post-West» на обкладинці. Але затримуватися на острові не варто. Сіетл, розклад порома й протяжні схлипи чайок нагадають, що час повертатися. Крім подорожей на поромках затоками й горами одночасно можна милуватися в узбережних парках, як-от у «Голден Гарденс», куди легко дістатися і автівкою, і маршрутним автобусом.

ДУХ ТРОЛЯ

Є спонайменше дві речі в Сіетлі, які його ріднять із Північною Європою – краєм вікінгів, портів і холодних вітрів. Це тужливі покрики чайок над містом і будівлі з червоної цегли – у районі Піонерської площі (Пайонер-сквер) та на сусідніх із нею вулицях багато будинків зведені саме з неї. А площа ця, звісно, нічого спільного з радянськими школярами не має. Вона розташована на місці найперших поселень у Сіетлі. І ось цей північноєвропейський дух приніс американському місту якимось дивом чудернацького Троля зі скандинавських казок.

У районі під назвою Фремонт під північним краєм мосту Аврора височіє велика кам'яна скульптура Троля, що стискає в руці стареньке авто. Її звели 1990 року, щоб символічно окультурити місцевість, де раніше рої-

3

4

ФОТО: AP

лися наркомани й торговці зіллям. Така ідея реабілітації урбаністичних площ, позначених важким спадком минулого, тут справді працює. Так місто дощів змиває свої гріхи й готується подарувати світу ще якийсь альтернативний мистецький напрям.

Заходячи в двері залізничного вокзалу, ви чуєте таксистів: «Це правда, що Сіетл – місто дощів?!» «Ні! Це місто хмар», – кричать вам у відповідь. ■

ВИДАТНІ КРАЯНИ

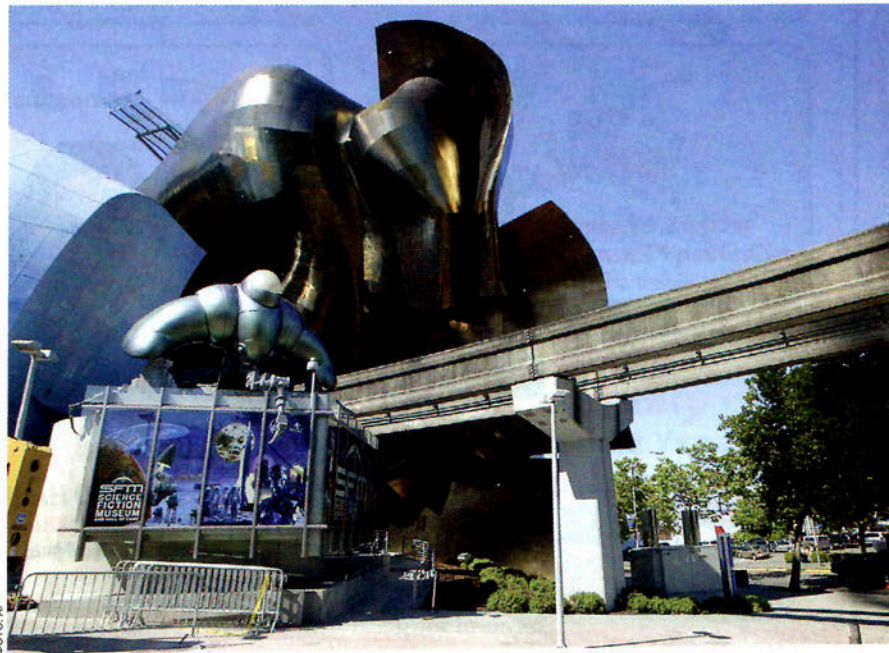

Курт Кобейн (1967–1994), гітарист, вокаліст, автор пісень гурту Nirvana, став символом свого покоління. Народився в містечку Абердин неподалік Сіетла, музична сцена останнього стала його рідною.

Білл Гейтс (1955) народився в Сіетлі й закінчив школу. Сьогодні його родина живе там-таки в розкішному будинку в передмісті.

ЗАЛ СЛАВИ. Музей наукової фантастики створив Пол Аллен, один із засновників компанії Microsoft

ДОЩ У ПОМІЧ

Третій день із неба тече вода, її вже забагато... Приятель на вихідних возив своїх тещу й тестя в село до родичів на Поділля. Там, як і в Києві напередодні, весь тиждень лило. Тож довелося йому колесами геть усіх місцевих калюж. Як наслідок години за дві машина стала ідеально закамфльована під колір тамтешнього ґрунту. Свідомість уже малювала товаришу витрати на мийку. Але дорогою додому знову-таки задощило, й автівка набула первісної подоби. А після того як вона побула ще кілька днів під зливами на стоянці, мийка виявилася зайвою. Так що в природи нема поганої погоди. ■■

Дмитро
Вовнянко

МОВА ЯК МОРЕ

Іноді несподівано помічаєш у мові речі, іншим, напевне, вже давно знані. І смакуєш, адже значення відразу глибшає, набуває відтінків. «Своєрідне», наприклад, складається зі «своє» і «рідне». Коли «лихоманить» – це «лихо» «манить». А деякі слова безнадійно застаріли й виходять з ужитку. Наприклад, «завзяття». Те саме, яке разом зі щирою працею себе ще покаже. Пафосна «наснага» також помандрувала в Червону книгу мови. На півдорозі туди – прекрасне слово «добродій», яке закликає людину творити позитивне. Усі вживають «цуцик», але забули про «цуца», якого потіснили пси із собаками. Мова як море. ■■

Інна
Завгородня

МЕМОРІАЛІЗМ

Меморіальна дошка гетьманові Ханенку; інша – «чотири в одному»: Міхновський – Петлюра – Шухевич – Мазепа; напроти – пам'ятник козакам місцевої сотні, які боролися зі «шведськими інтервентами» (яких Мазепа й привів); п'ять пам'ятних табличок воякам Армії УНР – уродженцям краю, котрі знайшли спочинок у Канаді та США; нарешті дошка колишньому директору районної санепідстанції на її ж будівлі котрий, судячи з рис обличчя, «десятиліттями сумлінно працював». І всі вони у знаному із сучасних цвинтарів стилі одного й незамінного майстра роботи по чорному граніту. Це він поєднав неподдане в Лохвиці на Полтавщині. ■■

Роман
Кабачій

Наталія
Петринська

Олександр
Михельсон

Олена
Чекан

БІДНІ ЛЮДИ

Зазвичай наші можновладці та олігархи викликають злість, заздрість, ненависть. А натомість їх варто було б пожаліти. Вони змушені жити в «гетто» з однаковими великими будинками й ідеально підстриженими безжиттєвими газонами, схованими від очей за довжелезними парканами. Вони безкінечно «роблять бізнес», вибудовують якісь схеми, бояться, нервують, нікому не довіряють. Їх здебільшого люблять за гроші. Від них постійно чогось вимагають. Перед ними плазують і фальшиво посміхаються, тримаючи дуло в кишені. Вони не мають свободи. І найголовніше, що їхні великі статки, імідж, статус та й загальом усе життя з приставками «люкс» і «еліт», закінчиться так само, як і в решти. Від смерті не відкупишся. Як і не втішишся розкішним похороном. ■■

СЛОВО НАЦІЇ

Щоранку під моїм будинком лунає страшений мат. Таке почуєш не скрізь, а тим паче ошостій. Цікаво буває навіть котові: він стрибає на підвіконня й уважно дослухається. Не знав би, що спостерігаю, – то й занотовував би. Але ж не в тому річ. Прикметно інше: вікно моєї спальні виходить точнісінько на двір Оболонської адміністрації міста Києва. У мене шостий поверх 14-поверхівки, і не знаю, як вище, а мені все чути цілком. «Вдягни на х... шапку, бо вуха замерзнуть!» Звичайно, я розумію, що насправді це все про гаражі. Гаражі адміністрації, які під моїми вікнами теж. Але, прокидаючись під народні наспіви, я секунду-дві тішу себе думкою, що став свідком публічних дебатів про наше майбутнє. Орган влади, все-таки. ■■

НОВА РІДНЯ

На нашій дачі чимало птахів, тваринок і комах. Білочки, що полюють на нас, вимагаючи горіхів минулого врожаю, восени самі збиратимуть на розлогих деревах цьогорічний. Двійко дятлів, які вперше виховують малечу. Мурахи, що вже років 30 мешкають у мурашнику на краю квітника. А ще є кішка: вона щороку виводить у нас під дровами нащадків, вигодовує, а потім вони разом кудись щезають. Жодних контактів: залишена їжа не залежується. Коли прямуємо повз котячий закуток, усі шиплять. Із їжачками непорозуміння. Варто мені з'явитися на подвір'ї – кидають свою маму і всі п'ятеро дружно чимчикують повсюди за мною, хоч вона їх і кличе ніжним тоненьким посвистом. Їжачиха мусила змиритися. Мабуть, ми вже рідня. ■■

**Взяв з собою за кордон
Свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСІМ!!**

Зручні послуги:
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор тощо

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,39	0,00	Китай	0,75	0,00	Угорщина	0,59	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Мальта	0,49	0,00	Франція	0,49	0,00
Греція	0,39	0,00	Німеччина	0,49	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Польща	0,39	0,00	Чехія	0,55	0,00
Іспанія	0,49	0,00	Росія	0,45	0,00	Швейцарія	0,49	0,00
Італія	0,49	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00
Кіпр	0,29	0,00	Туреччина	0,49	0,00	Шрі-Ланка	0,69	0,00

довідка та інформація про точки продажу:

(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001

w.TravelSiM.ua

Кращий дилер 2007

платиновий партнер 2008

платиновий партнер 2009

платиновий партнер 2010

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
МАПИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00

МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)™

САЙТ МЕНЮ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42, вул. Саксаганського, 107/47 тел.: (044) 383-61-49,
пр-т Маяковського, 43/2 тел.: (044) 383-61-41

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 272-85-74, вул. Січових Стрільців, 10 тел.: (044) 383-61-49

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-25-02

М. ВІННИЦЯ

пр-т 50-річчя Перемоги, 26 тел.: (0432) 26-59-04

М. ТЕРНОПІЛЬ

вул. Валова, 7-9 тел.: (0352) 25-44-59

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н

WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP